

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Gal Gologranc

**Statistična ocena faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski
osamosvojitveni vojni**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Gal Gologranc

Mentor: izr. prof. dr. Iztok Prezelj

**Statistična ocena faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski
osamosvojitveni vojni**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

You must be the change you wish to see in the world.

(Gandhi)

ZAHVALA

*Iskrena hvala mentorju za vso pomoč, strokovne nasvete in dobro voljo pri pisanju
magistrskega dela.*

*Iskreno se zahvaljujem Zvezi veteranov vojne za Slovenijo in Zvezi policijskih veteranskih
društev Sever ter vsem anketiranim veteranom za vso pomoč in deljenje svojih mnenj in
izkušenj.*

*Najlepša hvala staršem, sestri in Nataliji, ki verjamejo vame ter me vedno spodbujajo,
podpirajo in stojijo ob strani.*

Statistična ocena faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski osamosvojitveni vojni

Magistrsko delo ugotavlja in analizira ključne faktorje prevlade šibkejšega nad močnejšim skozi prizmo teorije asimetričnega vojskovanja. Strokovnjaki s tega področja izpostavljajo pomembnost različnih faktorjev v asimetričnih konfliktih: medtem ko eni poudarjajo zlasti vojaški faktor, pa drugi izpostavljajo nevojaške faktorje (političnega, informacijsko komunikacijskega, mednarodnega, ekonomskega) ali pa kombinacijo vseh omenjenih. V nalogi je na tej podlagi izdelan model za preučitev pomembnosti faktorjev (model temelji na ključnih faktorjih, ki jih sestavljajo kvantitativni in/ali kvalitativni indikatorji), skozi katerega je analizirana študija primera slovenske osamosvojitvene vojne. Analiza, ki temelji na statistični analizi podatkov, zbranih na reprezentativnem vzorcu veteranov vojne za Slovenijo, pokaže, da je uporaba asimetričnega vojskovanja in delovanje na vseh petih področjih (vojaškem, političnem, mednarodnem, ekonomskem, informacijsko komunikacijskem) pomembno vplivala na izid vojne, pri čemer pa se pomembnost posameznih faktorjev razlikuje: najpomembnejši za zmago je bil politični faktor, ki mu na drugem mestu sledi informacijsko komunikacijski faktor, na tretjem in četrtem mestu sta vojaški in mednarodni faktor, na zadnjem pa je ekonomski faktor. Naloga torej pokaže, da v tipičnem asimetričnem vojskovanju nevojaški faktorji igrajo relativno pomembnejšo vlogo kot vojaški faktor. Slovenija je namreč dosegla prevlado v vojni prav zaradi vključitve nevojaških faktorjev, saj zmaga zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju ne bi bila mogoča. Takšen večrazsežnostni sodobni pristop k asimetričnemu vojskovanju je tako najustreznejši in najcelovitejši.

Ključne besede: slovenska osamosvojitvena vojna, asimetrično vojskovanje, faktorji prevlade šibkejšega nad močnejšim.

Statistical assessment of factors of dominance of weaker above stronger in the Slovenian independence war

Master's thesis identifies and analyzes the key factors of dominance of the weaker above the stronger through the prism of the theory of asymmetric warfare. Experts in this field point out the importance of various factors in asymmetric conflicts: while some highlight the military factor, others emphasize non-military factors (political, information and communication, international, economic), or a combination of all of them. The thesis presents a model for examining the relevance of the factors (model is based on the key factors which consist of quantitative and/or qualitative indicators). Model is applied on the case study of the Slovenian independence war. The analysis based on the statistical assessment of data collected by a representative sample of veterans of the war for Slovenia shows that the use of asymmetric warfare and activities in all five areas (military, political, international, economic, information and communication) have a significant impact on the outcome of the war, whereby the importance of the individual factors varies: the most important for the victory was the political factor, followed by the information and communication factor, in third and fourth place are the military and the international factor and the last is the economic factor. Therefore, the thesis shows that in a typical asymmetric warfare non-military factors have a relatively more important role as a military factor. The case study shows that Slovenia has achieved dominance in war because of the inclusion of non-military factors, which would not be possible only with the military factor. Such a multidimensional approach to contemporary asymmetric warfare is therefore the most appropriate and most comprehensive one.

Key words: Slovenian independence war, asymmetric warfare, factors of dominance of weaker above stronger.

KAZALO

1 UVOD	9
1.1 Relevantnost, cilji in pomen magistrskega dela	10
1.2 Hipotezi	12
1.3 Raziskovalne metode in tehnike	12
1.4 Struktura magistrskega dela	13
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	15
2.1 Kratka opredelitev osamosvojitvene vojne v Republiki Sloveniji	15
2.2 Asimetrično vojskovanje	18
2.2.1 Opredelitev asimetričnega vojskovanja	18
2.2.2 Značilnosti asimetričnega vojskovanja	24
2.3 Analiza ključnih faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v okviru asimetričnega vojskovanja	29
2.3.1 Vojaški faktor	29
2.3.1.1 Indikator vojaška moč	29
2.3.1.2 Indikator strateška interakcija (strategija)	31
2.3.1.3 Indikator tehnologija	33
2.3.1.4 Indikator prostor	35
2.3.2 Politični faktor	36
2.3.2.1 Indikator politični cilji in interesi	36
2.3.2.2 Indikator podpora ljudstva	39
2.3.2.3 Indikator vrsta političnega režima	40
2.3.3 Mednarodni faktor	42
2.3.3.1 Indikator zavezniki	42
2.3.3.2 Indikator mednarodno pravo	43
2.3.4 Ekonomski faktor	45
2.3.4.1 Indikator ekonomske sankcije	45
2.3.4.2 Indikator ekonomska moč	47
2.3.5 Informacijsko komunikacijski faktor	49
2.3.5.1 Indikator psihološko vojskovanje	49
2.3.5.2 Indikator informacijska komunikacijska tehnologija	50
3 METODOLOŠKI MODEL ZA PROUČITEV POMEMBNOСТИ FAKTORJEV	52
3.1 Model za proučitev pomembnosti faktorjev	52
3.2 Vzorec vojnih veteranov Republike Slovenije	53
3.3 Vprašalnik	53

4. EMPIRIČNE UGOTOVITVE IN ANALIZA POMEMBNOСТИ FAKTORJEV ZA ZMAGO V OSAMOSVOJITVENI VOJNI LETA 1991	54
4.1 Osnovna izhodišča.....	54
4.2 Analiza pomembnosti vseh petih faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim	57
4.3 Analiza posameznih faktorjev in njihovih indikatorjev	67
4.3.1 Vojaški faktor z indikatorji	67
4.3.2 Politični faktor z indikatorji	70
4.3.3 Mednarodni faktor z indikatorji	73
4.3.4 Ekonomski faktor z indikatorji.....	75
4.3.5 Informacijsko komunikacijski faktor z indikatorji.....	77
5 SKLEP.....	80
6 LITERATURA.....	85
PRILOGA: Vprašalnik.....	95

SEZNAM TABEL IN GRAFOV

Tabela 2.1: Pričakovani učinki strateške interakcije na izide asimetričnega konflikta (pričakovani zmagovalci).....	33
Tabela 2.2: Uspeh v vojni gleda na vrsto političnega režima akterja.....	41
Tabela 3.1: Model za preučitev pomembnosti faktorjev (faktorji in njihovi indikatorji)	52
Tabela 4.1: Ocena pomembnosti faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben).....	59
Tabela 4.2: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru vojaškega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 4 pa kot najmanj pomemben).....	69
Tabela 4.3: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru političnega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 3 pa kot najmanj pomemben).....	72
Tabela 4.4: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru mednarodnega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 2 pa kot manj pomemben).....	74
Tabela 4.5: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru ekonomskega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 2 pa kot manj pomemben).....	77
Tabela 4.6: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru informacijsko komunikacijskega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 2 pa kot manj pomemben).....	79
Graf 4.1: Spol.....	54
Graf 4.2: Starostna struktura vojnih veteranov v času slovenske osamosvojitvene vojne.....	55
Graf 4.3: Ali ste v slovenski osamosvojitveni vojni delovali kot... ..	55

Graf 4.4: Ali ste v slovenski osamosvojitveni vojni zgolj izvrševali ukaze, povelja in drugo ali pa ste tudi vodili in odločali o zadevah?	56
Graf 4.5: Odstotkovni razrez vodij in odločevalcev ter izvrševalcev glede na pripadnost vojnih veteranov	57
Graf 4.6: Ali je uporaba asimetričnega vojskovanja (delovanje na vojaškem, političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem področju), za katerega se je Slovenija v vojni odločila, pomembno vplivala na izid vojne?	58
Graf 4.7: Povprečna ocena faktorjev	60
Graf 4.8: Ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju?	60
Graf 4.9: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju, glede na pripadnost vojnih veteranov	61
Graf 4.10: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju, glede na odločevalce in izvrševalce	62
Graf 4.11: Ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih (političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem faktorju)?	62
Graf 4.12: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, glede na pripadnost vojnih veteranov	63
Graf 4.13: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, glede na odločevalce in izvrševalce	64
Graf 4.14: Katera faktorja izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim sta v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo?	65
Graf 4.15: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, katera faktorja izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim sta v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo, glede na pripadnost vojnih veteranov	66
Graf 4.16: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, katera faktorja izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim sta v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo, glede na odločevalce in izvrševalce	67
Graf 4.17: Ocena pomembnosti vojaškega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)	68
Graf 4.18: Povprečna ocena indikatorjev	70
Graf 4.19: Ocena pomembnosti političnega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)	71
Graf 4.20: Povprečna ocena indikatorjev	72
Graf 4.21: Ocena pomembnosti mednarodnega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)	73
Graf 4.22: Povprečna ocena indikatorjev	75
Graf 4.23: Ocena pomembnosti ekonomskega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)	76
Graf 4.24: Povprečna ocena indikatorjev	77
Graf 4.25: Ocena pomembnosti informacijsko komunikacijskega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)	78
Graf 4.26: Povprečna ocena indikatorjev	80

SEZNAM KRATIC

BDP	Bruto domači proizvod
IKT	Informacijsko komunikacijska tehnologija
JLA	Jugoslovanska ljudska armada
MKSJ	Mednarodno kazensko sodišče za nekdanjo Jugoslavijo
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
TO	Teritorialna obramba
UL	Ustanovna listina
ZDA	Združene države Amerike
Združenje Sever	Zveza policijskih veteranskih društev Sever
ZN	Združeni narodi
ZVVS	Zveza veteranov vojne za Slovenijo

1 UVOD

Na začetku devetdesetih let 20. stoletja je bila Socialistična federativna republika Jugoslavija (SFRJ) ena izmed največjih, najbolj razvitih in raznolikih držav na Balkanu. SFRJ je bila neuvrščena federacija sestavljena iz šestih republik: Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Makedonije, Črne gore, Srbije in Slovenije. Poleg omenjenih šestih republik sta imeli dve ločeni regiji, to sta Vojvodina in Kosovo, status avtonomnih pokrajin znotraj Republike Srbije. Jugoslavija je bila tako mešanica različnih etničnih skupin in religij, izmed katerih so prevladovali pravoslavna, katoliška in islamska veroizpoved (Mednarodno kazensko sodišče za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ) 2015).

Po smrti jugoslovanskega predsednika Josipa Broza Tita leta 1980 so se pojavile močne politične, etnične, verske in gospodarske napetosti znotraj Jugoslavije. Sovpadajoč s propadom komunizma in oživljanjem nacionalizma v poznih osemdesetih in zgodnjih devetdesetih letih 20. stoletja v vzhodni Evropi, je Jugoslavija doživela obdobje intenzivne politične in gospodarske krize. Osrednja oblast je slabela, medtem ko je militantni nacionalizem hitro naraščal (MKSJ 2015). Vakuum, ki je nastal s postopno slabitvijo osrednje oblasti, je izkoristil Slobodan Milošević s svojo promocijo srbskega ultra-nacionalizma. Spodbujanje ideje Velike Srbije je le še pospešila razpadanje SFRJ (United States Department of State – Office of the Historian 2013). Prišlo je do širjenja političnih strank, ki so na eni strani zagovarjale popolno neodvisnost republik, in na drugi strani pozivale k večjim pooblastilom za nekatere republike v federaciji. Politični voditelji so tako uporabljali nacionalistično retoriko, da bi spodkopali skupno jugoslovansko identiteto in hranili strah in nezaupanje med različnimi etničnimi skupinami. Do leta 1991 se je že dalo razbrati, da bo država razpadla. Slovenija in Hrvaška sta obtoževali Srbijo, da neopravičeno nadzoruje tako jugoslovansko vlado, kot tudi vojsko in finance. Srbija pa je na drugi strani obtožila ti dve republiki separatizma (MKSJ 2015).

Prva izmed šestih republik, ki je uradno zapustila Jugoslavijo, je bila Slovenija. Ta je razglasila neodvisnost 25. junija 1991, kar je sprožilo posredovanje Jugoslovanske ljudske armade (JLA) v Sloveniji. Slovenska vojna za neodvisnost, znana tudi pod imenom desetdnevna vojna, se je končala z zmago slovenskih sil ter popolnim umikom vojakov in opreme JLA (ICTY 2015). Desetdnevna vojna za Slovenijo, ki je bila posledica slovenskih

teženj po decentralizaciji in demokratizaciji, je jasno pokazala, kako lahko šibkejša stran premaga in prevlada nad močnejšim akterjem. Sloveniji je to uspelo, ker se je zavedala lastnih slabosti in prednosti svojega nasprotnika ter se zato odločila za tipično asimetrično vojskovanje. Slovenska vojna za neodvisnost in predpriprave nanjo predstavljajo po mnenju mnogih celo prvovrstno asimetrično vojskovanje (Svete in drugi 2010, 275), zaradi česar slednje še danes zbuja raziskovalno zanimanje stroke, temu pa prispevek dodaja tudi pričujoča magistrska naloga.

1.1 Relevantnost, cilji in pomen magistrskega dela

Asimetrični konflikti so danes največji politični in vojaški izziv za civiliziran svet (Caforio 2008, 18). Po svetu je v teku več kot sto majhnih, neregularnih, asimetričnih in revolucionarnih vojn,¹ v katerih si različni akterji prizadevajo za korenite spremembe ali zgolj skušajo pridobiti moč (Manwaring 2012, 3). Nesporno je, da asimetrija danes ni več izjema, temveč prej pravilo sodobnih (oboroženih) konfliktov, saj lahko inovativno razmišljanje proizvede dramatične koristi za šibkejši strani v konfliktu (McKenzie 2000, 17; Svete in drugi 2010, 252). Tega se zavedajo tudi strateški voditelji, ki so bili sicer precej počasni pri vzpostavljanju novih sklopov pravil za svet po koncu hladne vojne ob zaključku dvajsetega stoletja, vendar sta jih nato vojni v Afganistanu in Iraku v začetku enaindvajsetega stoletja prisilili, da uskladijo strukture svojih sil, oborožitvene programe in doktrine glede na nevarnosti, s katerimi se srečujejo in se bodo verjetno soočili v prihodnosti (Lowther 2007, 77).² Z asimetričnimi grožnjami se lahko namreč uspešno spopade samo temu prilagojena vojaška organizacija (Svete in drugi 2010, 254). Zaradi razširjenosti asimetričnih globalnih varnostnih izzivov se bodo strateški voditelji spopadali tako s povečanjem števila, kot tudi povečanjem vrste varnostnih težav v enaindvajsetem stoletju, zato morajo biti pripravljeni, da razmišljajo o teh vprašanjih iz več zornih kotov, na več ravneh in z različno stopnjo zahtevnosti (Manwaring 2012, 3). To je še posebej pomembno, ker številni strokovnjaki poudarjajo prevladovanje asimetrije v bodočih vojnah, kot evolucijo same narave vojne

¹ V vojni vedno obstaja asimetrija med nasprotniki. Ta izvira iz same narave vojne, iz nesorazmerja moči med nasprotniki že na začetku in iz razlike v glavnem med njihovimi sredstvi in njihovimi obveznostmi (Galula 2006, 3).

² Barnett (2004) nasprotno trdi, da mnogi voditelji nočejo oziroma so nepripravljeni razviti nove sklope varnostnih pravil za svet po koncu hladne vojne. Nagl (v Stute 2012) pa opozarja, da so konvencionalne vojske zasnovane, da premagajo druge konvencionalne vojske. So kladiiva namenjena udarjanju po žeblih, zato se v primerih, ko se poskuša pritegniti vijake s kladivom namesto z izvijačem hitro pojavijo težave (Nagl v Stute 2012).

(Malis 2012, 189). Politični in vojaški načrtovalci porabijo veliko časa in truda preigravajoč različne vojne scenarije v upanju, da bodo lahko predvideli oziroma napovedali izide in se v skladu s tem ustrezno pripravili. V ozadju trenutne geopolitične šahovske igre namreč še vedno visi grožnja vojne, pri čemer se zastavlja vprašanje glede njene oblike in vpletenih akterjev. S sedanjim premikom v smeri asimetrije pa se poraja še pomembnejše vprašanje in sicer, kdo bo prevladal oziroma raje kdo lahko prevlada (McKillop 2014).

Medtem ko so bili v preteklih obdobjih velikih meddržavnih spopadov in vojn pomembni in vplivni veliki akterji, pa se danes lahko tudi manjši akterji nesorazmerno svoji velikosti uveljavijo z lastnimi pristopi in izkušnjami glede asimetričnega vojskovanja. Tu pa imamo Slovenci izjemno veliko izkušenj, vendar so ravno te pretekle izkušnje precej podcenjene. Zato lahko na tem mestu rečemo, da je prevlada asimetričnega vojskovanja v zadnjem obdobju tako izziv kot priložnost za uveljavitev Slovenije v mednarodni skupnosti (Svete in drugi 2010, 274). Menim, da bo moje magistrsko delo zato pomenilo pomemben doprinos na tem področju ter predvsem skupaj z empiričnim delom osvetlilo pomembnost posameznih faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim na primeru slovenske osamosvojitvene vojne. Glavni predmet proučevanj mojega magistrskega dela so namreč skozi prizmo teorije asimetričnega vojskovanja utemeljeni in analizirani faktorji prevlade šibkejšega nad močnejšim, ki jih bom na primeru slovenske osamosvojitvene vojne razvrstil po pomembnosti, ki so jo imeli za zmago v vojni na podlagi percepcij/zaznav relevantnih sodelujočih akterjev (veterani vojne za Slovenijo).

Konflikti, za katere je značilna velika asimetrija v moči med nasprotniki, se pogosto odvijajo precej drugače, kot pričakujejo močnejši oziroma dominantni akterji (Findley in Edwards 2007, 583). Tako je bilo tudi v primeru slovenske osamosvojitvene vojne, ki je prinesla nepričakovan poraz močnejšega akterja (Nanut 2002, 233) in hkrati nedvoumno pokazala, kako lahko kvantitativno in kvalitativno šibkejši akter doseže svoje cilje (Svete in drugi 2011, 146). Izid vojne je namreč zajamčil ter po treh mesecih tudi potrdil zgodovinski mejnik, s katerim smo Slovenci prerasli iz naroda v nacijo z lastno državo (Bebler 2002, 112). To je bilo mogoče le, ker je Slovenija na podlagi svojih zmogljivosti in položaja ter ob upoštevanju moči nasprotnika ocenila, da svojih ciljev in interesov zgolj z vojaškimi dejavniki ne bo mogla doseči in se je zato odločila za značilno asimetrično vojskovanje, v katerem so bili posamezni faktorji veliko bolj enakovredno zastopani in v bistveno bolj enakovrednem položaju (Kopač in drugi 2004, 62). Na tem mestu se poraja zelo pomembno vprašanje, ki

predstavlja ključni cilj mojega magistrskega dela in sicer, kako pomembni so bili posamezni faktorji prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski osamosvojitveni vojni?

Cilji magistrske naloge so:

- Ugotoviti in analizirati ključne faktorje prevlade šibkejšega nad močnejšim skozi prizmo teorije asimetričnega vojskovanja.
- Izdelati model za preučitev pomembnosti faktorjev (model bo izdelan iz ključnih faktorjev, ki jih bodo sestavljali kvantitativni in/ali kvalitativni indikatorji).
- Empirično oceniti in analizirati pomembnost faktorjev za zmago v vojni na podlagi percepcij/zaznav relevantnih sodelujočih akterjev (veterani vojne za Slovenijo) oz. ugotoviti, kateri faktorji so bili kako pomembni.
- Empirično oceniti in analizirati pomembnost indikatorjev znotraj posameznih faktorjev.

1.2 Hipotezi

V okviru magistrskega dela sem si zastavil naslednji na literaturo in vire oprti hipotezi:

- Hipoteza 1: Zaradi vključitve nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim je Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni, kar zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju ne bi bilo mogoče.
- Hipoteza 2: Izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim sta politični in mednarodni faktor v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo kot pa ekonomski in informacijsko komunikacijski faktor.

1.3 Raziskovalne metode in tehnike

Pri raziskovanju in zbiranju podatkov sem izhajal iz naslednjih raziskovalnih metod in tehnik:

- Analiza sekundarnih virov: uporabil sem jo za interpretacijo knjig, člankov in zbornikov in mi je služila kot dopolnitev in pomoč pri celovitejšem proučevanju izbrane tematike. Metodo analize in interpretacije sekundarnih virov sem uporabil v prvem, teoretičnem delu magistrskega dela, kjer sem z njeno pomočjo ugotavljal in analiziral ključne faktorje prevlade šibkejšega nad močnejšim skozi prizmo teorije asimetričnega vojskovanja in nato tudi izdelal model za preučitev pomembnosti faktorjev. V okviru te metode bi

izpostavil prebiranje in kritično analizo sekundarnih virov. Na podlagi teh virov sem ugotavljal dejstva, ki sem jih klasificiral, da sem prišel do posplošenih dejstev. Izpostavil pa bi tudi konceptualno analizo, pri kateri me je zanimal pomen določenega pojma. Z njo sem si pomagal ustvariti rdečo nit pri pisanju magistrskega dela.

- Študija primera: to je moja ključna metoda, na kateri temelji največji del naloge. Uporabil sem jo za proučevanje konkretnega primera, natančneje za proučevanje osamosvojitvene vojne v Republiki Sloveniji. Na primeru slovenske osamosvojitvene vojne sem preverjal pomembnost faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim. Intenzivno zastavljeno raziskovanje: posamezna enota analize, čim več podatkov.
- Statistična analiza na osnovi vprašalnika in na realiziranem vzorcu 320 veteranov vojne za Slovenijo (načrtovan vzorec je predvideval od 300 do 600 veteranov). Tako velik slučajnostni vzorec je reprezentativen za mnenje veteranov in omogoča generalizacijo oziroma posplošitev iz vzorca na celotno populacijo veteranov vojne za Slovenijo. Načrt vzorca predvideva, da ena tretjina vzorca veteranov zajame pripadnike vojske, druga tretjina pripadnike policije in zadnja tretjina ostale pripadnike (civilna zaščita, politika, idr.). Ker statistična analiza temelji na vzorcu veteranov vojne za Slovenijo in njihovem videnju dogodkov je zato pomembno tudi, da so v vzorec zajeti vodje in odločevalci in ne zgolj izvrševalci ter, da je pokrita celotna Slovenija. V ta namen sem stopil v stik z Zvezo veteranov vojne za Slovenijo (ZVVS) in Zvezo policijskih veteranskih društev Sever (Združenje Sever), ki sta največji tovrstni zvezi v Sloveniji. Vprašalnik je oblikovan na podlagi teorije in v ta namen izdelanega modela za preučitev pomembnosti faktorjev. Vprašanja v vprašalniku so zaprtega tipa, kar omogoča večji obseg in standardizacijo oziroma lažjo primerljivost pridobljenih podatkov.
- Primerjava empirično zbranih podatkov: uporabljena je v zadnjem delu magistrskega dela, kjer sem analiziral in primerjal zbrane relevantne podatke.

1.4 Struktura magistrskega dela

Magistrsko delo sestoji iz uvoda, glavnega vsebinskega dela, ki zajema tri temeljne vsebinske sklope (teoretična izhodišča, metodološki model in empirične ugotovitve) in sklepa.

V uvodu sem opredelil relevantnost, cilje in pomen samega magistrskega dela, navedel hipotezi ter predstavil metodologijo in strukturo magistrskega dela.

Prvi vsebinski sklop magistrskega dela zajema drugo poglavje, kjer so predstavljena teoretična izhodišča. To poglavje sestoji iz treh podpoglavij. V prvem podpoglavju sem na kratko opredelil osamosvojitveno vojno v Republiki Sloveniji. V drugem podpoglavju, ki obravnava asimetrično vojskovanje, v prvem delu najprej sledi opredelitev le-tega ter nato v drugem delu še analiza njegovih glavnih značilnosti. Ko govorimo o asimetričnem vojskovanju, je potrebno poudariti, da različni avtorji in strokovnjaki, ki se ukvarjajo s to tematiko, izpostavljajo različne faktorje prevlade šibkejšega nad močnejšim akterjem v konfliktu, ki sem jih izluščil v drugem podpoglavju ter nato analiziral v tretjem. Tretje podpoglavje v okviru teoretičnih izhodišč je torej najobsežnejše, saj zajema analizo ključnih faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v okviru asimetričnega vojskovanja. Posamezne ključne faktorje sem analiziral s pomočjo najpomembnejših kvantitativnih in/ali kvalitativnih indikatorjev, ki te faktorje tudi sestavljajo. Tako sem se v okviru vojaškega faktorja (podpoglavje 2.3.1) osredotočil zlasti na vojaško moč, strateško interakcijo (strategija), tehnologijo in prostor. V okviru političnega faktorja (podpoglavje 2.3.2) so me zanimali politični cilji in interesi, podpora ljudstva ter vrsta političnega režima. Pri mednarodnem faktorju (podpoglavje 2.3.3) sem se osredotočil na zaveznike in mednarodno pravo, pri ekonomskem faktorju (podpoglavje 2.3.4) pa na ekonomske sankcije in ekonomsko moč. V okviru zadnjega izmed petih ključnih faktorjev, to je informacijsko komunikacijski faktor (podpoglavje 2.3.2), pa sta me zanimala psihološko vojskovanje in informacijska komunikacijska tehnologija.

Drugi vsebinski sklop magistrskega dela zajema metodološki model. V tem, to je tretjem poglavju, sem izdelal model za preučitev pomembnosti faktorjev, s pomočjo katerega bom lahko, na podlagi percepcij/zaznav relevantnih sodelujočih akterjev (veterani vojne za Slovenijo), preverjal pomembnost faktorjev in njihovih indikatorjev za zmago v vojni. Poleg izdelave samega modela sem tudi podrobno opredelil želeni vzorec vojnih veteranov Republike Slovenije ter izdelal vprašalnik, oblikovan na podlagi teorije in v ta namen izdelanega modela za preučitev pomembnosti faktorjev, na katerega bodo odgovarjali veterani.

Tretji vsebinski sklop magistrskega dela pa zajema četrto poglavje, kjer so predstavljene empirične ugotovitve in analiza pomembnosti faktorjev za zmago v vojni. To poglavje prav tako sestoji iz treh podpoglavij. Prvo podpoglavje zajema nekatera osnovna izhodišča raziskave o pomembnosti faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski

osamosvojitveni vojni. Drugo podpoglavje je iz vsebinskega vidika že bistveno bolj pomembno oziroma celo ključno, saj v njem analiziram pomembnosti vseh petih faktorjev za zmago v vojni. V tem podpoglavju tako že ugotovim, kateri faktorji so bili kako pomembni. V tretjem podpoglavju faktorje ocenjujem in analiziram še posamezno, kar vključuje tudi analizo pomembnosti indikatorjev znotraj posameznih faktorjev. Tako to podpoglavje zajema analizo vojaškega faktorja z indikatorji, političnega faktorja z indikatorji, mednarodnega faktorja z indikatorji, ekonomskega faktorja z indikatorji ter informacijsko komunikacijskega faktorja z indikatorji.

Na koncu magistrskega dela sledi še sklep, kjer podam sklepna razmišljanja in ključne ugotovitve ter verificiram hipotezi.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1 Kratka opredelitev osamosvojitvene vojne v Republiki Sloveniji

Slovenija je v osemdesetih letih 20. stoletja doživela velike družbene in politične spremembe. S stopnjevanjem kritičnega mišljenja v javnih glasilih in razcvetom civilne družbe so se v Sloveniji začela odpirati vprašanja o demokratizaciji sistema in o odnosu do SFRJ (Urbanc 2006, 9). V tem obdobju so se povečali in zaostriili problemi v odnosih med narodi in narodnostmi SFRJ, zlasti pa med partijskimi in političnimi vodstvi posameznih republik ter vodstvom federacije (Kolšek 2001, 16). Na začetku leta 1990 se je po prvih večstrankarskih volitvah po drugi svetovni vojni dokončno oblikoval slovenski politični prostor (Urbanc 2006, 23). S tem so bile dane formalne možnosti in okvirji osamosvojitvenega procesa, ki so v manj kot dveh letih pripeljali do samostojne, neodvisne in mednarodno priznane Republike Slovenije (Pesek 2006, 113). Nova oblast in opozicija sta postopoma dosegli soglasje glede rešitve najpomembnejših nacionalnih vprašanj in ker je Slovenija svoj nacionalni interes videla zunaj SFRJ, je to pomenilo, da se je sistematično začela pripravljati na razdružitev in zaščito osamosvojitvenih procesov. Odločitev za samostojno in neodvisno Slovenijo so potrdili tudi slovenski državljani na plebiscitu 23. decembra 1990 (Kolšek 2001, 44; Urbanc 2006, 23). Slovenija je s plebiscitom dobila določno, razločno in javno izraženo namero in program za osamosvojitve, zato so v naslednjih mesecih sledili politični, organizacijski in logistični ukrepi za uresničevanje te namere (Pučnik 2002, 77). Priprave na osamosvojitve so,

kot se je kasneje izkazalo v vojni, poleg samih ukrepov sprejetih tekom vojne, odigrale zelo pomembno vlogo (Goligranc 2011, 7).

Skupščina Republike Slovenije je 25. junija 1991 sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, ustavni zakon za njeno izvedbo in Deklaracijo o neodvisnosti, s čimer je Slovenija postala samostojna država izven SFRJ. Slovenija je s prevzemom osnovnih funkcij države tako vzpostavila svoj kratkoročni cilj in je lahko v prihajajočem oboroženem spopadu zavzela defenzivno pozicijo (Guštin 2002, 202–203; Bukovnik 2006, 62). Zvezni izvršni svet SFRJ je namreč 26. junija 1991 sprejel odlok o neposrednem zagotavljanju izvrševanja zveznih predpisov o prehajanju državne meje na ozemlju Slovenije, ki sta ga zvezna policija in JLA v primeru odpora morali uveljaviti s silo (Urbanc 2006, 66). V prvi fazi naj bi torej na slovenskih državnih mejah vzpostavili prejšnji režim, prav tako pa naj bi intervencija obsegala tudi zavzetje komunikacij in letališč. Po potrebi pa bi se akcija stopnjevala z vzpostavitvijo popolnega nadzora slovenskega ozemlja in državnih struktur (Beniger 2007, 10). JLA je tako 27. junija 1991 začela splošni oboroženi napad na Slovenijo (ZVVS 2013a). Predsedstvo Republike Slovenije je takšen poseg JLA ocenilo kot neposredno nasilno intervencijo in poskus trajne okupacije Slovenije, zato je sprejelo sklep o uporabi vseh sredstev za zavarovanje slovenske suverenosti in Teritorialni obrambi (TO) ukazalo, da z orožjem zaščiti objekte in komunikacije v Sloveniji. S tem, ko se je slovensko vodstvo odločilo za aktivno obrambo, prehod od oviranja intervencije v uporabo oboroženih sil pri tem oviranju, je prišlo do oboroženega spopada med enotami JLA in slovenskimi enotami TO ter slovenske milice (Guštin 2002, 204–205; Jelušič 2002, 216–217).

Osamosvojitvena vojna v Republiki Sloveniji, ki se je začela 27. junija 1991, ko je bil izdan ukaz Predsedstva Republike Slovenije o uporabi orožja proti JLA, se je končala 6. julija 1991, ko je bilo doseženo premirje za diplomatska pogajanja.³ Na Brionih je bila nato 7. julija podpisana Brionska deklaracija, ki je pomenila konec vojaških spopadov, saj so se z njo zainteresirane strani dogovorile in zavezale k spoštovanju miru in vračanja stanja v obmejnem pasu ter na ozemlju Slovenije v stanje, kakršno je bilo pred 25. junijem (Kolšek 2001, 258; Jelušič 2002, 217). Skupščina Republike Slovenije je omenjeno deklaracijo sprejela 10. julija in se tako zavezala, da bo tri mesece počakala s procesi osamosvajanja (Krajnc 2007, 54).

³ Po tem izračunu je vojna trajala 10 dni. Če pa bi v čas vojne šteli odhod JLA iz vojašnic proti meji v skladu z ukazom jugoslovanske vlade ter neoborožene barikade slovenske strani na Primorskem z dne 26. junija 1991, bi vojna štela 11 dni (Jelušič 2002, 217).

Predsedstvo SFRJ je 18. julija 1991 sprejelo sklep, da se morajo enote JLA umakniti z ozemlja Slovenije, na kar je neposredno vplival Brionski sporazum, katerega pomemben del se je nanašal prav na postopek in dinamiko umika JLA iz Slovenije (Kopač in drugi 2004, 36). Odhod JLA⁴ bi lahko označili kot tisto točko, na kateri se je osamosvajanje Slovenije uspešno končalo (Tričkovič 1998, 206). Izid oboroženega spopada enot JLA s slovensko TO in policijo je zagotovil ter s presledkom treh mesecev tudi potrdil zgodovinski mejnik, s katerim smo Slovenci prerasli iz naroda v nacijo z lastno državo (Bebler 2002, 112).

Ko govorimo o slovenski osamosvojitveni vojni je potrebno poudariti, da se je Slovenija ob upoštevanju svoje lastne moči in položaja ter moči nasprotnika zavedala, da nacionalnih interesov zgolj z vojaško obrambo ne bo mogoče doseči (Kopač in drugi 2004, 62). Že na začetku je bilo namreč jasno izraženo neravnotežje v oboroženem boju, v katerem sta sodelovali dve popolnoma asimetrični strani v spopadu glede na število vojakov, glede na oborožitev, pa tudi glede na strategijo, taktiko, vodenje in poveljevanje, pogoje in motivacijo (Nanut 2002, 233). Slovenski odpor v letu 1991 in priprave nanj so zato predvidevale dejavnosti na tistem področju, kjer bi bila Slovenija v prednosti. Če ne bi bilo prednosti, se oborožen boj ne bi izvajal, ampak bi se uporabila druga sredstva (Kopač in drugi 2004, 44). Janša (2002, 150) pravi, da je bila formula uspeha na taktični ravni v tem, da so bila uporabljena vsa druga sredstva prej kot orožje. Slovenija se je odločila za značilno asimetrično vojskovanje, v katerem so bili posamezni faktorji v bistveno bolj enakovrednem položaju (Kopač in drugi 2004, 62).

Osamosvojitvena vojna v Republiki Sloveniji je kot prva faza vojne ob razpadanju SFRJ jasno pokazala, kako lahko navidezno povsem manjvreden akter, tako v kvantitativnem kot v kvalitativnem smislu, uresniči strateške cilje (Svete in drugi 2010, 275). To je bila vojna, kjer je bil močnejši akter nepričakovano poražen (Nanut 2002, 233). Slovenija je v konceptualnem smislu uporabila značilno asimetrično vojskovanje, kjer so vsa sredstva in oblike bojevanja veliko bolj enakovredno uporabljena (Kopač in drugi 2004, 44). S tem se strinjajo tudi Svete in drugi (2010, 275) saj pravijo, da so tako osamosvojitvena vojna kot priprave nanjo med letoma 1990 in 1991 namreč prvovrstni primer asimetričnega vojskovanja.

⁴ Zadnja ladja s pripadniki JLA je koprsko pristanišče zapustila 26. oktobra (ZVVS 2013b).

2.2 Asimetrično vojskovanje

2.2.1 Opredelitev asimetričnega vojskovanja

Asimetrija, asimetrično vojskovanje, pristopi ali možnosti ter asimetrične grožnje so izrazi, ki se vse pogostejše pojavljajo v sodobnih vojaških, obrambnih in varnostnih analizah. Nekateri trdijo, da gre za razmeroma nov pojav oziroma novo obliko konfliktov, vendar zgodovinski pregled konfliktov pokaže, da takšna oblika vojskovanja še zdaleč ni nekaj novega (Thornton 2007, 2; Svete in drugi 2011, 14). Metz in Johnson (2001, 1) trdita, da gre za idejo, ki je stara kot vojskovanje samo in se pojavlja v številnih oblikah. Številni strategji, teoretiki in misleci že vse od Sun Tzu-ja,⁵ Liddell Harta⁶ pa vse do Luttwaka⁷ namreč poudarjajo, da se je potrebno izogniti nasprotniku tam, kjer je močan in iskati njegove slabosti. Ideja asimetrije je preprosto v tem, da preko uporabe neke razlike pridobiš prednost pred nasprotnikom in to pridobljeno prednost čim bolj izkoristiš (Metz in Johnson 2001, 1; Metz 2004, 22). Koncept asimetrije je bil prvotno ustvarjen, da bi opozoril na pomembno razliko v moči med nasprotujočimi si akterji v konfliktu (Malis 2012, 186). O razlikah v moči med akterji v konfliktu je govoril že Mack, ko je ugotavljal, zakaj močnejši in veliki akterji izgubljajo vojne proti manjšim in šibkejšim akterjem (Mack 1975). Arreguin-Toft (2005, 3) pravi, da dobeseden asimetričen konflikt potrebuje le majhno razliko med akterji – recimo 1,1 proti 1. Kljub temu v svojem delu naredi močnega akterja veliko močnejšega kot je šibek akter, saj razliko v moči poveča na 10 proti 1 v prid močnejšega akterja (Arreguin-Toft 2005, 3). Paul (1994, 20) se na drugi strani v svoji analizi ne osredotoča na konflikte med izjemno močnim in zelo šibkim akterjem, saj mejo za asimetrijo postavi, ko je razlika v razmerju moči 1 proti 2 za močnejšega akterja. Poleg kvantitativne definicije asimetričnega konflikta pa Paul (1994, 3) poda tudi kvalitativno definicijo, pri čemer opredeli za asimetrični tisti »konflikt, v katerem se dve državi z neenakimi viri moči spopadeta med seboj na bojišču.«

⁵ Sun Tzu (1971) trdi, da vso vojskovanje temelji na zavajanju; ko si soočen z nasprotnikom, ga je potrebno zavabiti in nato udariti po njem. V njegovem delu je mogoče najti številne napotke za asimetrično vojskovanje, pri čemer prednjačita informacijska in psihološka asimetrija. Prav tako poudarja, da se je potrebno na nasprotnika pripraviti, se ga izogibati tam, kjer je močnejši, iskati šibke točke in udariti po njih (Sun Tzu 1971).

⁶ Liddell Hart (1991) zagovarja posredni pristop v strategiji. Trdi, da je najpametnejša strategija takšna, ki se izogiba sovražnikove moči in išče njegove slabosti (Liddell Hart 1991).

⁷ Luttwak (2003) trdi, da v strategiji, ki vključuje dejanski ali možen oborožen spopad, prevladuje paradoksalna logika, ta pa temelji na zbliževanju in celo preobratu nasprotij. Gre za idejo, da kar se zdi najboljše ali najbolj učinkovito, to pogosto ni. Luttwak (2003) med drugim pravi tudi, da ima vsako paradoksalno dejanje, ki skuša zaobiti večjo moč sovražnika, da bi izkoristil njegovo šibkost, svojo ceno (Metz in Johnson 2001, 1; Luttwak 2003).

Na nek način je iskanje asimetrij temelj vsakega vojskovanja (Dunlap 1998, 1). Ne glede na to, ali služi kot miselni tok ali kot načelo pri bojnih operacijah, se asimetrija do določene mere manifestira v prav vseh vidikih vojskovanja. Pravilno razumevanje in uporaba načela asimetrije omogoča, da vedno najdemo in izkoristimo sovražnikove šibke točke. Asimetrija je zaradi svoje velike učinkovitosti posebno uporabna prav za šibkejša akterje v konfliktu, kajti edina jim omogoča uspeh in zato velja za zlato pravilo (Liang in Xiangsui 1999, 211–212). Rečemo lahko celo, da je pogosto edina praktična metoda, ki jo šibkejša stran uporabi, da oslabi, premaga ali uniči nasprotnika in tako pridobi moč (Kiras 2010, 185).

Asimetrično vojskovanje⁸ je imelo v zadnjih tri tisoč letih različna poimenovanja (Lowther 2007, 53). Za Sun Tzu-ja (1971) je bila asimetrija vrhunec umetnosti vojne. Lawrence (1997) je asimetrično vojskovanje imenoval puščavsko vojskovanje. Tse-tung (2000) je uporabljal termin mobilno gverilsko vojskovanje. Za Giap-a (1970) je bilo asimetrično vojskovanje ljudska vojna in za Che Guevaro (1998) je preprosto bilo gverilsko vojskovanje. Kljub temu, da ne gre za novo obliko vojskovanja, pa so se njenega konkretnega opredeljevanja lotili šele v poznih devetdesetih letih dvajsetega stoletja, kjer so prednjačile Združene države Amerike (ZDA), ki pa jim v zadnjem času sledijo v drugih državah (Svete in drugi 2011, 15). Asimetrija je bila v uradnih virih ZDA prvič omenjena leta 1995,⁹ ko so bili asimetrični spopadi opredeljeni kot spopadi med neenakimi silami, zagon pa je v uradnih virih dobila šele po letu 2003 (Metz in Johnson 2001, 2; Malis 2012, 187). Po prvi uporabi, se je termin asimetrično vojskovanje začel vse pogostejše pojavljati v državnih in civilnih publikacijah, kjer je pogosto nadomeščal druge termine (upor, gverilsko vojskovanje, spopadi nizke intenzivnosti in drugo) (Lowther 2007, 53). Opredelitve asimetrije oziroma asimetričnega vojskovanja so danes številne. V oboroženih konfliktih se asimetrijo najpogostejše razlaga kot veliko razliko med akterji, zlasti glede vojaške in ekonomske moči, potencialov in virov (Stepanova 2008, 14–15). Rečemo lahko, da so vse vojne asimetrične in sicer v smislu, da akterji, vpleteni v konflikt, iščejo pogoje za medsebojno bojevanje, ki so najmanj verjetni, da bodo vodili v nasprotnikov uspeh (Davis in Gray 2002, 269).

⁸ Takšna oblika vojskovanja še zdaleč ni nova, kot tudi ni nova večina strateških pristopov, ki jih uporablja (npr. nevojne vojaške operacije, spopadi nizke intenzivnosti, gverilsko vojskovanje in ne nazadnje tudi terorizem) (Svete in drugi 2010, 248).

⁹ McKenzie (2000, 1) in Lowther (2007, 53) sicer trdita, da je bila prva omemba termina asimetrija oziroma asimetrično vojskovanje v uradnih virih ZDA leta 1997 v poročilu Quadrennial Defense Review.

Termin asimetrično vojskovanje se danes na splošno uporablja za označevanje prizadevanj akterja v konfliktu, ki je v vseh pogledih šibkejši in želi nadomestiti oziroma izravnati prednost močnejšega akterja (Hunter 2012, 204). Ker se šibkejši akter noče neposredno soočiti z močnejšim akterjem (Kalyvas 2005, 91), bo ocenil zmogljivosti močnejšega akterja in skušal najti področja ali načine bojevanje, kjer bi lahko pridobil vsaj enake možnosti ali celo prednost pred močnejšim akterjem (Hunter 2012, 204). Žabkar (2003, 112) nadaljnje pravi, da se pri definiranju asimetrične vojne izhaja iz tega, da imata konfrontirani strani različne ranljive točke, pri čemer tista stran, ki takšno točko prva odkrije pri nasprotniku in nato nanjo usmeri svoje udare, pridobi odločilno prednost.

Leta 1999 je Joint Strategy Review (v Metz in Johnson 2001, 5) oblikovala najširšo uradno ameriško definicijo asimetrije:

Asimetrični pristopi so poskusi preprečiti oziroma oslabiti moč ZDA, medtem ko izkoriščajo šibkost ZDA z uporabo metod, ki se znatno razlikujejo od pričakovanih operativnih metod ZDA. Asimetrični pristopi na splošno iščejo velik psihološki učinek, kot sta šok ali zmeda, ki vplivata na nasprotnikovo pobudo, manevrski prostor ali voljo. Asimetrične metode zahtevajo oceno nasprotnikove ranljivosti. Asimetrični pristopi pogosto uporabljajo inovativno, netradicionalno taktiko, orožja ali tehnologije in se lahko uporabljajo na vseh ravneh vojskovanja – strateški, operativni in taktični – in celotnem spektru vojaških operacij.

Ta opredelitev je sicer razširila uradno razmišljanje o asimetriji, vendar ima dve pomanjkljivosti in sicer, da je značilna za zdajšnje strateško okolje in ameriške varnostne razmere ter, da se primarno ukvarja zgolj z negativno asimetrijo. Slednje pomeni, da daje poudarek zgolj morebitnim asimetričnim napadom na ZDA (kaj bi nasprotnik storil ZDA) namesto, da bi enako pozornost namenila možnosti uporabe asimetrije s strani ZDA proti njenim nasprotnikom (Metz in Johnson 2001, 5).

Južnokorejska opredelitev asimetričnega vojskovanja je zgrajena na osnovi omenjene ameriške opredelitve. In sicer je asimetrično vojskovanje opredeljeno kot delovanje, ki se izvaja z uporabo načinov in sredstev, ki se razlikujejo od nasprotnikovih, kar slednje vodi v neučinkovito odzivanje na razmere (Lee 2014, 79).

McKenzie (2000, 2) opredeli asimetrično vojskovanje kot »boljše izkoriščanje slabše taktične ali operativne moči proti ameriškim ranljivostim za doseg nesorazmerne učinka z

namenom spodkopati ameriško voljo, da se lahko dosežejo strateški cilji asimetričnega akterja.« Opazimo lahko, da se definicija zopet nanaša na ZDA, pri čemer pa sta ključni razliki element nesorazmernega učinka – doseganje strateških ciljev z uporabo skromnih sredstev in izrecno priznanje pomena psihološke komponente. Tukaj je pomembno opozoriti, da se v tej opredelitvi asimetrično vojskovanje ne enači avtomatično z napadom na domovino, saj je slednje le najbolj ekstremen in potencialno najbolj nevaren odraz asimetričnega napada (McKenzie 2000, 2).

Buffaloe (2006, 17) nadaljnje predlaga definicijo asimetričnega vojskovanja, ki naj bi zajela vse najpomembnejše vidike asimetrije, ki so danes pomembni za stratege. Buffaloe (2006, 17) tako poda naslednjo definicijo:

Asimetrično vojskovanje je netradicionalno vojskovanje osredotočeno na prebivalstvo, ki poteka med vojaško superiornim akterjem in enim ali več inferiornih akterjev in, ki zajema vse naslednje vidike: vrednotenje in premagovanje asimetričnih groženj, vodenje asimetričnih operacij, razumevanje kulturne asimetrije in ocenjevanje asimetričnih stroškov.

Malis (2012, 187) ugotavlja, da se asimetrično vojskovanje nanaša na grožnje izven območja konvencionalnega vojskovanja, na katere se je težko odzvati. Asimetrični pristopi lahko uporabijo celoten spekter vojaških in drugih zmogljivosti, da bi spodkopali nasprotnikovo moč, vpliv in voljo (Malis 2012, 187).

Long (2008) pa pravi, da se »asimetrično vojskovanje nanaša na oborožene konflikte za dosego političnih ciljev, in kot pove že ime, vključuje nesorazmerno porazdelitev moči. Za razliko od večine konvencionalnega vojskovanja, ga ponavadi (čeprav ne vedno) začne/sproži šibkejša stran.«

Thornton (2007, 1–2) asimetrično vojskovanje opredeli kot:

/.../ nasilno dejanje, ki ga izvedejo 'revni' ('have-nots') proti 'bogatim' ('haves'), pri čemer so revni lahko država ali sub-državni akterji, ki si prizadevajo ustvariti globoke učinke – na vseh ravneh vojskovanja /.../ – z uporabo svojih specifičnih relativnih prednosti zoper šibke točke veliko močnejših nasprotnikov. Pogosto bo to pomenilo, da bodo šibki uporabljali metode, ki ležijo zunaj 'norm' vojskovanja, norme, ki so bistveno drugačne. Prav to je element razlike, ki leži v osrčju asimetričnih pristopov.

Podobno je za Lowther-ja (2007, 58) asimetrično vojskovanje »konflikt, v katerem nasprotniki niso enako močni, kar vodi v to, da ena stran razvije strategijo in taktiko, ki sta zunaj sprejetih pravil zahodnega vojskovanja.« Tako kot Thornton (2007) in Lowther (2007) tudi Kalyvas (2005, 90–91) ugotavlja, da šibkejši akter v asimetričnem konfliktu ne ravna v skladu s konvencionalno sprejetimi pravili vojskovanja. Na to pa prav tako opozarja Dunlap (1998, 1), ki pravi, da v sodobnem kontekstu asimetrično vojskovanje poudarja nekonvencionalne ali netradicionalne metode delovanja.

Ancker in Burke (2003, 18) ugotavljata, da obstajajo številne opredelitve asimetričnega vojskovanja, za katere pa velja implicitna predpostavka, da se asimetrično vojskovanje ukvarja z neznankami in presenečenji glede načinov, sredstev in koncev. Bolj kot se nasprotnik razlikuje, težje je predvideti njegova dejanja. Avtorja menita, da je eden izmed načinov kako gledati na asimetrično vojskovanje ta, da ga vidiš kot klasičen cikel akcija–reakcija–kontraakcija (Ancker in Burke 2003, 18).

Barnett (2003, 15) asimetrično vojskovanje opiše zelo splošno in sicer kot situacijo, kjer lahko akter izkoristi svoje prednosti ali pa slabosti nasprotnika. Temu nato doda, da pravo asimetrijo predstavljajo tisti ukrepi oziroma dejanja, ki jih nasprotnik lahko izvaja, medtem ko jih ti ne moreš ali celo nočeš (Barnett 2003, 15).

Pri RAND (2011) so asimetrično vojskovanje opredelili kot »konflikte med narodi ali skupinami, ki imajo neenake oziroma različne vojaške zmogljivosti in strategije.« Sullivan (2007, 502) pa se pri opredelitvi bolj kot na sodelujoče akterje usmerja le na njihove vojaške zmogljivosti, saj kot asimetrično označuje tisto vojskovanje, v katerem ima en akter destruktivno zmožnost, da ogrozi fizično preživetje drugega akterja zaradi razlik v vojaških zmogljivostih, ki močno favorizirajo enega akterja pred drugim.

Cassidy (2006, 21) pa se v svoji opredelitvi dotakne enega temeljnih paradoksov asimetričnega vojskovanja. Cassidy (2006, 22) namreč ugotavlja naslednje:

V asimetričnem konfliktu se kvalitativno in kvantitativno šibkejši nasprotnik bojuje z omejenimi sredstvi za neomejene strateške cilje – neodvisnost. Obratno se kvalitativno in kvantitativno močnejši nasprotnik bojuje s potencialno neomejenimi sredstvi za omejene cilje – ohranitev nekaterih perifernih imperialnih ozemelj ali oporišč.

Navidezno šibkejšje vojaške sile pogosto prevladajo veliko premoč v ognjeni moči in tehnologiji zato, ker morajo – borijo se namreč za preživetje.

Asymmetric Warfare Group (2012) asimetrično vojskovanje definira kot »uporabo neenakih strategij, taktik, zmogljivosti in pristopov, ki se uporabljajo za izogibanje ali izničenje nasprotnikovih prednosti, medtem ko izkoriščajo njegove slabosti.« Cordesman (2002, 26) razume asimetrično vojskovanje precej podobno, saj ga opredeli kot »zoperstavljanje nasprotnikovi moči z osredotočanjem na njegove slabosti.« Skelton (2001, 23) nadaljnje ugotavlja, da asimetrija lahko izhaja ali iz: a) tega, da akter razvija in uvaja nove zmogljivosti, ki jih nasprotni akter ne zazna ali ne razume; b) konvencionalnih zmogljivosti akterja, ki preprečujejo ali presegajo zmogljivosti nasprotnega akterja; c) zmogljivosti, ki predstavljajo popolnoma nove metode/načine napada ali obrambe ali pa kombinacijo teh lastnosti.

Metz in Johnson (2001, 5–6) ugotavljata, da je v domeni vojaških zadev in nacionalne varnosti asimetrija delovanje, organiziranje in razmišljanje, ki je drugačno od nasprotnikovega, z namenom maksimiranja lastnih prednosti, izkoriščanja nasprotnikovih slabosti, doseganja pobude ali pridobitve večje svobode delovanja. Asimetrija je lahko politično-strateška, vojaško-strateška, operativna ali njihova kombinacija. Vsebuje lahko različne metode, tehnologije, vrednote, organizacije, časovne perspektive ali nekakšno kombinacijo naštetega. Lahko je kratkoročna ali dolgoročna, namerna ali spontana ter samostojna ali pa v povezavi s simetričnimi pristopi. Asimetrija lahko ima tako psihološko kot tudi fizično dimenzijo (Metz in Johnson 2001, 5–6).

Svete in drugi (2011, 18) ocenjujejo, da je definicija, ki sta jo podala Metz in Johnson (2001) sicer med boljšimi, a ima eno precejšnjo pomanjkljivost, saj asimetrija oziroma asimetrično vojskovanje namreč ni le področje vojaških zadev, prav tako tudi ne zgolj obrambnega ali nacionalnovarnostnega sistema, ampak je način zagotavljanja interesov, ki sega vse od posameznika pa do najvišje ravni institucionalne organiziranosti družbe. Zato Svete in drugi (2011, 21) podajo drugo definicijo, pri čemer asimetrično vojskovanje opredelijo kot:

/.../ vojskovanje, v katerem akterji od posameznika do mednarodnih koalicij (ad hoc ali permanentnih) uporabljajo metode in sredstva v določenem času in tako, da ob upoštevanju nasprotnikovih in svojih lastnih defenzivnih in ofenzivnih zmogljivosti in ranljivosti povzročijo najbolj nesorazmerne učinke glede na vložena sredstva. Pri tem

gre za uporabo tako vojaških kot nevojaških oblik na vseh ravneh interakcij med akterji – od mirnodobnih razmer do vojne.

Ko govorimo o asimetričnem vojskovanju, je torej potrebno poudariti, da različni avtorji in strokovnjaki, ki se ukvarjajo s to tematiko izpostavljajo različne faktorje prevlade šibkejšega nad močnejšim akterjem v konfliktu. Medtem ko nekateri poudarjajo zlasti vojaški faktor (Arreguin-Toft 2001; Arreguin-Toft 2005; Buffaloe 2006; Cassidy 2006; Lowther 2007, Sullivan 2007, RAND 2011), pa drugi poleg oziroma namesto njega raje dajejo poudarek na nevojaške faktorje, zlasti na informacijsko komunikacijski, mednarodni, politični ali ekonomski faktor ali pa na kombinacijo vseh omenjenih petih faktorjev, kar predstavlja najboljši in najcelovitejši pristop (Mack 1975; Baylis 1987; Metz in Johnson 2001; Kiras 2002; Leech 2002; Barnett 2003; Merom 2003; Svete 2005; Kiras 2010; Gologranc 2011; Svete in drugi 2011; Hunter 2012; Malis 2012).

2.2.2 Značilnosti asimetričnega vojskovanja

Za boljše razumevanje asimetričnega vojskovanja si je potrebno pogledati tudi njegove značilnosti. McKenzie (2000, 17) je identificiral pet ponavljajočih se značilnosti asimetričnega vojskovanja:

- Neenakost oziroma neskladje interesov je ključni dejavnik asimetričnega vojskovanja in temelj na podlagi katerega lahko ocenimo ali bo nasprotnik sprejel in uporabil asimetrične pristope (McKenzie 2000, 17). Največja spodbuda za uporabo asimetričnega vojskovanja prihaja od resničnega ali zaznanega neskladja interesov. Če ima šibkejši nasprotnik vitalni interes, ki je v nasprotju z nevitnim interesom močnejšega akterja, je po mnenju avtorja za šibkejšega akterja najboljša in najučinkovitejša možnost uporaba asimetričnega vojskovanja (McKenzie 2000, 3).
- Volja nasprotnika je ključna/temeljna tarča oziroma cilj. Njeno razumevanje je ključnega pomena za razumevanje samega asimetričnega vojskovanja (McKenzie 2000, 17). Asimetrični pristopi lahko dosežejo močne učinke z manipulacijo psihološkega elementa. Če so usmerjeni neposredno proti volji nasprotnika, lahko nadomestijo številne materialne in druge pomanjkljivosti. Medtem ko se metode asimetričnega vojskovanja lahko uporabljajo na taktični ravni, se psihološki učinek vedno išče na strateški ravni. To je ključna značilnost asimetrije – stalna osredotočenost na strateški učinek, omogočena z

zanašanjem na psihološko komponento izbranega pristopa. Na funkcionalni ravni tako postane tarča oziroma cilj um nasprotnika, še zlasti njegova volja (McKenzie 2000, 6). To je ponovna potrditev načela, ki ga je vzpostavil Clausewitz (1997, 5), ki je dejal, da je »vojna torej akt sile, da bi nasprotnika primorali k izpolnitvi naše volje.«

- Asimetrični pristopi se uporabljajo na vseh ravneh vojskovanja (taktični, operativni in strateški), pri čemer skušajo najučinkovitejši asimetrični pristopi doseči strateški učinek, ne glede na to, na kateri ravni se uporabljajo. Cilj za asimetričnega akterja je torej ustvariti učinek na najvišji (strateški) ravni (McKenzie 2000, 8). Na strateški ravni se namreč asimetrične vojne zmaguje ali izgublja (Lowther 2007, 55). V najširšem pomenu besede, strateška raven obsega ukrepe za doseganje nacionalne varnosti in zunanjepolitičnih ciljev. V okviru asimetričnega vojskovanja so to ukrepi, ki so zasnovani tako, da vplivajo na osnovni izid konflikta. Poudariti je potrebno, da lahko ukrepi na taktični in operativni ravni prav tako prinesejo strateške rezultate, kar je cilj asimetričnega vojskovanja (McKenzie 2000, 8).
- Naslednja pomembna značilnost asimetričnega vojskovanja je učinkovitost. Učinkoviti asimetrični pristopi imajo ponavadi več skupnih značilnosti. Biti morajo nepričakovani, da presenetijo nasprotnika in da povzročijo zelo pomembne psihološke učinke. Z vidika tarče so to torej nepričakovane akcije, pri čemer je najučinkovitejši odziv lahko kontraintuitiven. Intuitiven odziv lahko namreč še poslabša situacijo. Učinkovite asimetrične operacije pa povzročijo tarči oziroma cilju tudi nesorazmerno škodo, glede na vložene vire, čas in denar napadalca. Idealno mora to učinkovati na strateški ravni, ne glede na to, na kateri ravni je bila izvedena operacija (Lowther 2007, 56; McKenzie 2000, 10).
- Neizogiben faktor pri vsaki analizi asimetričnega vojskovanja je tudi dinamični proces virov ogrožanja in odzivov nanje (McKenzie 2000, 17). Akterjeva lastna dejanja in njegove strateške izbire vplivajo na značilnosti asimetričnih groženj. Ko akter izboljša svoje operativne postopke, skušajo nasprotniki poiskati načine, kako se temu zoperstaviti. Ta proces akcija – reakcija je neizogiben. Na odziv nasprotnikov vplivata zlasti dve zadevi in sicer specifična operativna in zgodovinsko – vojaška dediščina in obeti ter njihova reakcija na naravo zaznanih groženj s strani akterja (McKenzie 2000, 11).

Murden (2007, 199) nadaljnje pravi, da se nahajamo v obdobju asimetričnih pogajalskih vojn. Na zelo razpršenem bojišču je uporabo odločilne sile proti dobro organiziranim nasprotnikom zelo težko doseči. Medtem ko je še zmeraj mogoče uporabiti odločilno silo na taktični ravni,

si je zelo težko predstavljati, da bi lahko nasprotnika odločno porazili zgolj z vojaškimi sredstvi na operativni ali strateški ravni. Širši kontekst sodobne globalizacije pomeni tudi odsotnost političnih pogojev potrebnih za uporabo odločilne sile (Murden 2007, 199). Murden (2007, 199) pravi, da v današnjem vojskovanju ni več poudarka na uporabi odločilne sile, temveč na uporabi prisile (*'coercive force'*). Smoter vojne po njegovem tako ni več razorožiti nasprotnika, da bi se le-ta podredil naši volji,¹⁰ temveč prepričati in pregovoriti ga, da odneha ali se sprijazni s porazom (Murden 2007, 199).

Poleg naštetih značilnosti obstajajo še številne druge značilnosti, ki jih danes pojmuje kot ključne pri opredeljevanju asimetričnega vojskovanja, kot so fleksibilnost pri bojnem delovanju, sredstva in metode asimetričnega vojskovanja, velika in hitra odzivnost in učinkovit ter kratek mobilizacijski čas (Svete in drugi 2010, 247–248). K temu je potrebno dodati, da asimetrični akterji fokusirajo svojo moč v šibke točke in slabosti nasprotnikov, pri čemer iščejo nesorazmeren učinek, kar je naslednja zelo pomembna značilnost asimetričnega vojskovanja (McKenzie 2000, 66).

Manwaring (2012, 4–5) v svoji analizi strni naslednje glavne značilnosti asimetričnega vojskovanja:¹¹

- Vnovična potrditev gverilskega bojevanja, pri čemer je le-to manj vojaško usmerjeno in bolj večdimenzionalno, tako, da vključuje tudi uporabo časa kot instrumenta moči (Manwaring 2012, 4).
- Deteritorializacija in denacionalizacija konflikta, kar pomeni, da se akterjev poudarek prenese s fizičnega ozemlja na človekovo ozemlje in uporabo sosednjih in drugih držav v regiji za podporo, vire in sredstva ter pribežališče (Manwaring 2012, 4).
- Z mediji postaja uporaba komunikacij in informacij primarni instrument moči (Manwaring 2012, 4).
- Relativizacija časovnega dejavnika v sodobnem konfliktu, kar pomeni manjšo skrb glede uresničevanja hitre in enostavne vojaške zmage in večji poudarek na dolgotrajni oziroma podaljšani vojni (Manwaring 2012, 4).
- Umestitev relativno majhne skupine borcev, agitatorjev ali civilistov med navadne državljane, brez permanentnih lokacij in brez identitet, ki bi jih jasno razlikovalo od

¹⁰ V smislu kot je dejal Clausewitz (1997, 5), da je »vojna torej akt sile, da bi nasprotnika primorali k izpolnitvi naše volje.«

¹¹ Manwaring (2012, 5) trdi, da te značilnosti sodobnega konflikta zagotavljajo trdne dokaze, da se vojna spreminja, zaradi česar je potrebna sprememba v sami konceptualizaciji vojskovanja.

preostalega civilnega prebivalstva, s čimer prikrijejo grožnjo, ki jo predstavljajo. To jim omogoča, da ustvarijo in uporabijo uničujoče presenečenje kot velik instrument moči (Manwaring 2012, 5).

- Konkurenčne ideologije v globalni varnostni areni (Manwaring 2012, 5).

Poleg naštetih značilnosti je potrebno omeniti še dva ključna elementa asimetričnega vojskovanja in sicer inovativnost in presenečenje (Svete in drugi 2011, 23). Inovativno in eksotično razmišljanje lahko namreč proizvede dramatične koristi za šibkejši strani v konfliktu (McKenzie 2000, 17). Ideja, da bodo šibkejši države ali nedržavni akterji poskušali najti inovativne načine za nadomestitev njihove inferiornosti, je namreč osnova za asimetrijo (McKenzie 2000, 95). Za presenečenje pa Clausewitz (1997, 168) pravi, da je bolj ali manj temelj za vsa delovanja, kajti brez njega si premoči na odločilni točki pravzaprav ni moč zamisliti. Presenečenje torej postane sredstvo za premoč in kjer se posreči v večji meri, so posledice zmeda in zlomljen pogum pri nasprotniku (Clausewitz 1997, 168–169).

Naslednja ključna značilnost asimetrije je nekonvencionalnost in sicer v smislu nespoštovanja splošno veljavnih norm in pravil. Nekateri avtorji zato koncept asimetričnega vojskovanja tesno povezujejo z nekonvencionalnim vojskovanjem, ki je ena od njegovih osnovnih značilnosti (Svete in drugi 2011, 23–24). Nekonvencionalno vojskovanje lahko opredelimo kot dejavnosti, ki odporniškimi skupinam ali upornikom omogočajo, da s svojim delovanjem prisilijo, motijo ali strmoglavijo okupacijsko silo ali vlado in sicer z delovanjem in uporabo pomožnih in gverilskih sil na spornem območju (Grdovic 2009, 9). Ta pogled velja za katerokoli državo ali nedržavnega akterja, ki skuša doseči svoje strateške cilje zunaj okvirjev bolj tradicionalnih oblik vojskovanja. Zelo pomemben element nekonvencionalnega vojskovanja je prevrat, ki ga lahko opredelimo kot dejavnost namenjena spodkopati vojaško, ekonomsko, psihološko ali politično moč ali moralo režima ali naroda (Maxwell 2013). Nekonvencionalno vojskovanje je zelo učinkovito orožje šibkejših nasprotnikov (Zawodny 1962, 384). Takšno vojskovanje izvajajo majhne, šibke ali tehnološko slabo razvite entitete, katerih pristop temelji na asimetriji, saj bi bile v simetričnem konfliktu proti konvencionalnim vojskam hitro poražene. Najbolj znana oblika nekonvencionalnega vojskovanja je gverila. Gverilsko bojevanje je niz tehnik, s katerimi se šibkejši akter izogne odprtemu in potencialno odločilnemu oboroženemu spopadu (Svete in drugi 2011, 24), vendar pa prevzame taktično ofenzivo v izbranih oblikah, krajih in času (Laqueur 1984, 392). Medtem ko se klasična oblika gverile osredotoča predvsem na vojaški pristop pa se asimetrija, kot smo videli,

osredotoča tudi na nevojaške oblike oziroma faktorje. Tako pridemo še do ene značilnosti asimetričnega vojskovanja, to je totalnost in raznovrstnost uporabljenih metod in sredstev (Svete in drugi 2011, 146).

Asimetrija ima dve dimenziji, in sicer je lahko pozitivna ali negativna. Pozitivna asimetrija pomeni uporabo razlik za pridobitev prednosti. Takšna strategija skuša ohraniti superiornost akterja in jo čim bolje izkoristiti. Negativna asimetrija pa je razlika, ki bi jo akter lahko uporabil, da bi izkoristil nasprotnikovo ranljivost in slabosti. Negativna asimetrija je torej oblika grožnje. Ko govorimo o asimetriji je potrebno dodati še, da je lahko le-ta kratkoročna ali dolgoročna. Veliko, če ne skoraj večina asimetrije je kratkoročne narave, saj se nasprotniki slej ko prej prilagodijo (Metz in Johnson 2001, 6).

Med pomembnejše značilnosti asimetrije lahko uvrstimo tudi njene oblike. Metz in Johnson (2001, 9) pravita, da obstaja vsaj šest oblik asimetrije, ki so pomembne za nacionalno varnost in vojskovanje:

- Prva je asimetrija metod, ki pomeni uporabo različnih operativnih konceptov in taktičnih doktrin od nasprotnika. Primeri vključujejo gverilsko bojevanje in druge vrste nelinearnih konceptov (Metz in Johnson 2001, 10).
- Naslednja je asimetrija tehnologije, ki je bila v vojaški zgodovini zelo pogosta, zlasti v vojnah, ki so jih vodile industrijsko razvite države proti nerazvitim oziroma zaostalim. V konfliktech, kjer slabše razviti antagonist nima časa ali zmožnosti prilagoditi se napredni tehnologiji, je to lahko odločilno (Metz in Johnson 2001, 10).
- Asimetrija volje je pomembna, ko je ogroženo preživetje ali vitalni interesi enega od antagonistov v konfliktu, medtem ko drugi varuje in spodbuja manj vitalne interese. Asimetrija volje vodi antagonista z višjim vložkom k pripravljenosti nositi večje stroške, sprejeti večje tveganje in izvajati akcije ter ukrepe, ki bi se jih manj vpleteni antagonist iz moralnih in pravnih razlogov izogibal. Asimetrija volje je najprimernejša in najpomembnejša na strateški ravni (Metz in Johnson 2001, 10).
- Na taktični in operativni ravni je ekvivalent asimetriji volje asimetrija morale, ki je lahko ključnega, pogosto celo odločilnega pomena (Metz in Johnson 2001, 10–11), saj je že Napoleon (v Miller 1998, 120) dejal, da so v vojni morala in materialni viri v razmerju tri proti ena. Asimetrija volje je tesno povezana z normativno asimetrijjo. Le-ta postane pomembna v konfliktech, ki vključujejo antagoniste z različnimi etičnimi ali pravnimi

standardi, zato tudi postaja vse pomembnejša v sodobnem varnostnem okolju (Metz in Johnson 2001, 11).

- V zgodovini vojskovanja je bila prav tako pomembna asimetrija organizacije. Organizacijske inovacije in novosti so akterjem namreč omogočale velike prednosti, tudi, če le-ti niso imeli tehnološke ali katere koli druge vrste prednosti (Metz in Johnson 2001, 11).
- Nazadnje je tukaj še asimetrija potrpežljivosti oziroma časovne perspektive, ki je lahko zelo pomembna in je konceptualno povezana z asimetrijo volje, vendar se pogosteje uporablja v medkulturnih konfliktih. Do asimetrije časovne perspektive lahko pride, ko eden izmed antagonistov vstopi v vojno pripravljen, da le-ta traja daljše časovno obdobje, medtem ko je njihov nasprotnik sposoben vzdrževati svojo voljo samo v kratkotrajni vojni (Metz in Johnson 2001, 11).

2.3 Analiza ključnih faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v okviru asimetričnega vojskovanja

V prejšnjih poglavjih smo izluščili oziroma ugotovili in opredelili ključne faktorje prevlade šibkejšega nad močnejšim skozi prizmo teorije asimetričnega vojskovanja. V poglavjih, ki sledijo bomo nadaljnje analizirali posamezne ključne faktorje s pomočjo najpomembnejših kvantitativnih in/ali kvalitativnih indikatorjev, ki te faktorje tudi sestavljajo.

2.3.1 Vojaški faktor

2.3.1.1 Indikator vojaška moč

V okviru vojaškega faktorja je potrebno najprej izpostaviti indikator vojaška moč. Za realiste je najpomembnejša razlika med akterji količina moči, ki jo posedujejo. Moč, opredeljena z vidika vojaških zmogljivosti, je po njihovo namreč končni razsodnik konfliktov (Merom 2003, 5). Za Paul-a (1994, 20) je vojaška moč eden izmed dveh ključnih virov moči (druga je ekonomska moč) v asimetričnem konfliktu.¹² Tudi Arreguin-Toft (2005, 2), ko govori o moči misli na vojaško moč, saj moč opredeli kot »produkt prebivalstva in oboroženih sil

¹² Paul (1994, 20) namreč opredeli asimetrični konflikt kot »konflikt, ki vključuje dve državi z neenakimi celotnimi vojaškimi in ekonomskimi viri moči.«

posamezne države.«¹³ To surovo, vendar zadovoljivo opredelitev vojaške moči bomo za potrebe analize uporabljali tudi mi.¹⁴ Potrditev za našo odločitev dobimo tako s strani Stam-a (1999, 61), ki opredeljuje moč z vidika vojaških zmogljivosti, saj v ospredje postavlja velikost oboroženih sil in populacijo, kot tudi s strani Aron-a (2010, 253), ki pravi, da je treba natančno ugotoviti število prebivalcev in koliko vojakov je bilo udeleženih v spopadih, da bi lahko določali vojaško moč. Na bojiščih je bila številčnost (številčna premoč) namreč skoraj vedno pomemben dejavnik (Clausewitz 2004, 76; Aron 2010, 256). Na tem mestu pa je potrebno omeniti, da ko govorimo o oboroženih silah, s tem terminom ne zajamemo samo človeški dejavnik temveč tudi materialno tehnični dejavnik. Z izrazom človeški dejavnik v okviru oboroženih sil tako označujemo oborožene pripadnike vojaške sile spopadenih strani, ki neposredno in posredno sodelujejo v pripravah za konflikt in samem konfliktu. Vzporedno s količinsko oceno ljudi oziroma žive sile (človeški dejavnik), ki (ne)posredno sodeluje(jo) v konfliktu pa ima zelo pomembno vlogo tudi materialno tehnični dejavnik (oborožitev in vojaška oprema), saj se samo z orožjem in vojaško opremo lahko visoko motiviranemu nasprotniku povzročijo izgube v moštvu in tehniki. V sodobnem boju ima zato poleg ljudi¹⁵ zelo pomembno vlogo tudi število posameznih vrst orožij in opreme (Žabkar 2003, 142–144).

Vojaška moč je koristna, ker lahko v realnem svetu dovolj moči odpravi pomanjkljivosti v ostalih kategorijah in ker je v teoretičnem svetu merljiva in primerljiva (Arreguin-Toft 2005, 2). Razlike v vojaških zmogljivostih šibkejšega in močnejšega akterja so velikokrat tako velike, da močnejši akter pričakuje lahko zmago, saj je prepričan, da bo vojaška moč prevladala (Cassidy 2006, 24). Več moči namreč pomeni zmago v vojni in manj moči pomeni poraz v vojni (Arreguin-Toft 2005, 2). V asimetričnem konfliktu med dvema akterjema ima prednost tisti, ki ima večje razmerje sil, kar mu omogoča, da bo dosegel zmago hitreje in odločneje (Arreguin-Toft 2005, 4). Tudi Mearsheimer (1983, 168) pravi, da je jasno, da če ima ena stran prepričljivo prednost v silah, bo očitna asimetrija zelo verjetno pomenila odločilno zmago le-te strani. Vendar avtor nadaljnje pravi, da je nemogoče razložiti rezultate številnih pomembnih vojaških akcij zgolj z zajemom števila oboroženih sil na vsaki strani (Mearsheimer 1983, 168). Tudi Ferris (2010, 248) ugotavlja, da je številčnost pomembna,

¹³ Tehnologija je pri tem obravnavana kot multiplikator ali delivec moči in ne kot sam prirastek moči (Arreguin-Toft 2005, 4), zato jo bomo tudi mi obravnavali kot samostojen indiaktor znotraj vojaškega faktorja.

¹⁴ Pri tem je potrebno opozoriti, da gre za relativno vojaško moč, ki se lahko spreminja s časom. Vojaška moč posameznega akterja se tekom asimetričnega konflikta lahko spreminja in tako na koncu konflikta ni nujno enaka kot je bila na začetku konflikta.

¹⁵ Svete in drugi (2011, 35) ugotavljajo, da je uspeh v asimetričnem konfliktu odvisen predvsem od ljudi in precej manj od tehnologije.

vendar ne dovolj, da bi vsakič zagotovila zmago. Temu se pridružujeta tudi Mack (1975, 177) in Cassidy (2006, 25), ki pravita, da superiorna vojaška sila ne zagotavlja nujno zmage. Če resnično velja, da je vojaška moč najpomembnejša, potem bi v zelo asimetričnih konfliktih, to je konfliktih med akterjema z velikimi razlikami v moči, moral vedno zmagati močnejši akter (Arreguin-Toft 2005, 2–3). Torej, če vojaška moč implicira na zmago v vojni, potem ne bi smeli šibkejši akterji skoraj nikoli zmagati proti močnejšim akterjem, še posebej, če je razlika v relativni moči zelo velika. Toda zgodovina nas uči, da šibkejši akterji včasih le zmagajo (Arreguin-Toft 2001, 94; Merom 2003, 4–5).¹⁶

Vojaška moč torej ni edina stvar, ki pojasni, kdo zmaga ali izgubi bitko ali vojno. Veliko stvari lahko namreč privede do nepričakovanih rezultatov (Merom 2003, 229; Arreguin-Toft 2005, 2–5). S tem se strinja tudi Clausewitz (2004, 118), saj pravi, da je številčna premoč v spopadu samo eden od dejavnikov, ki tvorijo zmago in da s številčno premočjo še zdaleč ni dobljeno vse. Skoraj sočasno pa avtor vendarle pravi, da je številčna premoč z vsakim dnem bolj odločilna (Clausewitz 2004, 169; Sheehan 2010, 49), samo zadosti velika mora biti, da bi s preostalimi soudeleženi okoliščinami ohranila ravnovesje (Clausewitz 2004, 118–119). Clausewitz (2004, 169) poudarja načelo, biti čim močnejši v odločilnem spopadu. Vojaška moč je torej zelo dober napovedovalec uspeha v vojni, vendar lahko drugi dejavniki prav tako postanejo pomembni pri določanju izidov konfliktov (Stam 1999, 79).

2.3.1.2 Indikator strateška interakcija (strategija)

Arreguin-Toft (2005, 6) trdi, da čeprav je relativna vojaška moč pomembna, je interakcija strategij, ki jih uporabljajo akterji pomembnejša kot pa koliko vojaške moči imajo akterji v samem konfliktu. To opredeljujem kot drugi indikator. Cilj strategije je, da optimizira vojaško učinkovitosti in hkrati omeji ter zmanjša družbene stroške vojne (Moran 2002, 26). Po besedah Clausewitz-a (2004, 103) je strategija »uporaba spopada za smoter vojne.« Celemu vojnemu aktu mora torej zastaviti cilj, ki se sklada z njegovim smotrom, to je, zasnovati vojni načrt in na cilj navezati vrsto delovanj, ki morajo voditi do njega (Clausewitz 2004, 103). Za Liddell-Harta (1991, 321) pa je strategija umetnost distribucije in uporabe vojaških sredstev za izpolnjevanje ciljev politike. Če o strategijah razmišljamo kot o kompleksnih, toda diskretnih akcijskih načrtih, ki vsebujejo predpostavke o vrednosti ciljev, kot tudi o taktičnih

¹⁶ Šibkejši akterji naj bi zmagali v kar 28,5 odstotka vseh asimetričnih konfliktov, ki so se odvili med leti 1800 in 2003 (Arreguin-Toft 2005, 3).

in vodstvenih načelih in pravilih delovanja, bi različne interakcije morale prinesiti sistematično različne izide, neodvisno od relativne moči vpletenih akterjev (Arreguin-Toft 2005, 18).

Strateška interakcija naj bi torej najbolje napovedala izid asimetričnega konflikta (Arreguin-Toft 2005, 18). S tem se strinja Lowther (2007, 55) saj pravi, da vpletene strani na strateški ravni zmagujejo ali izgubljajo asimetrične vojne. Prav tako kot Arreguin-Toft (2005) tudi Stam (1999) ugotavlja, da ima interakcija med vojaškimi strategijami,¹⁷ ki jih izberejo države, zelo pomembno vlogo pri določanju izidov vojn. Pape (1996) temu dodaja, da so nekatere strategije v določenih trenutkih bolj učinkovite kot druge.¹⁸ Šibki akterji, ki želijo pridobiti situacijsko prednost, bodo morali uporabljati strategije, ki delujejo najučinkoviteje proti določenim nasprotnikom v določenem času (Cassidy 2006, 22; Thornton 2007, 2). Za šibkejši akterje je uporaba asimetrije zelo pomembna, saj tako poskušajo izravnati pomanjkljivost v kvantiteti ali kvaliteti (Way 2008). Gray (2007, 261) nadaljnje ugotavlja, da lahko šibkejši akter strateško preživi samo v primeru, da ravna kot terorist, gverilec ali upornik torej, kot bi rekel Arreguin-Toft (2005, 30), da uporabi posreden strateški pristop. Arreguin-Toft (2005, 24) namreč trdi, da je mogoče vse strategije¹⁹ akterja razvrstiti v enega izmed dveh glavnih strateških pristopov – neposrednega in posrednega ter, da je izid asimetričnega konflikta odvisen od tega, katerega izmed dveh idealno tipskih strateških pristopov uporabljajo šibkejši in močnejši akterji (glej Tabelo 2.1) (Arreguin-Toft 2005, 18).

Ko močnejši in šibkejši akterji uporabljajo strategijo, ki predstavlja enak strateški pristop (neposreden–neposreden ali posreden–posreden), relativna moč pojasni izid in sicer, da bodo močnejši akterji zmagali hitro in odločno (glej Tabelo 2.1). Ko pa močnejši in šibkejši akterji uporabljajo strategije, ki predstavljajo nasprotni strateški pristopi (neposreden–posreden ali posreden–neposreden) je veliko bolj verjetno, da bodo zmagali šibkejši akterji, kljub temu, da vojaška moči pravi, da ne bi smeli (glej Tabelo 2.1) (Arreguin-Toft 2005, 18). Šibkejši akterji torej lahko zmagujejo vojne proti mnogo močnejšim nasprotnikom, ko so zmožni sprejeti in vzdrževati idealno nasprotno strategijo (Arreguin-Toft 2005, 200). V Tabeli 2.1 je predstavljeno bistvo strateške interakcije in sicer, da uporaba enakega ali nasprotnega strateškega pristopa determinira zmago ali poraz v asimetričnem konfliktu (Arreguin-Toft

¹⁷ Stam (1999) razlikuje med strategijami kaznovanja, strategijami izčrpavanja in strategijami manevra.

¹⁸ Pape (1996) preučuje učinkovitost različnih letalskih strategij od druge svetovne vojne pa vse do zalivske vojne, pri čemer ugotavlja, da so učinkovitejši strategije zanikanja ('*denial*') kot pa kaznovanja.

¹⁹ Strategija je tukaj definirana kot akterjev plan za uporabo oboroženih sil za doseg vojaških ali političnih ciljev (Arreguin-Toft 2005, 29).

2005, 29). Arreguin-Toft (2005, 200) pravi, da lahko strategija množi ali deli uporabljeno vojaško moč.

Tabela 2.1: Pričakovani učinki strateške interakcije na izide asimetričnega konflikta (pričakovani zmagovalci)

		Strateški pristop šibkega akterja ²⁰	
		Neposredna obramba	Posredna obramba
Strateški pristop močnega akterja ²¹	Neposreden napad	Močnejši akter	Šibkejši akter
	Posreden napad	Šibkejši akter	Močnejši akter

Vir: Arreguin-Toft (2005, 39).

2.3.1.3 Indikator tehnologija

Naslednji indikator v okviru vojaškega faktorja, ki ga je potrebno omeniti, je tehnologija. Čeprav je razvoj in integracija tehnologije v vojaške sile in strategije pogosto predstavljeno kot preprosto vprašanje, je vloga tehnologije v vojni sporna. Obstaja namreč razprava o relativnem pomenu tehnologije v primerjavi z drugimi indikatorji v doseganju zmage v bitki (Cohen 2002, 235; Cohen 2010 141). Tehnologija je obravnavana kot multiplikator ali delivec vojaške moči in ne kot sam prirastek moči (Arreguin-Toft 2005, 4). V zgodovini je pogosto igrala zelo pomembno vlogo, zlasti v vojnah, ki so jih vodile industrijsko razvite države proti nerazvitim (Metz in Johnson 2001, 10; Gray 2007, 11), saj so tehnološke spremembe radikalno vplivale na velikost in smrtonosnost oboroženih sil (Biddle 2002, 94; Sheehan 2010, 52). Hiter tehnološki napredek predstavlja normalno stanje sodobne vojaške izkušnje. Od leta 1900 naprej je zaslediti stalno in hitro rast dosega, smrtonosnost, hitrosti, zbiranja informacij in drugih tehnoloških potencialov oboroženih sil (Biddle 2002, 107). Tehnologija, dolgo glavna sila v evoluciji vojskovanja, bo nedvomno igrala primarno vlogo tudi v prihodnosti (Lowther 2007, 77). V konfliktih, kjer slabše razviti akter nima časa ali zmožnosti

²⁰ Pri šibkejšemu akterju neposreden strateški pristop predstavlja konvencionalna obramba, posreden strateški pristop pa gverilsko vojskovanje. Šibkejši akter lahko namesto omenjenih uporabi tudi druge strateške možnosti. Za posreden strateški pristop lahko na primer namesto gverilskega vojskovanja uporabi nenasilen upor ali terorizem (Arreguin-Toft 2005, 30).

²¹ Pri močnejšem akterju neposreden strateški pristop predstavlja konvencionalen napad, posreden strateški pristop pa barbarizem. Močnejši akter lahko prav tako kot šibkejši akter namesto omenjenih uporabi tudi druge strateške možnosti (Arreguin-Toft 2005, 30).

prilagoditi se napredni tehnologiji, je to lahko pogosto odločilno (Metz in Johnson 2001, 10), saj nastajajoča tehnologija determinira uspeh v prihodnjih oboroženih konfliktih (Metz 2004, 88). Akter, ki je vlagal v raziskave in izume novih orožij in opreme, novih materialov in drugih novih tehnologij, je imel namreč možnost, da svoje tehnološke dosežke uporabi za občutno povečanje svoje vojaške moči (Žabkar 2003, 247). S tem se strinja tudi Merom (2003, 229), ki pravi, da tehnološke inovacije povečujejo relativno vojaško moč.

Medtem ko je pri vojaški moči v ospredju kvantiteta, pa tehnologija predstavlja kvaliteto. Vsaka država lahko ima manjšo vendar tehnološko boljše opremljeno vojsko ali večjo vojsko, ki pa je slabše kvalitete. V ospredje se torej postavlja vprašanje ali kvantiteta ali kvaliteta (Svečin 1956, 179). In kot pravi Cohen (2002, 243), je v vojskovanju mogoče opaziti naraščanje oziroma dvig pomena kvalitete pred kvantiteto, kar je povzročila prav tehnologija. Napredna vojaška tehnologija pomeni moč, in posledica tega dejstva je, da šibkejši akterji niso nujno tako šibki, kot se predvideva (Arreguin-Toft 2005, 11), saj sta razpršenost in dostopnost relativno naprednih orožij in ostale vojaške tehnologije naredili osvajanje in okupacijo šibkejših akterjev mnogo težje od predvidevanj. Tehnologija je namreč lahko tako kot strategija, multiplikator moči (Arreguin-Toft 2005, 202; Malis 2012, 188). Prav tako postajajo časovni intervali med pojavom novih, kvalitetnih orožij in njihovo množično uvedbo v oborožitev sodobnih armad vse krajši, kar ustvarja stalen pritisk na področju iskanja novih načinov uporabe orožij (Žabkar 2003, 145).

Nova tehnologija je pomemben element sodobnega vojskovanja (Biddle 2002, 104) in nobenega dvoma ni, da lahko tehnologija poveča bojno učinkovitost vojske. Toda logično je, da jo lahko tudi zmanjša. Veliko ključnih vojaško-tehnoloških inovacij, vse od brzostrelke do tanka, je zmanjšalo bojno učinkovitost, dokler ni bila ustanovljena ustrezna mešanica strategije in taktike za njihovo učinkovito uporabo (Arreguin-Toft 2005, 12). Na prvi pogled je novemu orožju in tehnologiji enostavno pripisati razlog za presenetljive rezultate posameznih konfliktov (Biddle 2002, 104), toda zgolj tehnologija ni zadostna razlaga (Biddle 2002, 107). V praksi se je ne tako redko pokazalo, da očitno močnejša in tehnološko naprednejša orožja in oprema sama po sebi niso deterministično vplivali na končni rezultat oboroženih bojev (Žabkar 2003, 147). Superiorno tehnologijo je bilo možno do določene mere uravnotežiti z asimetričnimi odzivi (Cohen 2010, 155). Stran, ki je poznala šibke točke nasprotnikovih sodobnih orožij, ter znala izrabiti sposobnost in veččine svojih oboroženih sil, da s starejšimi orožji, vendar ob poznavanju šibkih točk nasprotnikovih orožij in opreme,

uspešno izpeljejo bojne naloge, je pogosto doživela zmago (Žabkar 2003, 147). Tehnološki prednosti se je torej težko, vendar ne nemogoče zoperstaviti. Visokotehnološke zmogljivosti namreč ne zahtevajo nujno visokotehnoloških protiukrepov (Eaton 2002, 71). Da sofisticirana orožja in vojaška oprema novih generacij sami po sebi ne dajejo že kar vnaprej in brezpogojno prednosti tistemu, ki jih ima in uporablja, kažejo številni primeri iz lokalnih vojn in oboroženih spopadov oboroženih sil ZDA in Sovjetske zveze proti tehnološko podrejenim nasprotnikom (Žabkar 2003, 147). Tudi Ferris (2010, 248) ugotavlja, da je tehnologija pomembna, toda ne dovolj, da bi vsakič zagotovila zmago. Temu se pridružujeta tudi Mack (1975, 175) in Cassidy (2006, 25) ki pravita, da tehnološka superiornost ne pomeni nujno zmage. Kljub temu pa napredna tehnologija še vedno igra ključno vlogo v konfliktih (Cohen 2010, 154–155).

2.3.1.4 Indikator prostor

Naslednji indikator, ki ga je potrebno izpostaviti, je prostor. Prostor vpliva na pripravo oboroženega boja tako z naravnimi danostmi (položaj, velikost površine, razgibanost reliefa, prehodnost ozemlja, vegetacija, sestava tal, dostopi kopnega do morij in oceanov in drugo), kot tudi z infrastrukturo, ki jo je zgradil človek, s prebivalstvom, z vojaškimi bazami in drugimi elementi, ki vplivajo na pripravo in izvajanje vojne in oboroženega boja (Žabkar 2003, 151–152). Izredno pomembne so zlasti naravne danosti, ker krepijo ali slabijo delovanje drugih dejavnikov. Znana je povezanost med lego države med močnimi sosedi in njeno izpostavljenostjo napadom, med podnebjem, topografskim sklopom, vodnimi ovirami in prehodnostjo zemljišča, med rodovitnostjo zemljišča in gostoto njegove naseljenosti in drugo (Žabkar 2003, 249). Clausewitz (2004, 180) pravi, da na spopad zelo odločilno vplivata zemljišče in tla, torej naravne geografske danosti. Slednje vplivajo na vojno dejavnost s tremi lastnostmi: kot ovira dostopu, kot ovira preglednosti in kot sredstvo kritja pred učinkovanjem ognja. Vsaka vrsta terena deluje glede na dostopnost, preglednost in kritje na svoj način. V gozdnati deželi je tako ovira preglednost, v gorati je prevladujoča ovira dostop, v zelo kultiviranih območjih pa se obe držita sredine (Clausewitz 2004, 181). Države so si tako skozi zgodovino vedno prizadevale potisniti svoje meje do velikih rek, močvirij ali gorskih masivov, saj so jim ti predstavljali ščit pred morebitnimi nasprotniki. Pomemben element geografskega dejavnika sta razsežnost in naseljenost državnega ozemlja, saj mora morebitni napadalec že vnaprej računati na to, da bo za nadzor nad tem ozemljem potreboval močne sile (Žabkar 2003, 249–250).

Za šibkejšega akterja je zelo pomembno, da vojskovališče zavzema znaten kos dežele ter, da je dežela zelo razčlenjena in nedostopna, bodisi z gorovji bodisi z gozdovi, rekami in močvirji (Aron 2010, 93; Clausewitz 2004, 181), saj večjo stopnjo težavnosti kot teren predstavlja, večja je sposobnost preživetja enot šibkejšega akterja (Lowther 2007, 37; Moran 2010, 129). Najpogosteje prav teren, ki ponuja sorazmerno zaščito neki skupnosti, hkrati omejuje možnosti za zunanje posredovanje. Šibkejši akterji na ovire, ki jih je ustvarila sama narava tako gledajo kot na blagoslov (Aron 2010, 93). S tem se strinja tudi Kiras (2002, 214), ki pravi, da lahko šibkejši akter proti številčno močnejšemu nasprotniku izkoristi prostor za umik in ponoven boj, ko so možnosti za zmago v njegovo korist. Prav tako lahko šibkejši akter izkoristi značilnosti terena za zasede in pasti (Moran 2010, 129). Izkoriščanje terena, ki omejuje manever sil močnejšega akterja, je učinkovit način, s katerim lahko šibkejši akter, ki je lažje oborožen in bolj mobil, nadoknadi svojo šibkost na področju tehnologije, organizacije in številčnosti (Kiras 2010, 191). Teren je torej zelo pomemben saj lahko nadoknadi slabosti in šibkosti in omogoči pridobitev taktične prednosti šibkejšega akterja s spremembo nasprotnikovega razmerja sil na določenem prostoru (*'force-to-space ratio'*) (Kiras 2002, 219). Tudi McKenzie (2000, 40–41) trdi, da se lahko izbira pravega prostora za boj izkaže za najpomembnejšo prednost, ki jo ima šibkejši akter, saj kot pravi Malis (2012, 188–189) kompleksen prostor (mesta, gorovja, džungle), kjer varnost išče šibkejši akter, izniči določene prednosti močnejšega akterja.

2.3.2 Politični faktor

2.3.2.1 Indikator politični cilji in interesi

Galula (2006, 63) trdi, da je asimetrično vojskovanje v zgolj 20 odstotkih sestavljeno iz vojaških dejavnosti, kar 80 odstotkov pa po njegovem predstavljajo politični dejavniki. Med indikatorji v okviru političnega faktorja je potrebno najprej izpostaviti politične cilje in interese. Akterji namreč vstopajo v asimetrične konflikte z zapletenimi kombinacijami političnih ciljev in interesov (McKenzie 2000, 3; Kiras 2002, 209; Arreguin-Toft 2005, 200). Politični cilji so globoko ukoreninjeni v dolgoročnih nacionalnih interesih, ki jih državna vodstva oblikujejo že v miru. Da bi jih dosegli, si prizadevajo pritegniti vse politične stranke in vse plasti prebivalstva (Žabkar 2003, 259). Sullivan (2007, 503) opredeli pojem politični cilj kot razporeditev pomembnih dobrin (na primer ozemlja, politične oblasti ali virov in sredstev), za katere si prizadevajo politični voditelji držav ali nedržavnih entitet/organizacij.

Sullivan (2007, 510) nadaljnje opredeli sedem vrst političnih ciljev: ohranitev politične oblasti tujega režim; ohranitev imperija; zajezeitev in zatiranje nasilja ter ohranjanje miru; sprememba nasprotnikove zunanje ali notranje politike; obramba, pridobitev ali povrnitev ozemlja; odstranitev tujega režima; in odvrčanje agresije (Sullivan 2007, 510).

Sullivan (2007, 500) pravi, da obstaja več poti do politične zmage v vojni. Akter lahko doseže svoje politične cilje v vojni tako, da nasprotnika napravi fizično nezmožnega nadaljevati boj (vojaška zmaga) (Sullivan 2007, 500). Če pa na vojno ne gledamo kot na vojaški, ampak kot na politični boj, je poudarek na politični volji politikov in politike. Potrebno je izkoristiti njihovo nepotrpežljivost in občutljivost na žrtve (Osinga 2007, 255) Asimetrija volje je pomembna, ko je ogroženo preživetje ali vitalni interesi enega od akterjev v konfliktu, medtem ko drugi varuje in spodbuja manj vitalne interese. Asimetrija volje namreč vodi akterja z višjim vložkom k pripravljenosti nositi večje stroške in sprejeti večje tveganje (Metz in Johnson 2001, 10). Politične cilje lahko zato akter doseže tudi s spremembo nasprotnikovega prepričanja o verjetnosti vojaške zmage ali o stroških spopadov tako, da pričakovana cena zmage začne presegati ceno, ki jo je nasprotnik pripravljen plačati (Sullivan 2007, 500). Močnejši akterji vstopijo v oborožen spopad namreč samo takrat, ko je njihova predvojna ocena stroškov doseganja političnih ciljev nižja od njihove tolerance nošenja stroškov vojne. Bolj ko dejanski stroški zmage presegajo predvojne napovedi, večje je tveganje, da bodo presegli stroškovno toleranco, kar bo močnejšega akterja prisililo, da se bo umaknil iz vojne še preden bi dosegel svoje cilje (Sullivan 2007, 497). V asimetričnih konfliktih imajo šibkejši akterji namreč ponavadi višjo stopnjo tolerance pri stroških, kot močnejši akterji (Sullivan 2007, 507). To je povezano s tem, da šibkejši akterji ne predstavljajo resne grožnje niti vitalnim interesom, niti preživetju močnejšega akterja. Na drugi strani pa slednji lahko ogrozi preživetje šibkejšega akterja (Sullivan 2007, 502). Na podlagi tega Sullivan (2007, 502) ugotavlja, da imajo samo močni akterji takšno razkošje, da se odločijo voditi vojne zaradi obrobni interesov, saj so prepričani, da lahko povzročijo veliko več škode kot jo bodo sami utrpeli in, da tudi če jim ne uspe doseči svojih ciljev, vojna ne bo ogrozila njihovo preživetja.

Podobno kot Sullivan (2007) razmišlja tudi Cassidy (2006, 23), ki pa celotno zadevo malo poenostavi, saj politične cilje v grobem razdeli na omejene in neomejene. Pri tem ugotavlja, da se kvalitativno in kvantitativno močnejši akter bojuje s potencialno neomejenimi sredstvi za omejene cilje – ohranitev nekaterih perifernih imperialnih ozemelj ali oporišč. Nasprotno

pa se kvalitativno in kvantitativno šibkejši akter bojuje z omejenimi sredstvi za neomejene cilje – neodvisnost (Cassidy 2006, 22). Na podlagi tega Cassidy (2006, 22–23) tako pride do ugotovitve, da ker imajo močnejši akterji omejene cilje, pogosto izgubijo proti šibkejšim akterjem z neomejenimi cilji.²² Šibkejši akterji namreč pogosto prevladajo preprosto zato, ker morajo – borijo se namreč za preživetje (Cassidy 2006, 22). Temu potrjuje tudi Clausewitz (2004, 22), saj pravi, da kolikor manjši je akterjev politični smoter oziroma cilj, toliko manjša bo vrednost, ki mu jo pripisuje, in toliko prej si bo akter dovolil, da ga opusti, saj bodo iz tega razloga toliko manjši tudi njegovi napor.

Glede političnih ciljev in interesov Mack (1975) ugotavlja podobno kot Cassidy (2006) in Sullivan (2007), pri čemer pa celotno razlago izpelje še bolj do potankosti. Mack (1975, 181) trdi, da ima močnejši akter v asimetričnem konfliktu nizek oziroma omejen interes, saj njegovo preživetje ni ogroženo. Ravno nasprotno pa ima šibkejši akter visok oziroma neomejen interes, saj je ogroženo njegovo preživetje (Mack 1975, 181). Interes si lahko zamislimo kot približek nacionalne solidarnosti v smislu širokega soglasja znotraj dane družbe ter med njenimi elitami in njenimi ljudmi (Arreguin-Toft 2005, 25). Razumeti ga je torej potrebno kot pripravljenost akterja za nošenje stroškov vojne. Vedno večji stroški lahko namreč privedejo do pojava vojne naveličanosti/utrujenosti (*'war weariness'*) in izgube politične volje oziroma slabljenja političnih zmogljivosti za vodenje vojne. To pa lahko nadaljnje privede do tega, da javnost in politični nasprotniki prisilijo politične voditelje, da prekinajo vse vojne aktivnosti, čeprav prvotni cilji še niso bili doseženi (Mack 1975, 177–181; Hunter 2012, 206). To Arreguin-Toft (2005, 25) razume kot politično ranljivost, pri čemer dodaja, da je potrebno akterja z zelo visokimi interesi premagati na bojišču, medtem ko akterja z zelo nizkimi interesi ni potrebno premagati vojaško. Na podoben način razmišlja tudi Mack (1975, 177), ko pravi, da uspeh šibkejšega akterja ne izhaja iz vojaške zmage – čeprav vojaški uspehi lahko prispevajo k uspehu – ampak raje iz postopnega slabljenja nasprotnikovih političnih zmogljivosti za vodenje vojne. Nizki interesi močnejšega akterja torej nakazujejo oziroma pomenijo visoko politično ranljivost in ravno nasprotno, visoki interesi šibkejšega akterja pomenijo nizko politično ranljivost slednjega (Arreguin-Toft 2005, 13). Mack (1975, 194–195) tako ugotavlja da bo visoka politična ranljivost močnejšega akterja dolgoročno prisilila, da odneha. Tako lahko pridemo do posplošenega zaključka in sicer, da moč določa interese (visoka moč pomeni nizke interese), ki se spreminjajo v

²² Cassidy (2006, 22) pravi, da ni nujno, da močnejši akterji izgubijo vojne, temveč jim zgolj ne uspe zmagati v njih.

obratnem sorazmerju s politično ranljivostjo (nizki interesi pomenijo visoko politično ranljivost), ki pa se spreminja v obratnem sorazmerju z izidi (visoka politična ranljivost pomeni nizke možnosti za zmago) (Arreguin-Toft 2005, 13).

2.3.2.2 Indikator podpora ljudstva

Naslednji indikator, ki ga je potrebno omeniti, je podpora ljudstva. Baylis (1987, 212–215) namreč ugotavlja, da je v okviru politične dimenzije podpora ljudstva primarnega pomena. Ker je ljudstvo videno kot ključ do celotnega boja (Baylis 1987, 213), si asimetrični akterji prizadevajo pridobiti podporo ljudstva in jo nato usmeriti nasproti zunanjemu akterju (Lowther 2007, 47). Kiras (2002, 215–216) nadaljnje ugotavlja, da mora imeti šibkejši akter, če želi uspeti proti močnejšemu akterju, neko obliko podpore tako s strani domačih, kot tudi zunanjih simpatizerjev. Podpora ljudstva je namreč predpogoj za dosego ugodnega splošnega izida v asimetričnem konfliktu (Galula 2006, 4). Podpora izhaja iz kakovosti interakcije z domačim prebivalstvom in z zunanjimi simpatizerji ter je odvisna od legitimnosti (Kiras 2010, 196). Ker je podpora ljudstva povezana z legitimnostjo, bo vsako nasilno ravnanje brez razumljivega in obsežnega političnega namena ustvarilo le malo ljudske podpore. Brez ljudske podpore pa šibkejši akter ne more preživeti dolgo in tako slej ko prej podleže močnejšemu akterju (Baylis 1987, 213–215; Kiras 2002, 215).

Kiras (2002, 216) nadaljnje ugotavlja, da se skoraj vsi teoretiki strinjajo, da šibkejši akter potrebuje znatno podporo ljudstva, da nadomesti obsežnejše vire in sredstva, ki so na voljo močnejšemu akterju. Pri tem pa je potrebno opozoriti, da absolutna podpora ljudstva ne more biti nikoli zagotovljena. Prebivalstvo je namreč vedno razdeljeno na voljne pomočnike, neomajne nasprotnike in neodločno večino. Da bi slednje pridobil na svojo stran, mora šibkejši akter dokazati svojo legitimnost (Kiras 2010, 194). Močni akterji lahko doživijo javno nezadovoljstvo nad uporabo nasilja, vendar pa bodo preživeli, četudi politični nemiri izzovejo spremembo oblasti. Tega pa ne moremo trditi za šibke akterje, kjer je potrebna podpora za ohranitev boja. Vendar uporaba oboroženih sil brez moralnega vzroka ali razumljive utemeljitve ne bo uživala podpore ljudstva (Kiras 2002, 217). Najučinkovitejša metoda za legitimiranje boja je, da se poveže vojaške operacije z upravičenim političnim namenom (Baylis 1987, 212–213; Gray 2007, 10; Kiras 2010, 195). Vzroki se razlikujejo, toda najbolj razširjen in uspešen vzrok je pravica do samoodločbe. Drugi uspešni vzroki

združujejo socialna, kulturna in ekonomska vprašanja v močno politično sporočilo, kateremu države ali mednarodno občinstvo težko kljubujejo ali se mu upirajo (Kiras 2010, 195).

2.3.2.3 Indikator vrsta političnega režima

Naslednji indikator v okviru političnega faktorja, ki ga je potrebno izpostaviti je narava akterja oziroma vrsta političnega režima akterja. Medtem ko nekateri avtorji pravijo, da vrsta političnega režima ne igra bistvene vloge v asimetričnih konfliktih (Desch 2002), pa spet drugi ugotavljajo ravno nasprotno, in sicer, da pomembno vpliva na uspeh v asimetričnem konfliktu, vendar si niso vsi enotni ali je uspešnejši avtoritarni ali demokratični politični režim (Mack 1975, 188–189; Ikle 1991; Lake 1992; Reiter in Stam 1998; Reiter in Stam 2002; Merom 2003; Arreguin-Toft 2005).

Tisti, ki dajejo prednost akterjem z avtoritarnim političnim režimom poudarjajo, da avtoritarne režime opredeljuje nekaj ključnih značilnosti, ki jim dajejo prednost pred demokratičnimi režimi. Prva takšna značilnost je, da je oblast za sprejemanje in ustvarjanje notranje in zunanje politike omejena na eno osebo ali majhno skupino ljudi. Druga značilnost je, da avtoritarni režimi ohranjajo strog nadzor nad dostopom javnosti do informacij o posledicah notranje in zunanje politike. In zadnja takšna značilnost je, da se javne poskuse obsojanja ali spreminjanja notranje ali zunanje politike pogosto kaznuje z resnimi sankcijami (mučenje, zapor ali celo smrt). Te značilnosti naj bi pomembno vplivale na učinkovitost vojskovanja. Avtoritarni režimi bi tako morali biti sposobni mobilizirati sredstva učinkoviteje od demokratičnih režimov, saj nadzirajo percepcijo javnosti o legitimnosti vojne (Arreguin-Toft 2005, 7). Spet drugi pa ne poudarjajo prednosti avtoritarnih režimov, temveč se stvari lotijo iz drugega zornega kota, saj raje izpostavijo slabosti demokratičnih režimov. Merom (2003, 15) tako na primer ugotavlja, da demokratičnim akterjem v vojnah ne uspe zmagati, ker zelo težko stopnjujejo raven nasilja in surovosti do točke, ki lahko zagotovi zmago. Omejeni so namreč s svojo notranjo strukturo (družbo), ki jim tega ne omogoča oziroma dovoljuje (Merom 2003, 15).

Ali je za demokratične akterje bolj ali manj verjetno, da zmagajo v vojnah je bilo dolgo sporno vprašanje (Desch 2002, 5). Dolgo časa je veljalo pesimistično prepričanje, da bodo akterji, ki so se zatekli k oblikam totalitarne vladavine vedno zmagali, medtem ko bodo demokratične vlade, ki skušajo nadzorovati totalitarne upore ali demokratična gibanja, ki se

borijo za strmoglavljenje tiranskih diktatur, vedno izgubili (Iklé 1991, xiv). Takšno pesimistično prepričanje pa so v zadnjem času na glavo postavili številni strokovnjaki, ki so s pomočjo kvantitativnih analiz ugotovili in prišli do zaključka, da demokracije ponavadi zmagajo nesorazmerno velik delež vojn v katerih se borijo (Lake 1992; Reiter in Stam 1998; Reiter in Stam 2002). Reiter in Stam (1998, 377; 2002, 28–29) sta tako z analizo vseh meddržavnih vojn od leta 1816 do leta 1982 oziroma 1990 ugotovila, da je za demokratične akterje bistveno bolj verjetno da zmagajo v vojnah. Tudi Lake (1992, 31) ugotavlja enako in sicer, da so v 26 vojnah med demokratičnimi in avtoritarnimi akterji med leti 1816 in 1982, demokratični akterji zmagali v kar 21 primerih in izgubili v 5 primerih (glej Tabelo 2.2). Iz Tabele 2.2 je razvidno, da so akterji z demokratičnim političnim režimom zmagali v kar 81 odstotkih primerov, oziroma, da so demokratični akterji zmagali štirikrat toliko vojn, kot avtoritarni akterji (Lake 1992, 31).

Tabela 2.2: Uspeh v vojni gleda na vrsto političnega režima akterja

	Narava režima		Skupaj
	Avtoritarni	Demokratični	
Uspeh/zmaga v vojni	5	21	26
V odstotkih	19 %	81 %	100 %

Vir: Lake (1992, 31).

Razloge za uspeh akterjev z demokratičnim političnim režimom je mogoče strniti v dva različna splošna argumenta. Prvi argument pravi, da demokracije zmagajo pogosteje, ker so bolj previdne ko gre za odločanje o začetku vojne. Demokracije namreč začenjajo vojne šele, ko so zelo prepričane, da bodo v njih tudi zmagale. Na tem mestu je potrebno omeniti tudi tendenco demokratičnih akterjev, da se ne vojskujejo med seboj, kar poznamo pod imenom demokratični mir. Drugi argument pa pravi, da demokracije zmagujejo v vojnah, ker so bolj učinkovite v vojskovanju od nedemokratičnih akterjev (Reiter in Stam 1998, 377; Reiter in Stam 2002, 10–11). Pri tem Lake (1992, 32) izpostavlja tri razloge, zakaj imajo demokracije superiorne zmožnosti vojskovanja. Demokratični akterji razpolagajo z večjim nacionalnim bogastvom (ker so bogatejši lahko več sredstev namenijo za varnost), uživajo večjo družbeno podporo pri uveljavljanju svojih politik in praviloma tvorijo neustavljive in ogromne kontrakoalicije proti agresorjem. Zaradi omenjenih razlogov je za demokracije bolj verjetno, da zmagajo v vojnah (Lake 1992, 32).

2.3.3 Mednarodni faktor

2.3.3.1 Indikator zavezniki

V okviru mednarodnega faktorja je potrebno najprej izpostaviti indikator zavezniki. V sodobnem svetu je namreč dolgoročno in strateško lahko uspešen le tisti asimetričen akter, ki si zagotovi mednarodno podporo in legitimnost (Kiras 2002, 215–219; Kiras 2010, 191–196; Svete in drugi 2010, 276). V okviru asimetričnega vojskovanja se zato pomembno pravilo nanaša na vlogo zaveznikov oziroma tretje strani, ki jih je v vsakem primeru potrebno pridobiti na svojo stran, saj so asimetrični akterji brez velike sprejemljivosti oziroma legitimnosti v mednarodni skupnosti, dolgoročno obsojeni na neuspeh (Svete in drugi 2010, 253; Svete in drugi 2011, 101). Razlikovati pa je potrebno med stalnimi zavezniki in priložnostnimi zavezniki (Svečin 1956, 120; Aron 2010, 67). Med stalne zaveznike lahko štejemo tiste države, ki si ne glede na nasprotja med nekaterimi izmed njihovih interesov v bližnji prihodnosti ne zamišljajo, da bi se lahko znašle na nasprotnih bregovih. Krepitev stalne zaveznice zato ne sme izzvati zaskrbljenosti ali zavisti. Ravno nasprotno pa je krepitev priložnostnega zaveznika že sama po sebi dolgoročno lahko grožnja. Priložnostnih zaveznikov namreč pogosto ne veže nič drugega kot skupno nasprotovanje sovražniku, ki jim vpliva dovolj strahu, da države v začasnem prijateljstvu premagajo rivalstva, zaradi katerih so si še včeraj stale nasproti in zaradi katerih bodo nasprotnice tudi jutri (Aron 2010, 67).²³ Zavezništva torej niso mehanična posledica odnosa med silami (Aron 2010, 138).

Pomoč zaveznikov se nanaša na obrambno podporo ene države s strani druge države na vojaškem, ekonomskem in/ali političnem področju (Paul 1994, 21). Mednarodna podpora, tako materialna kot moralna, predvsem od sosednjih držav je pogosto zelo pomembna za šibkejšega akterja (Baylis 1987, 224; Kiras 2002, 217; Kiras 2010, 193). Podpora zaveznikov se lahko omeji na ne-bojne, obrobne vloge ali pa je v obliki obsežnega sodelovanja v dejanskem bojevanju (Paul 1994, 21). Na izjemen pomen pomoči in podpore zaveznikov v asimetričnem vojskovanju opozarjajo tudi številne raziskave, ki sicer dokazujejo, da je za pobudnike oziroma začetnike vojn ('*initiators*') bolj verjetno, da zmagajo v vojnah, vendar pa verjetnost njihove zmage strmo pade, če nasprotni akter oziroma njihova tarča ('*target*') prejme pomoč od zaveznikov (Wang in Ray 1994; Gartner in Siverson 1996; Sullivan 2007,

²³ Možno je tudi, da so priložnostni zavezniki v bistvu stalni sovražniki (Aron 2010, 67).

512–517). Gartner in Siverson (1996) sta na podlagi izidov vojn med leti 1816 in 1975 prišla do zaključka, da pobudniki vojn najpogosteje zmagajo v vojnah ena na ena in najredkeje takrat, ko njihova tarča prejme kakršno koli pomoč od zaveznikov. Avtorja prav tako ugotavljata, da pobudniki delujejo kot plenilci in da verjetneje napadejo države za katere vedo, da jih lahko premagajo, če se le-tim ne pridružijo koalicijski partnerji oziroma zavezniki (Gartner in Siverson 1996). Na različne stopnje uspešnosti pobudnikov vojn lahko namreč med drugim pomembno vplivajo tudi intervencije zaveznikov v imenu napadenih akterjev (Wang in Ray 1994). Sullivan (2007, 516–517) tako ugotavlja, da tuja vojaška pomoč napadenemu akterju bistveno zmanjša napadalčevo verjetnost uspeha. Avtor nadaljuje, da se, ko druga država s svojimi vojaki pomaga napadenemu akterju oziroma tarči močnejšega akterja, verjetnost, da bo močnejši akter dosegel svoje cilje dramatično zmanjša in sicer za 62 odstotkov (Sullivan 2007, 517).

2.3.3.2 Indikator mednarodno pravo

Naslednji indikator, ki ga je potrebno izpostaviti je mednarodno pravo. Mednarodno pravo je sistem pravnih pravil, načel in norm, s katerimi so določene pravice in obveznosti subjektov mednarodnega prava²⁴ v njihovih medsebojnih odnosih in v mednarodni skupnosti (Türk 2007, 19; Sancin in drugi 2009, 31). Države kot njegovi prvotni in najpomembnejši subjekti imajo odločilno vlogo pri ustvarjanju in izvajanju načel in norm mednarodnega prava ter pri njihovem sankcioniranju (Türk 2007, 19). Države praviloma spoštujejo mednarodno pravo zaradi kompleksne kombinacije treh različnih dejavnikov in sicer prisile,²⁵ lastnih interesov²⁶ in legitimnosti²⁷ (Morris 2010, 108). Dodati je potrebno, da se mednarodno pravo ne sme obravnavati kot cilj sam po sebi, temveč kot sredstvo za doseg cilja. Mednarodno pravo je namreč zasnovano tako, da kodificira oziroma uzakonja sprejete načine vedenja (Morris in McCoubrey 2002, 48; Morris 2010, 107). Zaradi omenjenih razlogov mednarodno pravo igra

²⁴ Za mednarodno pravo je značilna precejšnja raznovrstnost subjektov, saj poleg dveh temeljnih tipov – držav in mednarodnih organizacij – obstajajo primeri, ko določene enote izpolnjujejo nekatere, ne pa vseh pogojev za status subjekta. Tako poleg držav v mednarodnem pravu obstajajo tudi entitete, ki še niso države, vendar v času prehoda v status države uživajo določene pravice in obveznosti, sicer značilne za suverene države (Türk 2007, 84).

²⁵ Prisila vključuje asimetrično razmerje moči, v katerem je en akter, skozi uveljavljanje moči prisiljen, da ravna v skladu s pravili (Morris 2010, 108).

²⁶ Lastni interesi vključujejo *ad hoc* izračun, ali bo upoštevanje pravil imelo za posledice koristne ali škodljive rezultate (Morris 2010, 108).

²⁷ Upoštevanje pravil izhaja iz prepričanja, da imajo pravila neko vrednost. Upoštevanje pravil je sestavni del identitete nekega akterja (Morris 2010, 108).

pomembno vlogo tudi v asimetričnem vojskovanju, saj morajo akterji, tako močni kot šibki, (praviloma) upoštevati pravila, načela in norme vzpostavljena z mednarodnim pravom.

Sistem varovanja mednarodnega miru in varnosti, ki je danes v veljavi je sistem kolektivne varnosti Združenih narodov (ZN). To je sistem pravno formalno vzpostavljenih mehanizmov, namenjenih preprečevanju ali zatiranju oborožene agresije med državami (Sancin in drugi 2009, 31). Ustanovna listina (UL) ZN namreč zapoveduje, da se mednarodni spori rešujejo z mirnimi sredstvi in na tak način, da se ne ogrozi mednarodnega miru in varnosti ter pravičnosti (UL ZN, 2.čl). UL ZN prav tako zapoveduje oziroma prepoveduje grožnje s silo ali uporabo sile, ki bi bila naperjena proti teritorialni nedotakljivosti ali politični neodvisnosti katerekoli države ali pa, ki bi bila kako drugače nezdružljiva s cilji ZN (UL ZN, 2.čl). Splošna in skoraj absolutna prepoved uporabe sile v mednarodnih odnosih je eno temeljnih načel sodobne mednarodnopravne ureditve²⁸ (Sancin in drugi 2009, 32). Tudi najbogatejši in najmočnejši tako ne morejo prosto narekovati svojih pogojev in praviloma tudi ne dobijo tistega kar si želijo s silo ali diktatom (Morris in McCoubrey 2002, 49; Morris 2010, 107). V primeru kršitve prepovedi uporabe sile se namreč angažira mehanizem kolektivnih ukrepov po VII. poglavju UL ZN, kjer so med drugim vsebovane določbe o prisilnih ukrepih, ki jih sme odrediti Varnostni svet ZN in ki utegnejo vključevati uporabo vojaške sile (UL ZN, 7. pogl.). Taki ukrepi so legalni in ne pomenijo kršitve načela o prepovedi uporabe sile (Türk 2007, 327). Poleg te izjeme UL ZN dopušča še eno izjemo od načela prepovedi grožnje s silo in uporabe sile, saj opredeli pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe v primeru oboroženega napada kot naravno in neodtujljivo pravico (UL ZN, 51. čl). Za šibkejše člane mednarodne skupnosti je pravni okvir prepovedi uporabe sile zelo koristen. Suverenost in tudi preživetje marsikatero izmed teh držav namreč temelji ravno na teh/takšnih normah mednarodnega prava,²⁹ saj so se mnoge države vojaško nezmožne obraniti in je njihovo preživetje zato odvisno od splošnega spoštovanja teh (mednarodnopravnih) pravil (Morris in McCoubrey 2002, 53–54; Morris 2010, 112).

²⁸ Načelo prepovedi uporabe sile je bilo natančneje opredeljeno še z Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z UL ZN leta 1970. Deklaracija opredeli uporabo sile kot kršitev mednarodnega prava, agresivna vojna pa je definirana kot zločin proti miru (Generalna skupščina ZN 1970).

²⁹ Poleg načela prepovedi grožnje s silo in uporabe sile, je zelo pomembno tudi načelo nevmešavanja v notranje zadeve držav (UL ZN, 2.čl). Prepoved se nanaša na ZN kot organizacijo in zato lahko trdimo, da ta pravila veljajo tudi za države individualno (Türk 2007, 328).

Danes je uporaba sile prepovedana s kogentno normo (*ius cogens*) mednarodnega prava. V primeru oboroženega spopada³⁰ (kadar ne gre za eno izmed dveh že omenjenih dopustnih izjem) je tako jasno, da vsaj ena stran krši mednarodno pravo zaradi same uporabe sile (Sancin in drugi 2009, 54). Logična posledica omejevanja legalnih načinov začetni vojno ('*ius ad bellum*') je tako bila razširitev uporabnosti pravil, ki jih je potrebno spoštovati med oboroženim spopadom ('*ius in bello*'), ne glede na to, ali se je oboroženi spopad začel legalno ali ne, in ne glede na to, kako se pravno definira (Türk 2007, 552). Mednarodno pravo oboroženih spopadov tako predstavlja najširšo kategorijo pravil in načel, ki veljajo v oboroženih spopadih in v zvezi z njimi ter zajema tako vojno pravo³¹ kot tudi mednarodno humanitarno pravo³² (Sancin in drugi 2009, 53). Glavna cilja in namena mednarodnega prava oboroženih spopadov sta regulacija izvajanja sovražnosti in zaščita žrtev oboroženih spopadov (Sancin in drugi 2009, 56). Mack (1975, 195) priznava, da imajo mednarodne omejitve zelo velik pomen v asimetričnih konfliktih. Vendar pa sočasno številni avtorji ugotavljajo in opozarjajo, da akterji (praviloma šibkejši) v asimetričnem konfliktu velikokrat ne ravnajo v skladu s konvencionalno sprejetimi pravili vojskovanja, oziroma uporabljajo metode, ki ležijo zunaj sprejetih 'norm' vojskovanja (Kalyvas 2005, 90–91; Lowther 2007, 58; Thornton 2007, 1–2).

2.3.4 Ekonomski faktor

2.3.4.1 Indikator ekonomske sankcije

V okviru ekonomskega faktorja je potrebno najprej izpostaviti ekonomske sankcije. Slednje pomenijo poskus gospodarske prisile, pri čemer se ekonomska sredstva uporabijo kot nadomestilo za vojaška sredstva. Ekonomske sankcije preprosto pomenijo prepoved kupovanja in prodajanja določenega blaga (Aron 2010, 97). Ekonomske sankcije so

³⁰ Oboroženi spopad pomeni oborožene sovražnosti določene intenzitete, ki presega raven posamičnih osamljenih spopadov, med oboroženimi silami dveh ali več držav, ali med državo in eno ali več organiziranimi nedržavnimi oboroženimi skupinami, ali med takšnimi organiziranimi oboroženimi skupinami, in ki sprožijo uporabo prava oboroženih spopadov (Sancin in drugi 2009, 32–33).

³¹ Vojno pravo je del mednarodnega prava in določb mednarodnih pogodb, ki urejajo razmerja med mednarodnopravnimi subjekti v času vojne in v zvezi z njo. Zajema razmerja med vojskujočimi se stranmi v oboroženem spopadu, ravnanje in položaj borcev, omejitve in prepovedi uporabe nekaterih orožij, varstvo posebej zaščitene osebe in objektov v oboroženih spopadih ter žrtve oboroženih spopadov (Sancin in drugi 2009, 52). Vključuje tudi nevtralnostno pravo (Sancin in drugi 2009, 33).

³² Mednarodno humanitarno pravo je veja mednarodnega prava, ki zajema vsa pravila in načela mednarodnega pogodbenega in običajnega prava, ki urejajo ravnanje posameznikov, z namenom zmanjšati trpljenje ljudi in škodo na objektih in okolju v času oboroženih spopadov (Sancin in drugi 2009, 53).

načrtovane in namenjene, da kaznujejo določeno državo in spremenijo njeno ravnanje. Sprejete pa so tudi zaradi dodatnih razlogov. Eden izmed pomembnejših pravi, da lahko ekonomske sankcije signalizirajo prijateljem in sovražnikom, da nasprotuješ določenemu dejanju oziroma delovanju in boš sprejel ukrepe za njegovo preprečevanje. Ekonomske sankcije lahko prav tako zagotovijo moralno podporo opozicijskim skupinam znotraj akterja proti kateremu so sankcije naperjene, služijo kot opozorilo drugim, ki razmišljajo o podobnih dejanjih in/ali služijo kot opozorilo, da ima lahko bolj ekstremno vedenje za posledico vedno bolj dramatične ukrepe (Kirshner 2011, 281).

Leech (2002, 64) ugotavlja, da bi bilo treba ekonomske sankcije proti agresorjem izvajati v dveh stopnjah. Prva stopnja bi pomenila takojšen in popoln embargo na ves izvoz vojaške opreme, streliva, rezervnih delov, strateškega materiala in ostalih sredstev, ki bi jih lahko uporabili za potrebe vojne ali zatiranje oziroma represijo. Takšne sankcije bi bilo potrebno sprejeti še preden bi agresor lahko nakopičil takšne zmogljivosti. Takšni ukrepi pa bi se sprožili šele potem, ko bi bil jasen namen dokazan s političnimi dejanji in ustrahovanjem zagrešenim čez zadostno obdobje, da se mednarodna skupnost lahko dogovori o nujnosti takšnih ukrepov. Druga stopnja ekonomskih sankcij bi državi, proti kateri se sankcije izvajajo, nadaljnje preprečila ves uvoz, razen hrane in medicinskih potrebščin. Dotična država bi prav tako izgubila vse izvozne trge (na njene proizvode bi bil uveden bojkot), kot tudi svoje zunanje (mednarodno) premoženje, ki bi bilo zamrznjeno (Leech 2002, 64).

Treba pa je opozoriti, da je nemogoče oceniti absolutno moč specifične sankcije (tako kot je to nemogoče storiti za specifično vojaško akcijo). Možnosti za uspeh so odvisne od tega, koliko je nasprotnik pripravljen žrtvovati, kar pa se bo razlikovalo od primera do primera (Kirshner 2011, 281). Nerazvite države imajo pogosto veliko sposobnost upiranja morebitnim ekonomskim sankcijam. Prekinitev zunanje menjave bi prizadela le nizek odstotek njihovega prebivalstva. Ravno nasprotno pa velike države, ki želijo ustvariti in voditi koalicije z najmanjšo možno uporabo sile, potrebujejo ekonomska sredstva in vire (Aron 2010, 98). Še posebej občutljiva na poskuse gospodarske prisile pa so majhna, tržno občutljiva gospodarstva v mednarodnem sistemu (Kirshner 2011, 280).

Ekonomske sankcije lahko v določenih primerih povzročijo še več škode in bolečine kot uporaba vojaških sredstev in s tem povezano nasilje (Barnett 2003, 2). Mueller in Mueller (1999) ugotavljata, da so ekonomske sankcije, ki so pogosto bolj priljubljeno orodje velikih in

močnih držav kot majhnih in šibkih, povzročile številne smrti med prebivalstvom sankcioniranih držav. Vendar je potrebno poudariti, da so skozi čas sankcije v vsakem primeru naredile napredek. Če je bil star slog sankcij sporen zaradi trpljenja prebivalstva sankcionirane države namesto njihovih elit, pa pametne sankcije postajajo vse bolj sofisticirane. Ne le, da so lahko usmerjene tako, da se dosežejo specifični cilji, tudi njihovo učinkovitost je mogoče izboljšati tako, da postanejo eden od številnih koordiniranih političnih instrumentov (Leech 2002, 66). Ekonomske sankcije kot orožje bi tako lahko bile v današnjem času nepremagljive, vendar bi bilo potrebno zagotoviti, da država, proti kateri so sankcije usmerjene, ne najde zunanjih zaveznikov (Aron 2010, 97).

2.3.4.2 Indikator ekonomska moč

Naslednji indikator, ki ga je potrebno izpostaviti je ekonomska moč. Nasprotje med ekonomsko šibkimi in ekonomsko močnimi državami je uporabno izhodišče (Acemoglu 2004, 4). Za Paul-a (1994, 20) je ekonomska moč eden izmed dveh ključnih virov moči (drugi je vojaška moč) v asimetričnem konfliktu.³³ Stepanova (2008, 14–15) prav tako pravi, da ima ekonomska moč zelo pomembno vlogo v asimetričnih konfliktih.³⁴ Acemoglu (2004, 4) temu dodaja, da ekonomska moč države izvira iz njene politične moči in je s slednjo tudi omejena. Tekom let so bili predlagani in uporabljeni številni kvantitativni oziroma količinsko določljivi približki za ekonomsko moč kot so proizvodnja železa in jekla, industrijske zmogljivosti, naravni viri oziroma rudna bogastva, bruto domači proizvod (BDP) in drugi (Arreguin-Toft 2005, 2; Aron 2010, 91). Žabkar (2003, 246) celo pravi, da je v 20. stoletju vlogo merila ekonomske moči prevzela sinteza proizvodjalnih sil, njihovih medsebojnih odnosov in njihove sposobnosti množične proizvodnje, ki je kot baza za nabavo in proizvodnjo orožij in opreme ter za oskrbo enot s potrošnimi sredstvi pomenila materialno podlago za vojskovodstvo in uspešno delovanje oboroženih sil. Vendarle se zdi, da nobeno posamezno merilo samo po sebi ni zadostno. Za določitev ekonomske moči je na splošno še najbolj uporabno oziroma koristno merilo BDP³⁵ (Arreguin-Toft 2005, 2). S tem se strinjajo tudi Bregar in drugi (2004, 3), ki ugotavljajo, da je BDP najpogosteje uporabljeni agregat, s katerim se v mednarodnih

³³ Paul (1994, 20) namreč opredeli asimetrični konflikt kot »konflikt, ki vključuje dve državi z neenakimi celotnimi vojaškimi in ekonomskimi viri moči.«

³⁴ Stepanova (2008, 14–15) ugotavlja, da se v oboroženih konfliktih asimetrijo najpogosteje razlaga kot veliko razliko med akterji, zlasti glede vojaške in ekonomske moči, potencialov in virov.

³⁵ BDP je najpomembnejši skupek nacionalnih računov in najobsežnejše merilo celotne ekonomske aktivnosti (Statistični urad Republike Slovenije 2014). BDP je pravzaprav indikator zdravja ekonomije znotraj posamezne države (Finančni slovar 2014), ki na zbirni način odraža rezultate ekonomske aktivnosti posameznih držav (regij ali skupin držav) v določenem obdobju (Bregar in drugi 2004, 3).

primerjavah predstavlja in primerja ekonomsko moč posameznih držav. Takšno opredelitev ekonomske moči skozi BDP bomo za potrebe analize uporabljali tudi mi.³⁶

Ekonomska moč je pomembna zato, ker lahko dovolj moči odpravi pomanjkljivosti v preostalih kategorijah. Še pomembnejša pa je zato, ker lahko več moči pomeni zmago v vojni, manj moči pa lahko pomeni poraz v vojni (Arreguin-Toft 2005, 2). Žabkar (2003, 247) nadaljnje ugotavlja, da ekonomska moč akterjev zelo močno vpliva na njihovo vojaško moč. Sodobna bojna tehnika namreč postaja iz generacije v generacijo orožij vse dražja, vojaška moč držav pa vse bolj odvisna od njihovih BDP (višji BDP kot imajo države, več lahko - v absolutnem smislu - namenijo za obrambo). Zaradi visoke cene orožij in opreme je številčnost in struktura sodobne armade tako postala veliko bolj odvisna od obrambnega proračuna države kot pa od drugih dejavnikov (Žabkar 2003, 246). Kot primer lahko povemo, da so ZDA v letu 2013 za obrambo namenile 4,4 odstotka BDP ali povedano v absolutnem znesku dobrih 533 milijard evrov. Rusija je v istem letu obrambi namenila prav tako 4,4, odstotka BDP, ker pa je njen BDP bistveni nižji od BDP ZDA, so njeni izdatki za obrambo v absolutnem znesku znašali 'le' slabih 66 milijard evrov (Delo.si 2014). Obrambni izdatki izbranih držav v letu 2013 nam nakazujejo, da ekonomska moč akterjev lahko zelo močno vpliva na njihovo vojaško moč. Kako vse pomembnejša je ekonomska moč, sicer nakazuje že podatek o drugi svetovni vojni, ko so vpletene države za vojskovanje porabile med 60 in 80 odstotkov celotnega BDP.³⁷ Kako močno ekonomska moč akterja vpliva na njegovo vojaško moč v tretjem tisočletju pa pokaže tudi cena ameriškega strateškega bombnika B-2. Eno takšno letalo namreč stane okoli dve milijardi ameriških dolarjev, kar je več kot obrambni proračun številnih srednje razvitih držav (Žabkar 2003, 247).³⁸

³⁶ Pri tem je potrebno opozoriti, da gre za relativno ekonomsko moč, ki se lahko spreminja s časom. Ekonomska moč posameznega akterja se tekom asimetričnega konflikta lahko spreminja in tako na koncu konflikta ni nujno enaka kot je bila na začetku konflikta.

³⁷ Višji BDP kot so države imele, več so lahko (v absolutnem smislu) porabile za obrambo. Če si vzamemo za primer državo A z BDP 50 milijard evrov in državo B z BDP 500 milijard evrov pri čemer sta obe za vojskovanje porabile 80 odstotkov celotnega BDP, pridemo do zaključka, da je država A tako dejansko porabila 40 milijard evrov, država B pa 400 milijard, kar predstavlja precejšnjo razliko.

³⁸ Za primerjavo lahko povemo, da je Slovenija leta 2013 za obrambo namenila 391 milijona evrov oziroma slabih 537 milijonov ameriških dolarjev (menjalni tečaj 1 evro = 1,37 ameriškega dolarja) (Delo.si 2014).

2.3.5 Informacijsko komunikacijski faktor

2.3.5.1 Indikator psihološko vojskovanje

Med indikatorji v okviru informacijsko komunikacijskega faktorja je potrebno najprej izpostaviti psihološko vojskovanje. Long (2008) ugotavlja, da je primarni strateški cilj asimetričnega vojskovanja psihološki, ne vojaški. Gre za psihološko zastraševanje in ustrahovanje nasprotnika z neposrednim ali posrednim povzročanjem strahu in terorja, da bi dosegli svojo politično agendo (Long 2008). Že Machiavelli (v Malis 2012, 190) je opredelil psihološko vojskovanje kot stalno razsežnost umetnosti vojskovanja in kot taktična sredstva, med katerimi so še danes v veljavi nadzor informacij, širjenje lažnih novic, ustrahovanje preko grozodejstev, manipulacija prepričanj, teror in drugo. Čeprav so psihološke operacije stare kot sama zgodovina človeštva (Radvanyi 1990, 1), pa se je psihološko vojskovanje dodobra uveljavilo šele v obeh svetovnih vojnah (Leech 2002, 82).³⁹ Na pomenu pa je še dodatno pridobilo v obdobju po hladni vojni, ko so šibkejši akterji odkrili, da je mogoče osvojiti 'srca in ume' (*'hearts and minds'*) svetovnega prebivalstva⁴⁰ z izbrano uporabo resničnih/pravih informacij, dezinformacij, manipulacije medijev, propagande in drugimi metodami psihološkega vojskovanja (Staten 1998). Psihološko vojskovanje lahko razumemo kot sredstvo za povečanje akterjeve moči in možnosti upiranja močnejšemu nasprotniku v asimetričnem vojskovanju (Svete 2005, 144).

Psihološko vojskovanje se nanaša predvsem na uporabo komunikacijskih sredstev za vplivanje na človekovo mišljenje (Janssen v Svete 2005, 127). Ker psihološko vojskovanje vključuje uporabo informacij, ki delujejo zoper človeški um, (Libicki 1995, 35) so v večini zahodnih doktrin zato psihološke operacije umeščene v sfero informacijskih operacij (Arnejčič 2006, 21; Malis 2012, 191).⁴¹ Asimetrično vojskovanje se zelo pogosto zanaša na psihološko komponento, saj lahko asimetrični pristopi dosežejo zelo močne učinke ravno z manipulacijo psihološkega elementa. Cilj tako postane um nasprotnika, še zlasti njegova volja

³⁹ Psihološko vojskovanje poteka ob pomoči psiholoških operacij, ki se pravočasno pripravijo že v miru in se prav tako stalno načrtujejo tudi v vojni. Sestavljene so iz psihološkega delovanja, psihološkega vojskovanja in psihološke utrditve (Arnejčič 2006, 20).

⁴⁰ Podpora ljudstva je izjemno pomembna v asimetričnem vojskovanju (glej politični faktor).

⁴¹ Libicki (1995, x) razlikuje med sedmimi oblikami informacijskega vojskovanja, med katerimi so poleg psihološkega vojskovanja še vojskovanje na področju poveljevanja in nadziranja (*'command-and-control warfare'*), vojskovanje na področju obveščevalne dejavnosti, elektronsko vojskovanje, hekersko vojskovanje, ekonomsko informacijsko vojskovanje in kibernetično vojskovanje.

(McKenzie 2000, 6).⁴² Pojemanje volje do odpora je namreč eden izmed osrednjih ciljev psihološkega vojskovanja (Svete 2005, 120; Arnejčič 2006, 20). Če so asimetrični pristopi usmerjeni neposredno proti volji nasprotnika, in kar v primeru psihološkega vojskovanja so, lahko nadomestijo številne materialne in druge pomanjkljivosti (McKenzie 2000, 6), saj so pravilno izvedene psihološke operacije lahko namreč zelo velik multiplikator sile, kar pa je izjemno pomembno zlasti za šibkejša akterje (Armistead 2004, 128).

Libicki (1995, 35) ugotavlja, da obstajajo štiri kategorije psihološkega vojskovanja in sicer operacije proti nacionalni volji, operacije proti nasprotnim poveljnikom, operacije proti enotam/vojakom in kot zadnje še kulturni konflikt. Pri tem Libicki (1995, x) opozarja, da se informacije v okviru psihološkega vojskovanja lahko uporabljajo za spremembo mišljenja tako sovražnih akterjev kot tudi nevtrálnih ali prijateljskih akterjev. Malis (2012, 190) nadaljnje ugotavlja, da strogo gledano ne bi smeli govoriti o psihološkem vojskovanju, temveč o psihološkem dejanju/delovanju, ki pridobiva vojaško obliko (z namenom bodisi zavajati: prevara, zvijača, zastupitev in drugo; ali prestrašiti: strateško bombardiranje, terorizem; ali prepričati politično: propaganda, cenzura). To je tudi v skladu z britansko opredelitvijo psiholoških operacij (Malis 2012, 190), ki so opredeljene kot »načrtovane psihološke aktivnosti, namenjene, da vplivajo na odnose in vedenja, ki vplivajo na doseganje političnih in vojaških ciljev« (Ministrstvo za obrambo Združenega kraljestva 2001, 1-3). Podobno ugotavlja tudi Brazzoli (2007, 222), pri čemer pa pravi, da so dejavnosti psiholoških operacij namenjene podpori za doseganje zgolj vojaških in ne tudi političnih ciljev.⁴³ Pravila psihološkega vojskovanja so se skozi čas razvila zelo pragmatično (Leech 2002, 82). V sodobnem času so se spremenile le tehnike psiholoških operacij, medtem ko njihov cilj – zmaga nad nasprotnim akterjem – ostaja enak (Radvanyi 1990, 1).

2.3.5.2 Indikator informacijska komunikacijska tehnologija

Drugi indikator, ki ga je potrebno izpostaviti v okviru tega faktorja pa je informacijsko komunikacijska tehnologija (IKT). Svete (2005, 16) IKT opredeli kot sposobnost, znanje, spretnost in tehniko, da se zlasti z uporabo strojev in naprav, ki omogočajo informacijske

⁴² Volja je zelo pomembna v asimetričnem vojskovanju (glej tudi politični faktor). Asimetrija volje je najpomembnejša na strateški ravni, medtem ko je na taktični in operativni ravni ekvivalent asimetriji volje asimetrija morale, ki je lahko ključnega, pogosto celo odločilnega pomena (Metz in Johnson 2001, 10–11).

⁴³ Brazzoli (2007, 222) pravi, da so aktivnosti psiholoških operacij namenjene temu, da vplivajo na odnose in vedenja izbranih ciljnih skupin z namenom, da podprejo doseganje vojaških ciljev.

dejavnosti, dosežejo želeni učinki. IKT zajema celoten obseg proizvodnje, distribucije in porabe informacij, v vseh medijih od radia in televizije do satelitov in interneta (Wilson 1998, 6). Za asimetrično vojskovanje je IKT pomemben, ker se lahko uporabi za povečevanje vpliva in moči držav. Opozoriti pa je potrebno, da obstajajo velike razlike med informacijsko bolj in manj razvitimi družbami, ne glede na izjemno hitro širjenje IKT (tudi med tehnološko in ekonomsko manj razvitimi državami). Bolj razviti akterji so namreč v svoji uporabi IKT izkoristili v bistveno večjem obsegu in na drugačen kvalitativni način. Hkrati so uspešno prilagajali tudi način delovanja drugih relevantnih podsistemov, pri čemer je potrebno izpostaviti zlasti vojaško organizacijo, ki je ena glavnih nosilk razvoja IKT. Zaradi omenjenega se tako poraja vprašanje ali uporaba IKT, prispeva k povečanju prednosti zgolj močnejših akterjev (Svete 2005, 218).⁴⁴ Mnogi namreč dojemajo IKT kot orodje za kulturno infiltracijo ali dominacijo/prevlado močnejših akterjev (Eriksson 1999, 58).

Uporaba IKT v sodobnih konflikth je zelo kompleksna.⁴⁵ Medtem ko informacijsko zelo razviti akterji uporabljajo IKT za povečanje učinkovitosti svojih oboroženih sil, prav tako pa z uporabo IKT dopolnjujejo konvencionalna sredstva psihološkega vojskovanja, pa IKT obsežno uporabljajo tudi informacijsko slabše razviti akterji (Svete 2005, 247). Če je bil IKT nekoč izključna domena oziroma področje močnejših akterjev, danes temu ni več tako. IKT je namreč tudi šibkejšim akterjem zagotovil nove zmogljivosti, s katerimi lahko presegajo omejitve v času in prostoru ter tako ustvarjajo in izkoriščajo ranljivosti v sistemih, kjer se nadzor informacij enači z močjo (Kiras 2010, 204). Tako se uspešno izkoriščajo šibke točke nasprotnika, povezane s preveliko tehnološko odvisnostjo. Neenakomernost v informacijskem razvoju in uporabi IKT je eden od pomembnejših tehnoloških dejavnikov, ki sili tehnološko šibkejši strani k izkoriščanju nasprotnikovih šibkih točk oziroma izvajanju asimetričnega vojskovanja (Svete 2005, 219–220).

Svete (2005, 257) ugotavlja, da ima uporaba IKT v sodobnih konflikth dvojni vpliv. Na eni strani povečuje moč že tako razvitih in dominantnih akterjev, saj povečuje učinkovitost njihovih varnostnih instrumentov. Na drugi strani pa ravno ta odvisnost močnejših akterjev od uporabe IKT ponuja tehnološko šibkejšim nasprotnikom možnost izvajanja asimetričnega

⁴⁴ Hasim (1998) in Svete (2005, 219) ugotavljata, da so ZDA edina svetovna sila, ki je moč, temelječo na uporabi IKT, sposobna kombinirati tudi z ekonomskimi, vojaškimi, notranjepolitičnimi, diplomatskimi in medijskimi elementi.

⁴⁵ Svete (2005) to ugotavlja na podlagi študije primera Iraka (konflikt med Irakom ter koalicijskimi silami pod vodstvom ZDA).

vojskovanja. Na eni strani uporaba IKT informacijsko in tehnološko razvitemu akterju prinaša dodatno prednost in povečuje njegovo sposobnost za doseganje strateške prevlade nad tehnološko manj razvitimi nasprotniki. Po drugi strani pa ravno ta odvisnost povzroča ranljivost, kar lahko izkoristijo šibkejši akterji z uporabo sredstev asimetričnega vojskovanja (Svete 2005, 257–258). IKT, na katero se zanašajo sodobne družbe, namreč predstavlja privlačen cilj za potencialne nasprotnike, predvsem tiste, ki niso posebej odvisno od podobnih tehnologij (Moran 2010. 139).

3 METODOLOŠKI MODEL ZA PROUČITEV POMEMBNOСТИ FAKTORJEV

3.1 Model za proučitev pomembnosti faktorjev

V prejšnjih poglavjih smo teoretično opredelili ključne faktorje prevlade šibkejšega nad močnejšim in njihove indikatorje skozi prizmo teorije asimetričnega vojskovanja. V tem poglavju bomo te faktorje in njihove indikatorje predstavili še v tabelarni obliki (glej Tabelo 3.1) in tako izdelali model, s pomočjo katerega bomo lahko, na podlagi percepcij/zaznav relevantnih sodelujočih akterjev (veterani vojne za Slovenijo), preverjali pomembnost faktorjev in njihovih indikatorjev za zmago v vojni.

Tabela 3.1: Model za proučitev pomembnosti faktorjev (faktorji in njihovi indikatorji)

FAKTORJI	INDIKATORJI
Vojaški faktor	Vojaška moč
	Strateška interakcija (strategija)
	Tehnologija
	Prostor
Politični faktor	Politični cilji in interesi
	Podpora ljudstva
	Vrsta političnega režima
Mednarodni faktor	Zavezniki
	Mednarodno pravo
Ekonomski faktor	Ekonomske sankcije

	Ekonomska moč
Informacijsko komunikacijski faktor	Psihološko vojskovanje
	IKT

3.2 Vzorec vojnih veteranov Republike Slovenije

Pomembnost faktorjev in njihovih indikatorjev za zmago v vojni se bo preverjala na realiziranem vzorcu 320 veteranov vojne za Slovenijo (cilj je bil v vzorec zajeti 300 do 600 veteranov).⁴⁶ Tako velik slučajnostni vzorec je reprezentativen za mnenje veteranov in omogoča posplošitev iz vzorca na celotno populacijo veteranov vojne za Slovenijo. Načrt vzorca predvideva, da približno ena tretjina vzorca veteranov zajame pripadnike vojske, druga tretjina pripadnike policije in zadnja tretjina ostale pripadnike (civilna zaščita, politika, idr.). Pri tem je potrebno opozoriti, da je takšen načrt idealno tipski in da je v praksi za pričakovati odstopanja zlasti v prid pripadnikov vojske in policije. Ker statistična analiza temelji na vzorcu veteranov vojne za Slovenijo in njihovem videnju dogodkov je zato pomembno tudi, da so v vzorec poleg izvrševalcev zajeti tudi vodje in odločevalci (predstavljali naj bi vsaj polovico vzorca) ter da je pokrit celoten teritorij Slovenije. V ta namen sem stopil v stik z ZVVS in Združenjem Sever, ki sta največji tovrstni zvezi v Sloveniji.⁴⁷ Obe zvezi sta privolili v sodelovanje in pomoč pri pridobivanju odgovorov na vprašalnik. Tako je pokrita celotna Slovenija, saj sta krovni zvezi celotno zadevo razposlali naprej na svoja območna združenja, le-ti pa na vse naslove svojih članov – veteranov vojne za Slovenijo.

3.3 Vprašalnik

Vprašalnik⁴⁸ (glej Prilogo A) je oblikovan na podlagi teorije in v ta namen izdelanega modela za preučitev pomembnosti faktorjev. Vprašalnik obsega kratek nagovor in štirinajst vprašanj

⁴⁶ Status vojnega veterana je v letu 2013 v Sloveniji imelo 74751 državljanov, od tega 62257 iz leta 1991 (Knez 2013).

⁴⁷ ZVVS je imela konec leta 2011 26185 članov (ZVVS 2014), Združenje Sever pa po podatkih iz leta 2014 preko 6500 članov (Združenje Sever 2014).

⁴⁸ Vprašalnik je izdelan in oblikovan v spletnem orodju IKA, namenjenim za spletno anketiranje oziroma izdelovanje anket, ki se izvajajo na internetu. Spletni vprašalnik je bil veteranom vojne za Slovenijo dostopen na URL naslovu: <https://www.ika.si/a/42499>. V kolikor izpolnitev ankete preko spleta v določenih primerih ni bila mogoča zaradi različnih razlogov, je bil obenem izdelan, oblikovan in posredovan identični vprašalnik tudi v word obliki.

zaprtega tipa, kar omogoča večji obseg in standardizacijo oziroma lažjo primerljivost pridobljenih podatkov.

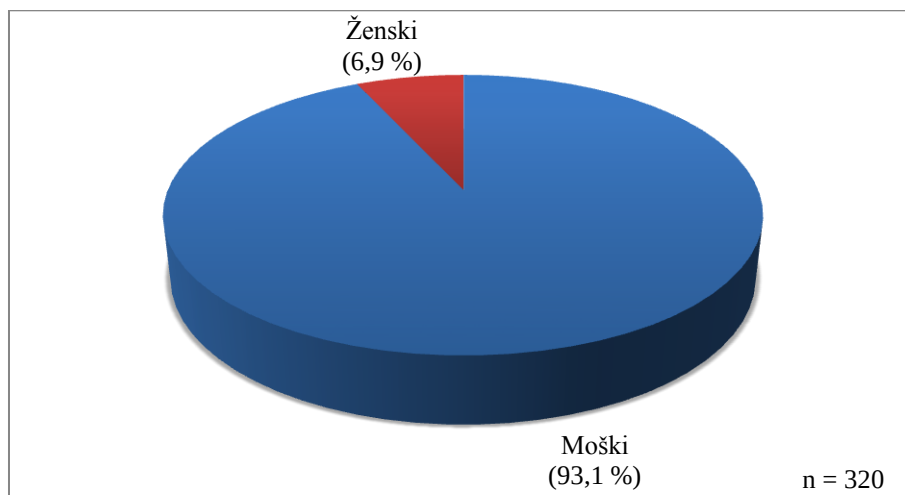
4. EMPIRIČNE UGOTOVITVE IN ANALIZA POMEMBNOСТИ FAKTORJEV ZA ZMAGO V OSAMOSVOJITVENI VOJNI LETA 1991

4.1 Osnovna izhodišča

Raziskava o pomembnosti faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski osamosvojitveni vojni je bila izvedena na reprezentativnem vzorcu 320 veteranov vojne za Slovenijo ($n = 320$).⁴⁹ Vprašalnik je bil aktiven tri mesece in sicer od 22. maja do 22. avgusta 2014.⁵⁰

Iz Grafa 4.1 je razvidna spolna struktura vojnih veteranov, od katerih je 93 odstotkov moškega spola in le 7 odstotkov ženskega spola.

Graf 4.1: Spol

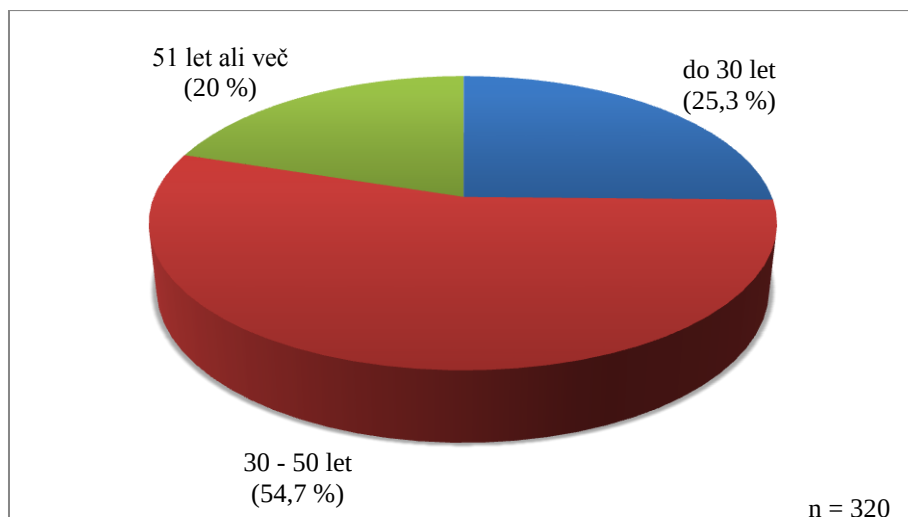

⁴⁹ Vse skupaj je bilo anketiranih 435 veteranov vojne za Slovenijo. Od tega je vprašalnik ustrezno rešilo 320 vojnih veteranov, 115 pa je bilo neustreznih oziroma manjkajočih odgovorov.

⁵⁰ Glede na časovni potek odgovarjanja na vprašalnik, sem presodil, da daljši časovni razpon namenjen izpolnjevanju vprašalnika ne bi bil smiseln, saj je v zadnjem mesecu število rešenih vprašalnikov bistveno upadlo. Po presoji števila odgovorov glede na vloženi čas in glede na to, da sem dosegel želeni vzorec, sem se po treh mesecih odločil, da zaključim z zbiranjem podatkov.

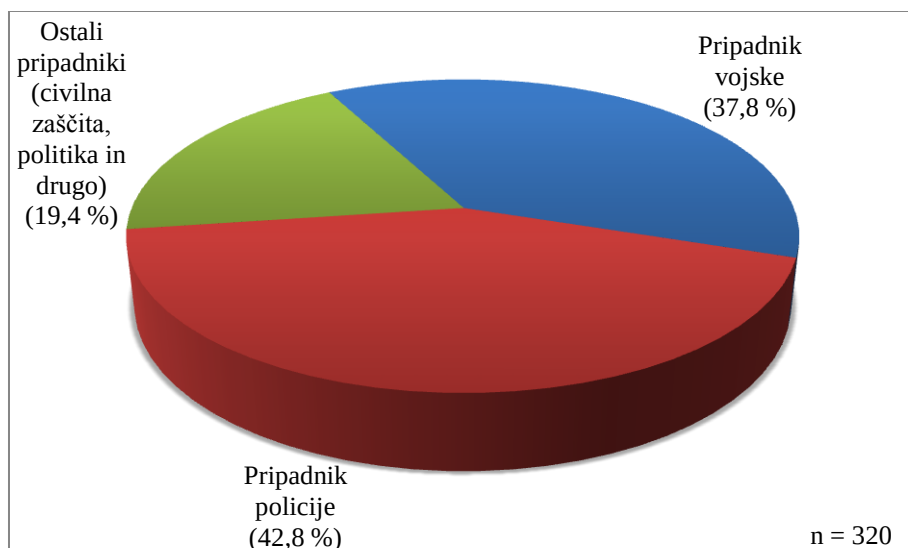
Graf 4.2 prikazuje starostno strukturo vojnih veteranov v času slovenske osamosvojitvene vojne. Do 30 let je bilo starih 25 odstotkov veteranov, 55 odstotkov jih je štelo 30 - 50 let, 51 let ali več pa je bilo starih 20 odstotkov veteranov.

Graf 4.2: Starostna struktura vojnih veteranov v času slovenske osamosvojitvene vojne

Iz Grafa 4.3 je nadaljnje razvidno, da je bilo 38 odstotkov anketiranih veteranov pripadnikov vojske, 43 odstotkov pripadnikov policije in 19 odstotkov ostalih pripadnikov (civilna zaščita, politika in drugo).

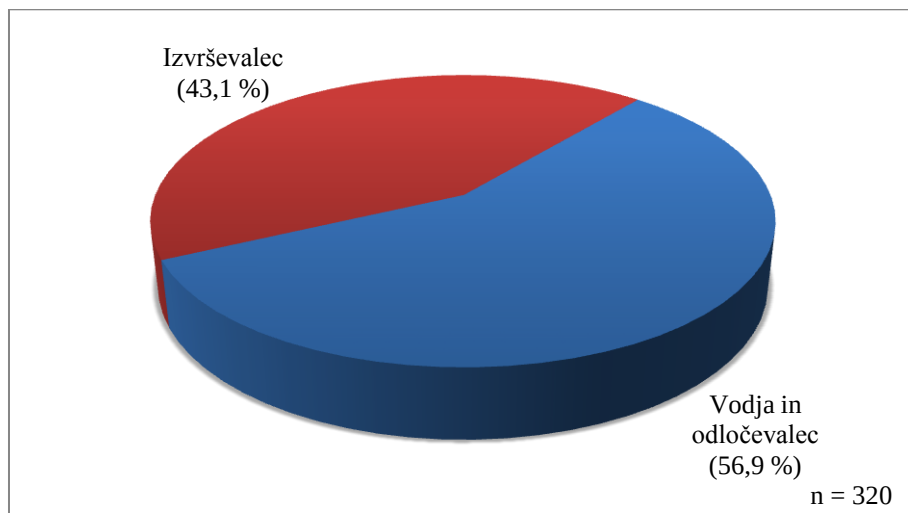
Graf 4.3: Ali ste v slovenski osamosvojitveni vojni delovali kot...

Izmed anketiranih vojnih veteranov je 57 odstotkov takšnih, ki so bili v slovenski osamosvojitveni vojni vodje in odločevalci ter 43 odstotkov takšnih, ki so zgolj izvrševali

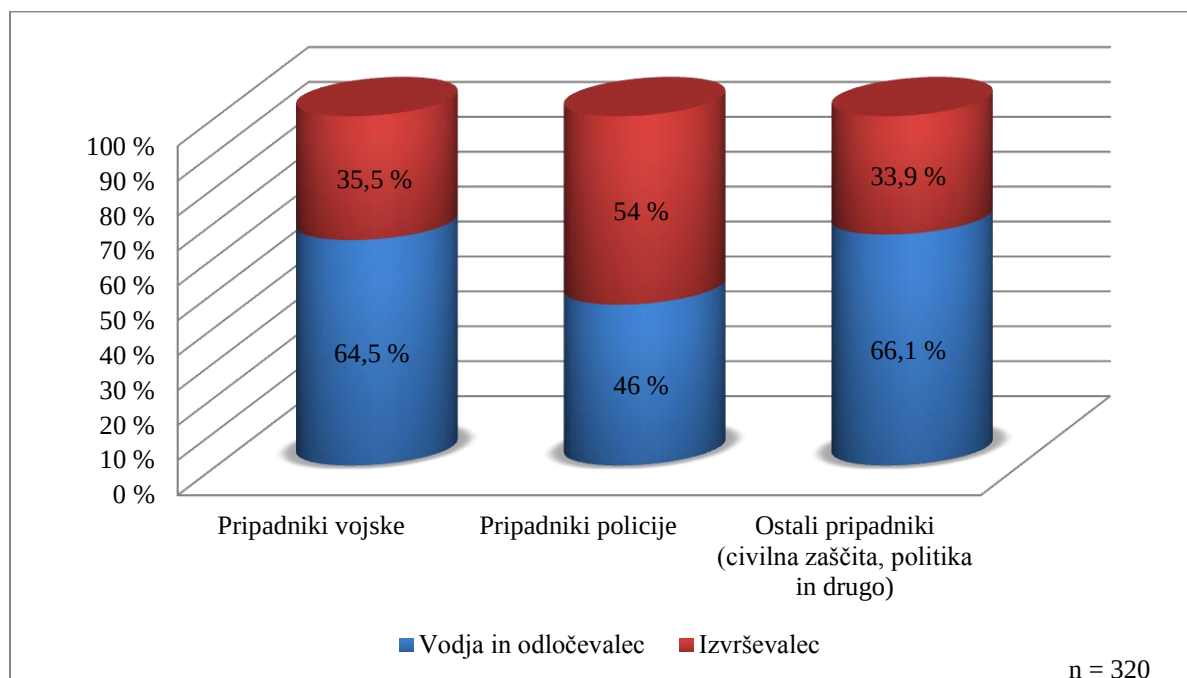
ukaze, povelja in drugo (glej Graf 4.4). Tako visok delež vodij in odločevalcev v raziskavi je zelo pomemben, saj so slednji razpolagali z več informacijami o dogajanju v vojni kot izvrševalci ter imeli nasploh širši vpogled v zadeve in pregled nad zadevami.

Graf 4.4: Ali ste v slovenski osamosvojitveni vojni zgolj izvrševali ukaze, povelja in drugo ali pa ste tudi vodili in odločali o zadevah?

Iz Grafa 4.5 je nadaljnje razviden še odstotkovni razrez vodij in odločevalcev ter izvrševalcev glede na pripadnost vojnih veteranov. Tako je 64 odstotkov pripadnikov vojske vodij in odločevalcev ter 36 odstotkov izvrševalcev. Med pripadniki policije je 46 odstotkov vodij in odločevalcev ter 54 odstotkov izvrševalcev. Izmed ostalih pripadnikov pa je 66 odstotkov vodij in določevalcev ter 34 odstotkov izvrševalcev. Opazimo lahko bistveno višji delež vodij in določevalcev med pripadniki vojske in ostalimi pripadniki ter rahlo višji delež izvrševalcev med pripadniki policije.

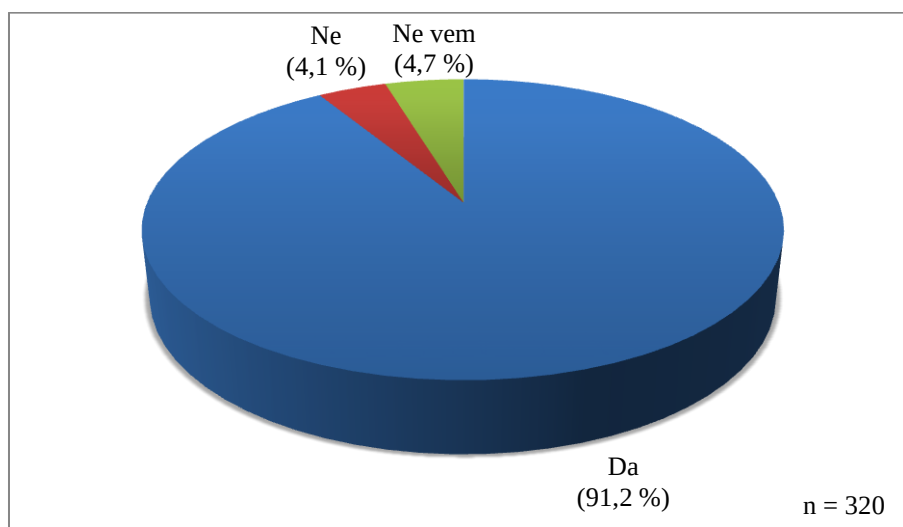
Graf 4.5: Odstotkovni razrez vodij in odločevalcev ter izvrševalcev glede na pripadnost vojnih veteranov

4.2 Analiza pomembnosti vseh petih faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim

V tem podpoglavju bomo na podlagi zbranih podatkov analizirali pomembnost vseh petih faktorjev skupaj. Iz Grafa 4.6 je razvidno, da je uporaba asimetričnega vojskovanja (delovanje na vojaškem, političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem področju), za katerega se je Slovenija v vojni odločila, po mnenju anketiranih veteranov pomembno vplivala na izid vojne, saj je temu pritrdilo kar 91 odstotkov veteranov. Ravno nasprotno meni 4 odstotke veteranov, 5 odstotkov veteranov pa je neodločenih.

Graf 4.6: Ali je uporaba asimetričnega vojskovanja (delovanje na vojaškem, političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem področju), za katerega se je Slovenija v vojni odločila, pomembno vplivala na izid vojne?

Potem, ko smo na podlagi percepcij/zaznav veteranov vojne za Slovenijo ugotovili, da je asimetrično vojskovanje (delovanje na vojaškem, političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem področju) pomembno vplivalo na razplet vojne (glej Graf 4.6), bomo sedaj analizirali pomembnost vseh petih faktorjev za zmago v vojni. V sklopu raziskave so namreč anketirani veterani morali faktorje razvrstiti po pomembnosti tako, da so jih označili s števkami od 1 do 5 (vsako številko so lahko uporabili le enkrat), pri čemer 1 pomeni, da je faktor najpomembnejši, 5 pa, da je najmanj pomemben. Tako smo prišli do povprečnih ocen faktorjev, na podlagi česa smo lahko ugotovili, kateri faktorji so bili kako pomembni (glej Tabelo 4.1 in Graf 4.7).

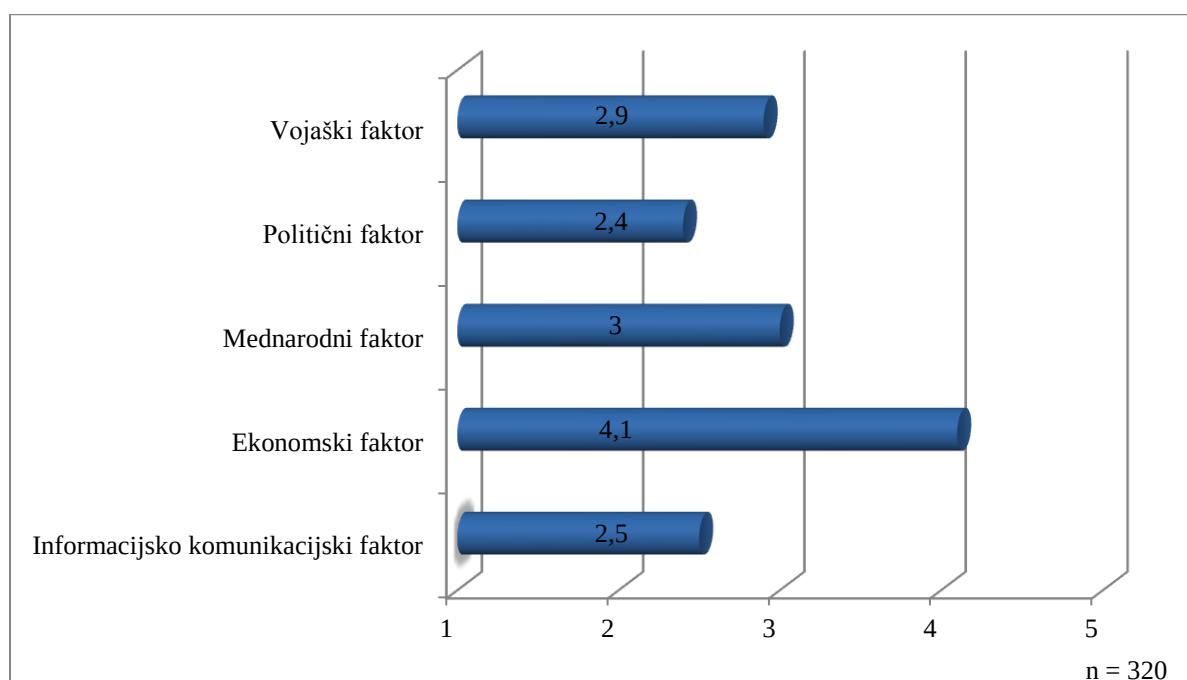
Iz Tabele 4.1 in Grafa 4.7 lahko sklepamo, da je bil po ocenah anketirancev najpomembnejši faktor za zmago v vojni politični faktor s povprečno oceno 2,4. Zelo tesno mu na drugem mestu sledi informacijsko komunikacijski faktor s povprečno oceno 2,5. Na tretjem in četrtem mestu sta zopet precej skupaj vojaški faktor s povprečno oceno 2,9 in mednarodni faktor s povprečno oceno 3. Na zadnjem, petem mestu pa je ekonomski faktor s povprečno oceno 4,1. Pokazalo se je, da so razlike v pomembnosti med prvimi štirimi faktorji precej majhne, saj razlika v povprečju med prvo in četrto uvrščenim faktorjem znaša zgolj 0,6. Še zlasti pa je razlika majhna med prvim in drugim ter tretjim in četrtim faktorjem, saj znaša le 0,1. Opazimo lahko tudi, da je ekonomski faktor trdno za zadnjem mestu, saj je s svojo povprečno oceno precej odmaknjen od prvih štirih faktorjev.

Tudi ko pogledamo, kateri faktor so anketiranci največkrat izbrali kot najpomembnejšega, vidimo, da je v 30 odstotkih to politični faktor, nato je informacijsko komunikacijski faktor z 28 odstotki, vojaški faktor s 23 odstotki, mednarodni faktor s 13 odstotki in kot zadnji še ekonomski faktor, ki je bil kot najpomembnejši izbran zgolj v 7 odstotkih primerov. Kot najmanj pomembnega pa so veterani s kar 54 odstotki večinsko izbrali ekonomski faktor. Vojaki faktor je dobil dokaj visokih 18 odstotkov, mednarodni faktor 13 odstotkov, informacijsko komunikacijski faktor 8 odstotkov in politični faktor zgolj 6 odstotkov glasov (glej Tabela 4.1).

Tabela 4.1: Ocena pomembnosti faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)

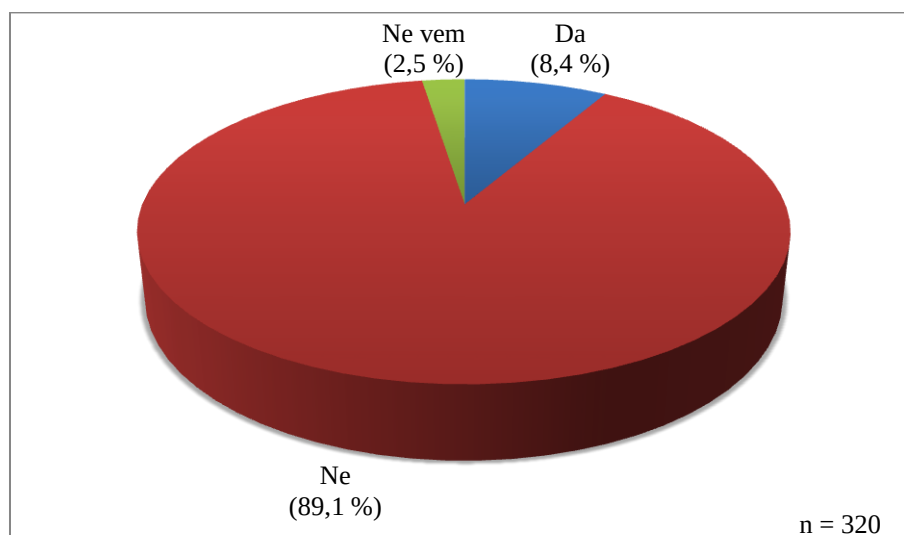
Faktorji	Ocena pomembnosti faktorjev - odgovori (f / %)						Povprečje
	1	2	3	4	5	Skupaj	
Vojaški faktor	73	57	65	66	59	320	2,9
	22,8 %	17,8 %	20,3 %	20,6 %	18,4 %	100 %	
Politični faktor	96	80	73	51	20	320	2,4
	30 %	25 %	22,8 %	15,9 %	6,3 %	100 %	
Mednarodni faktor	41	73	78	87	41	320	3,0
	12,8 %	22,8 %	24,4 %	27,2 %	12,8 %	100 %	
Ekonomski faktor	21	21	38	66	174	320	4,1
	6,6 %	6,6 %	11,9 %	20,6 %	54,4 %	100 %	
Informacijsko komunikacijski faktor	89	89	66	50	26	320	2,5
	27,8 %	27,8 %	20,6 %	15,6 %	8,1 %	100 %	
Skupaj	320	320	320	320	320		
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %		

Graf 4.7: Povprečna ocena faktorjev

Iz Grafa 4.8 je nadaljnje razvidno, da kar 89 odstotkov anketiranih veteranov meni, da Slovenija ne bi mogla doseči prevlade in zmagati v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju. Da bi lahko, meni zgolj 8 odstotkov veteranov, slabi 3 odstotki pa so neodločeni.

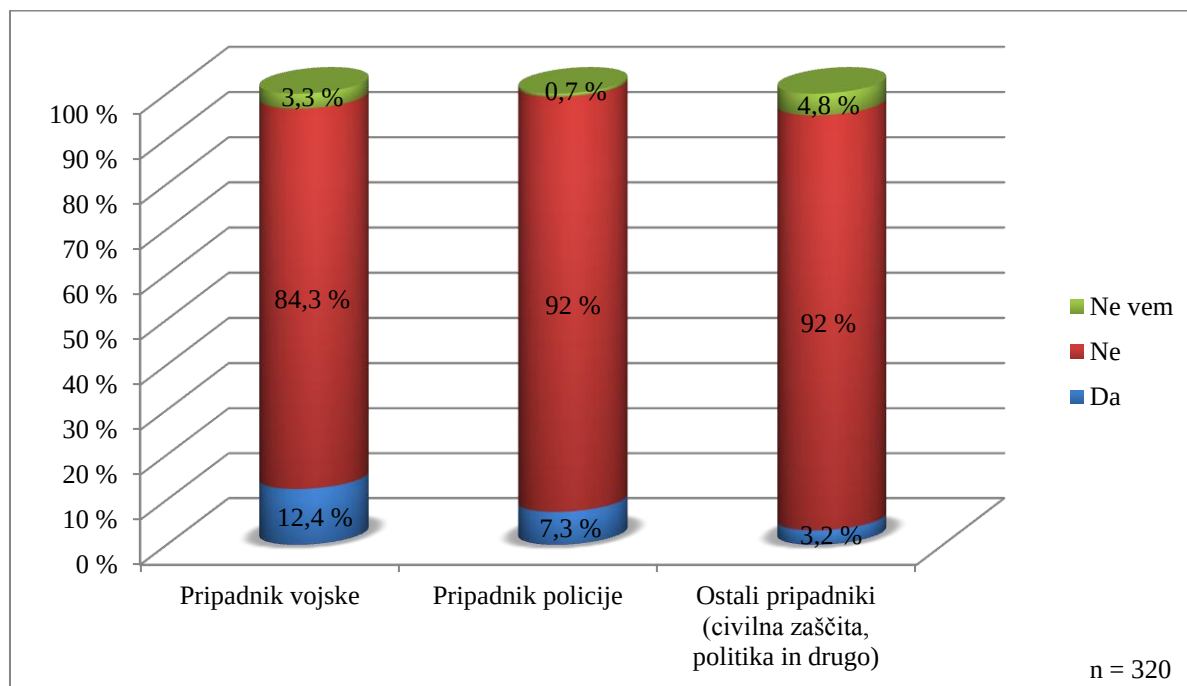
Graf 4.8: Ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju?

Podrobnejši pogled (glej Graf 4.9) nam pokaže, da skoraj vsak osmi pripadnik vojske meni, da bi lahko Slovenija zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju, kar je precej

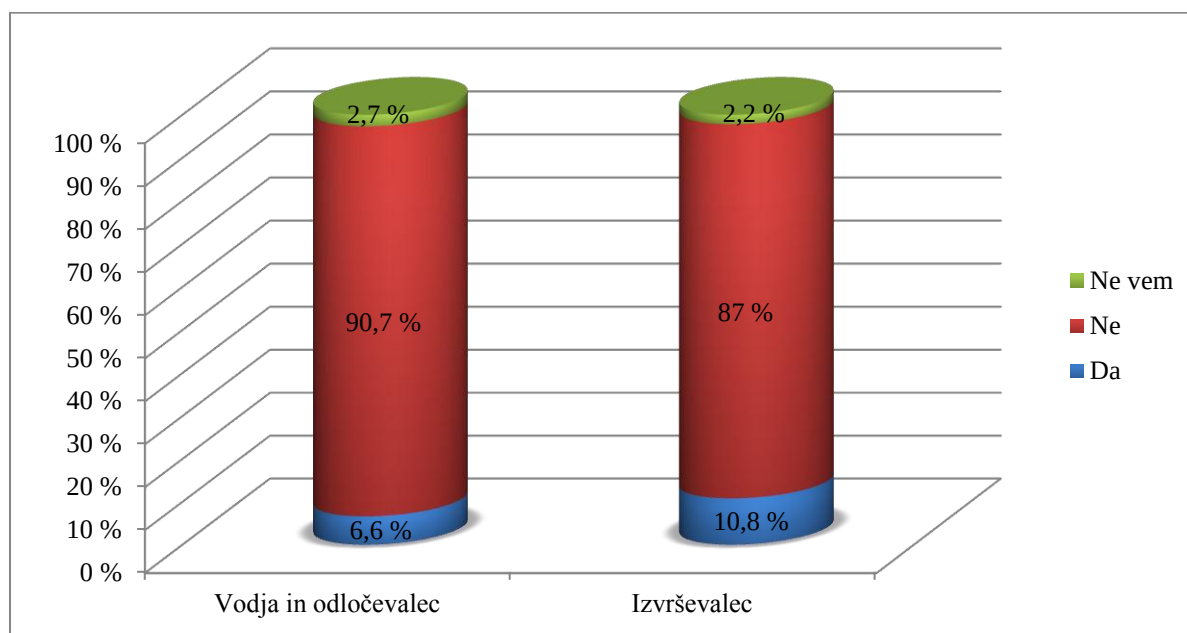
več od povprečja, videnega v Grafu 4.8. Zato pa se med pripadniki policije ta odstotek že skoraj prepolovi na le dobrih 7 odstotkov in nato med ostalimi pripadniki zniža na minimalne 3 odstotke veteranov, ki verjamejo v zmago zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju.

Graf 4.9: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju, glede na pripadnost vojnih veteranov

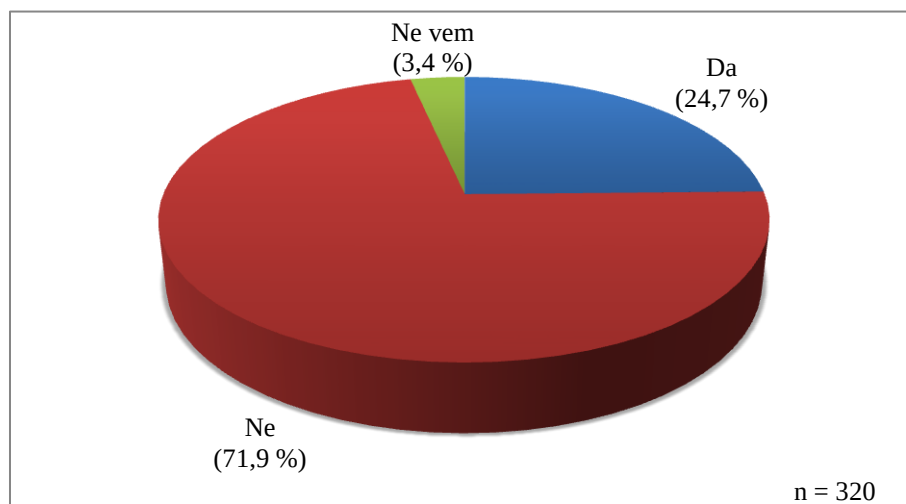
Iz Grafa 4.10 lahko vidimo še eno zanimivost in sicer, da je več izvrševalcev, kot pa vodij in odločevalcev (11 odstotkov nasproti 7 odstotkom) prepričanih, da bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju.

Graf 4.10: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju, glede na odločevalce in izvrševalce

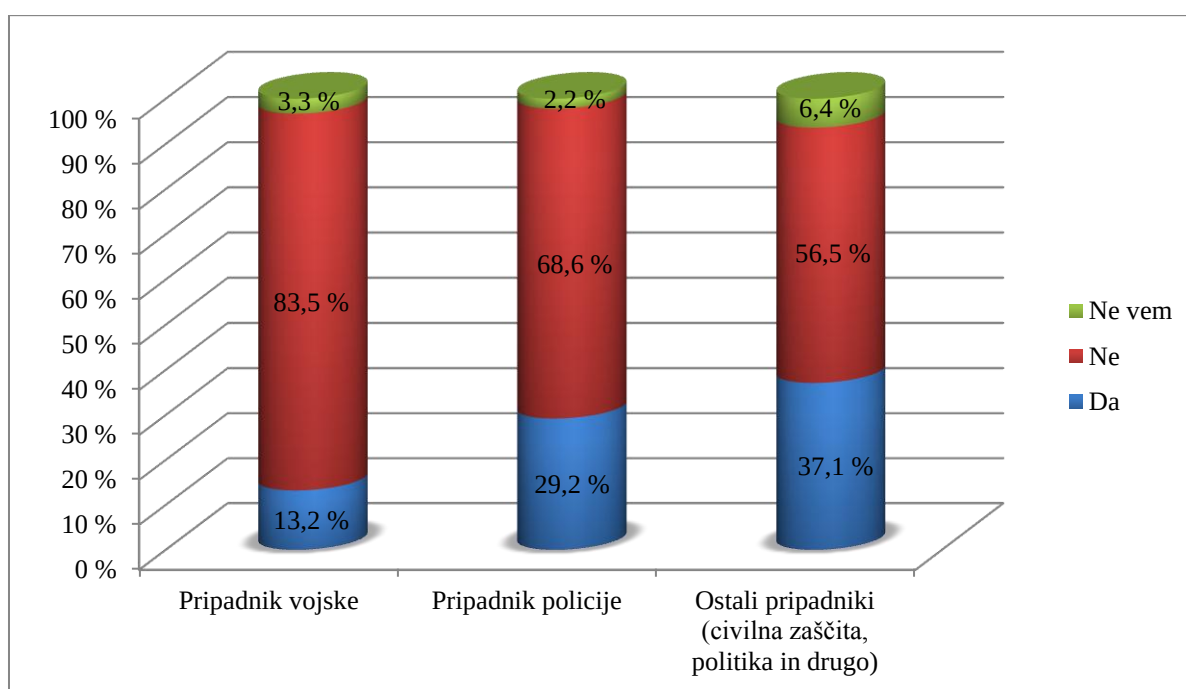
Iz Grafa 4.11 je nadaljnje razvidno, da je izmed anketiranih vojni veterani kar 25 odstotkov takšnih, ki so prepričani, da bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih (političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem faktorju). Kljub temu pa je še vedno 72 odstotkov anketiranih prepričanih, da temu ni tako, dobri 3 odstotki pa so neodločeni.

Graf 4.11: Ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih (političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem faktorju)?

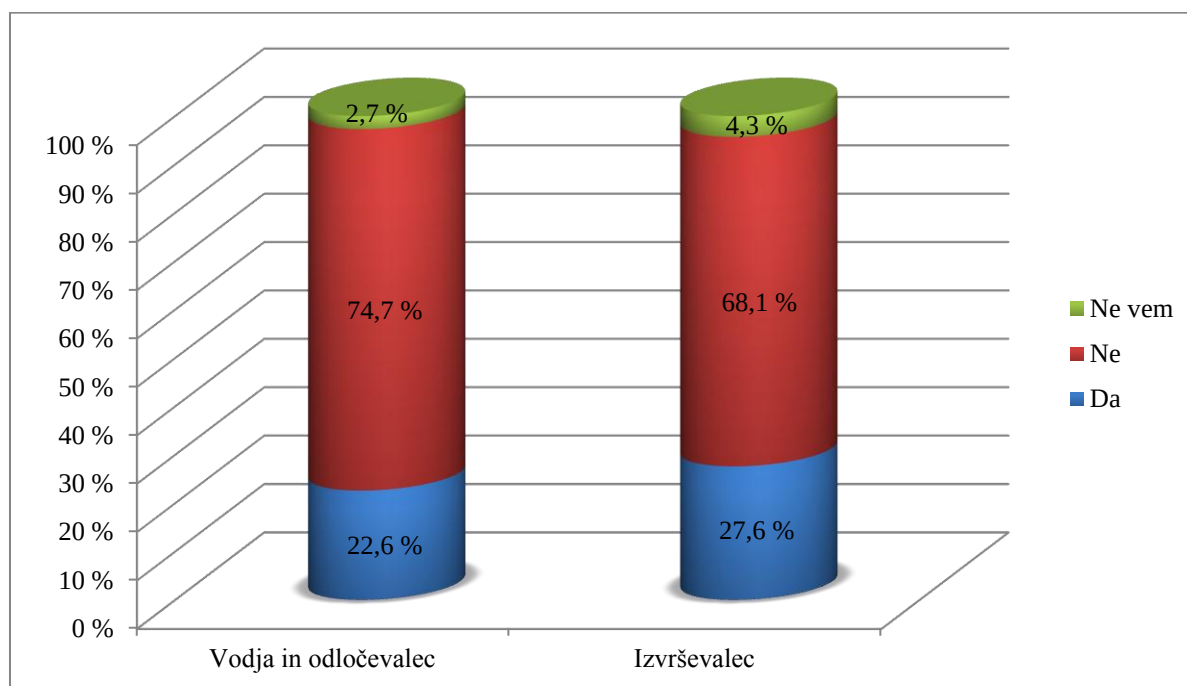
Podrobnejši pogled (glej Graf 4.12) nam pokaže, da le 13 odstotkov pripadnikov vojske meni, da bi lahko Slovenija zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, kar je skoraj enkrat manj od povprečja videnega v Grafu 4.11. Zato pa se med pripadniki policije ta odstotek že več kot podvoji na dobrih 29 odstotkov in nato med ostalimi pripadniki zviša na že zelo visokih 37 odstotkov veteranov, ki verjamejo v zmago zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih.

Graf 4.12: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, glede na pripadnost vojnih veteranov

Iz Grafa 4.13 lahko vidimo še eno zanimivost in sicer, da je zopet več izvrševalcev, kot pa vodij in odločevalcev (28 odstotkov nasproti 23 odstotkom) prepričanih, da bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih.

Graf 4.13: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, ali bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, glede na odločevalce in izvrševalce

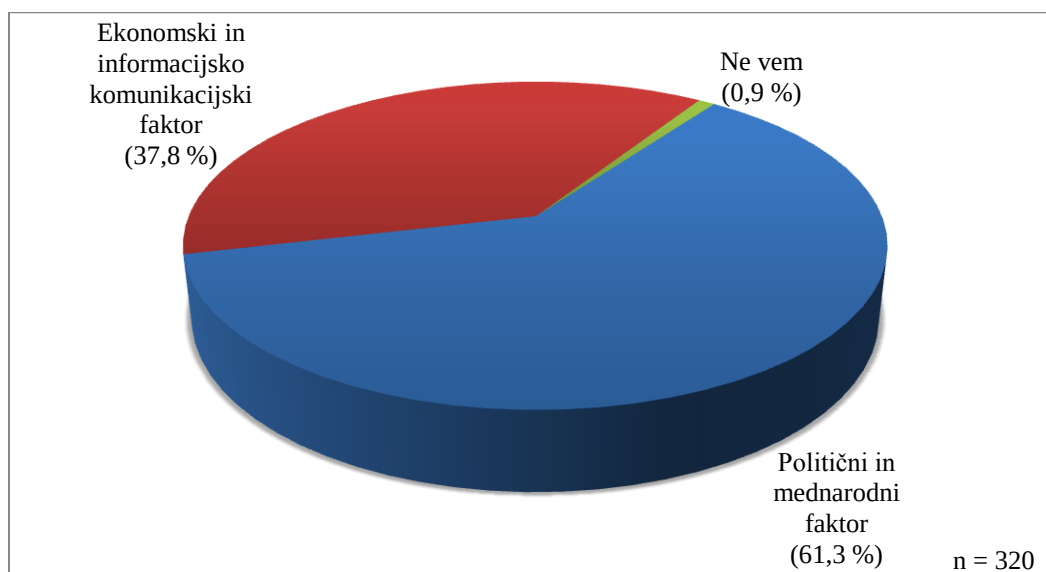
Na podlagi Grafa 4.6 lahko sklenemo, da je delovanje v vseh petih faktorjih po mnenju veteranov pomembno vplivalo na izid vojne (tako meni devet od desetih veteranov). Na podlagi Grafa 4.8 in Grafa 4.11 pa lahko vidimo, da odstotek veteranov, ki je prepričanih, da bi lahko zmagali v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju ali zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, drastično upade (iz 91 odstotkov za vseh 5 faktorjev na 25 odstotkov za zgolj nevojaške faktorje ter na 8 odstotkov za zgolj vojaški faktor). Sklepamo lahko tudi, da veterani dajejo večji pomen nevojaškim faktorjem kot pa vojaškim, saj je kar četrтина anketiranih prepričana, da bi lahko zmagali v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, medtem ko je na drugi strani le 8 odstotkov veteranov, ki so prepričani, da bi lahko zmagali v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju. O podrobni razvrstitvi faktorjev po pomembnosti glej Tabelo 4.1 in Graf 4.7.

Na podlagi Grafa 4.9 in Grafa 4.12 lahko vidimo še eno zanimivost in sicer, da je največ veteranov, ki verjamejo v zmago zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju, med pripadniki vojske in najmanj med ostalimi pripadniki. Prav nasprotno pa je največ veteranov, ki verjamejo v zmago zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, med ostalimi pripadniki in najmanj med pripadniki vojske. Iz Grafa 4.10 in Grafa 4.13 lahko vidimo še, da je višji delež

izvrševalcev kot pa vodij in odločevalcev prepričanih, da bi lahko Slovenija zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju ali pa tudi zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih.

S ciljem podrobnejše analize nevojaških faktorjev, sem nadaljnje želel preveriti ali je pomembnejšo vlogo odigrala politično obarvana komponenta, ki jo torej odražata politični in mednarodni faktor, ali pa je imel pomembnejšo vlogo nepolitični vidik, ki ga sestavljata ekonomski in informacijsko komunikacijski faktor. Na podlagi Grafa 4.14 lahko sklepamo, da sta izmed nevojaških faktorjev v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo politični in mednarodni faktor, torej politična komponenta, saj je kar 61 odstotkov anketiranih veteranov prepričanih v to. Za nepolitični vidik (ekonomski in informacijsko komunikacijski faktor) pa se je medtem izreklo le slabih 38 odstotkov veteranov. Odstotek veteranov pa na to vprašanje ni poznalo odgovora.⁵¹

Graf 4.14: Katera faktorja izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim sta v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo?

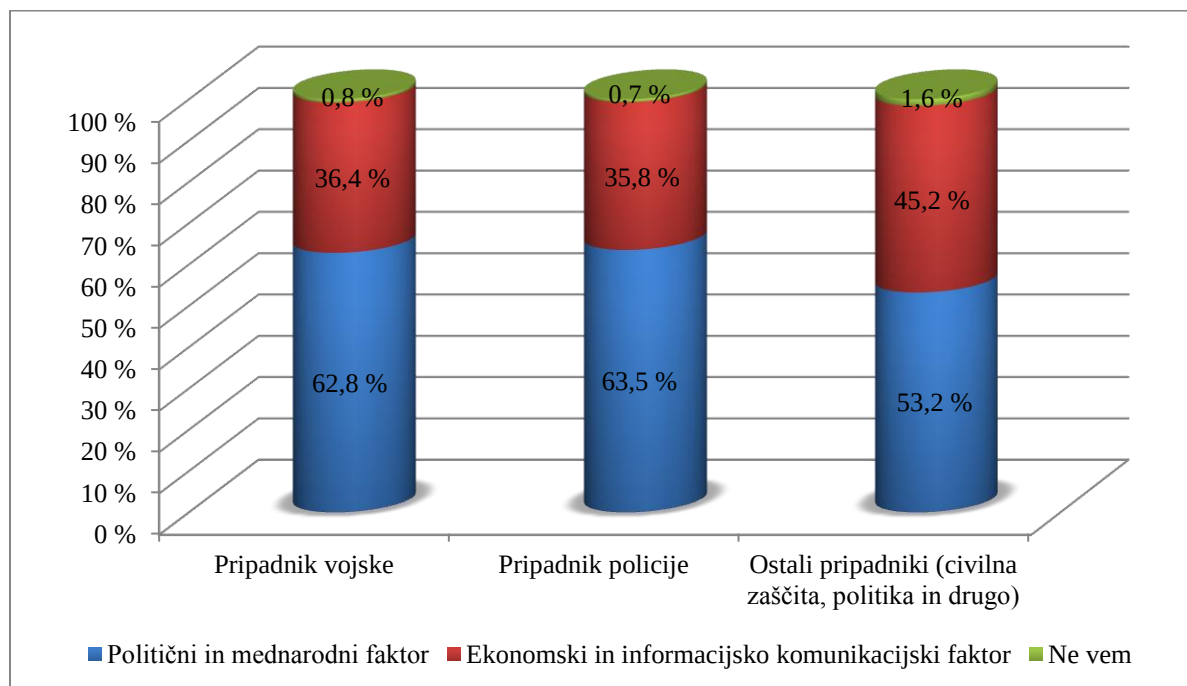

Podrobnejši pogled (glej Graf 4.15) nam pokaže, da je približno podoben delež pripadnikov vojske in policije (pri obeh se ta delež vrti okoli 63 odstotkov) prepričanih, da sta izmed nevojaških faktorjev politični in mednarodni faktor v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo. Da sta bila pomembnejša ekonomski in informacijsko komunikacijski faktor pa je mnenja okoli 36 odstotkov pripadnikov vojske in policije. Med ostalimi pripadniki se ti

⁵¹ Ti rezultati se ujemajo z analizo pomembnosti posameznih faktorjev, kjer na prvem mestu najdemo politični faktor, ki mu tesno sledi informacijsko komunikacijski faktor na drugem mestu, ter nato na četrtem mestu mednarodni faktor, daleč zadaj pa je ekonomski faktor. Več pa v Tabeli 4.1 in Grafu 4.7.

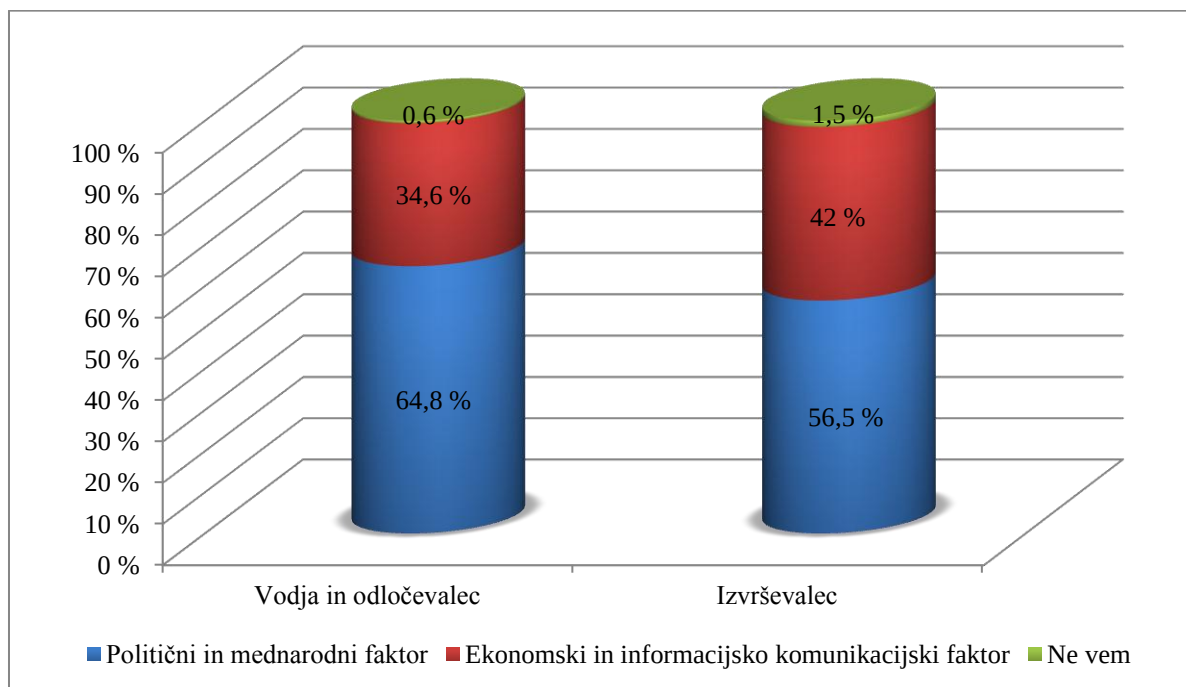
odstotki precej bolj izenačijo, saj je le še 53 odstotkov prepričanih, da sta v vojni pomembnejšo vlogo igrala politični in mednarodni faktor, 45 odstotkov pa že, da ekonomski in informacijsko komunikacijski faktor.

Graf 4.15: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, katera faktorja izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim sta v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo, glede na pripadnost vojnih veteranov

Iz Grafa 4.16 lahko vidimo še eno zanimivost in sicer, da je več vodij in odločevalcev, kot pa izvrševalcev (65 odstotkov nasproti 57 odstotkom) prepričanih, da sta izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo politični in mednarodni faktor. Tako je skoraj dve tretjini vodij in odločevalcev na prvo mesto postavilo politični in mednarodni faktor in zgolj ena tretjina ekonomski in informacijsko komunikacijski faktor. Med izvrševalci pa se ti odstotki precej bolj izenačijo, saj razlika med enimi in drugimi ne preseže 15 odstotkov (57 odstotkov za politični in mednarodni faktor ter 42 odstotkov za ekonomski in informacijsko komunikacijski faktor).

Graf 4.16: Odstotkovni razrez odgovorov na vprašanje, katera faktorja izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim sta v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo, glede na odločevalce in izvrševalce

4.3 Analiza posameznih faktorjev in njihovih indikatorjev

Potem ko smo v prejšnjem podpoglavju analizirali pomembnost vseh petih faktorjev skupaj, bomo sedaj na podlagi zbranih podatkov te faktorje analizirali še posamezno, kar bo vključevalo tudi analizo pomembnosti indikatorjev znotraj posameznih faktorjev.

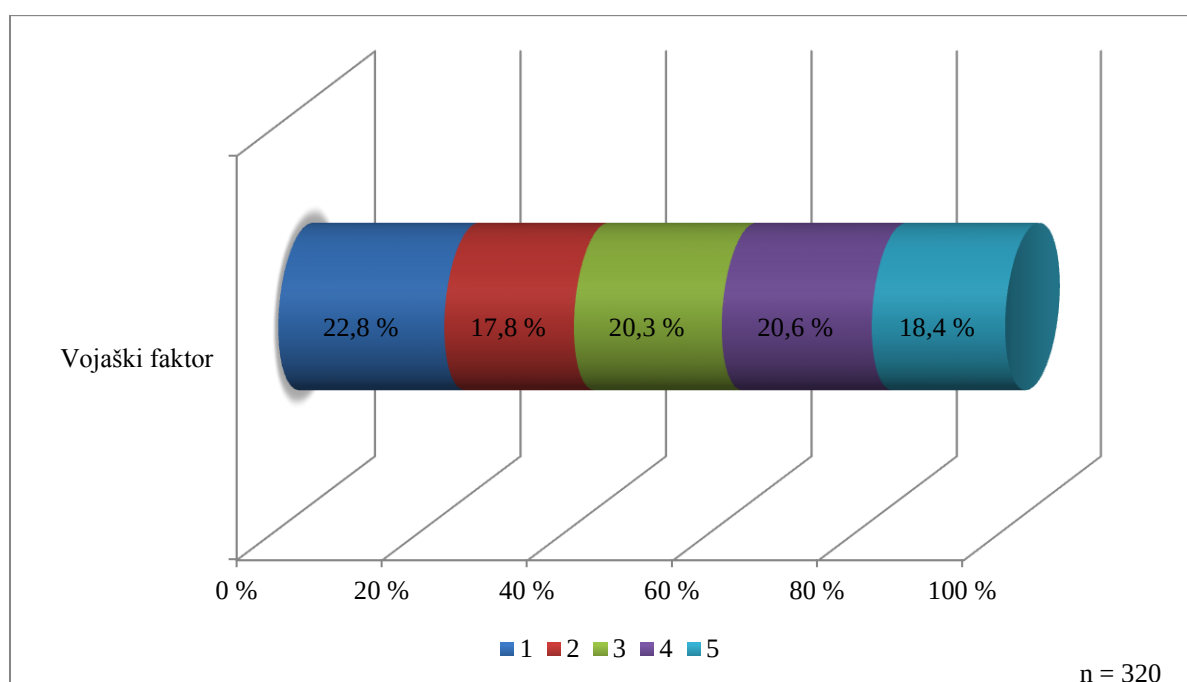
4.3.1 Vojaški faktor z indikatorji

Vojaški faktor je bil po ocenah anketiranih veteranov tretji najpomembnejši faktor za zmago v vojni s povprečno oceno 2,9 (glej Tabelo 4.1 in Graf 4.7). Iz Grafa 4.17 je razvidna porazdelitev glasov veteranov, kjer lahko vidimo, da je 23 odstotkov veteranov vojaški faktor ocenilo kot najpomembnejšega, 18 odstotkov ga je postavilo na drugo mesto, 20 odstotkov na tretje mesto, slabih 21 odstotkov na predzadnje mesto in dobrih 18 odstotkov na zadnje mesto, kot najmanj pomembnega med petimi faktorji.

Poudariti je potrebno, da je vojaški faktor za najpomembnejšega med vsemi označilo kar 40 odstotkov vseh pripadnikov vojske, kar je bistveno več kot pri pripadnikih policije (12

odstotkov) ali ostalih pripadnikov (13 odstotkov). Na drugi strani pa je po mnenju kar 40 odstotkov vseh ostalih pripadnikov vojaški faktor najmanj pomemben faktor. Takšnega mnenja je tudi 19 odstotkov vseh pripadnikov policije in zgolj 7 odstotkov pripadnikov vojske. Vojaški faktor je za najpomembnejšega med vsemi označilo tudi 25 odstotkov vseh vodij in odločevalcev in nekaj manj, to je 20 odstotkov izvrševalcev. Kot najmanj pomembnega pa ga je označilo 19 odstotkov vodij in odločevalcev ter 18 odstotkov izvrševalcev.

Graf 4.17: Ocena pomembnosti vojaškega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)

Iz Tabele 4.2 in Grafa 4.18 lahko sklepamo, da je bil po ocenah anketirancev v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj vojaškega faktorja najpomembnejši indikator strateška interakcija oziroma strategija s povprečno oceno 1,6. Tesno mu na drugem mestu sledi indikator prostor s povprečno oceno 2. Na tretjem in četrtem mestu pa sta precej oddaljena indikator vojaška moč s povprečno oceno 3 in indikator tehnologija s povprečno oceno 3,3. Pokazalo se je, da so razlike v pomembnosti med indikatorji precej velike, saj razlika v povprečju med prvo in zadnje uvrščenim indikatorjem znaša kar 1,7. Razlika je sicer dokaj majhna med prvim in drugim ter tretjim in četrtem indikatorjem, saj znaša le 0,4 oziroma 0,3. Glavna razlika se namreč ustvari med drugim in tretjim indikatorjem, saj se povzpne na 1. Tako lahko sklenemo, da sta v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj vojaškega faktorja

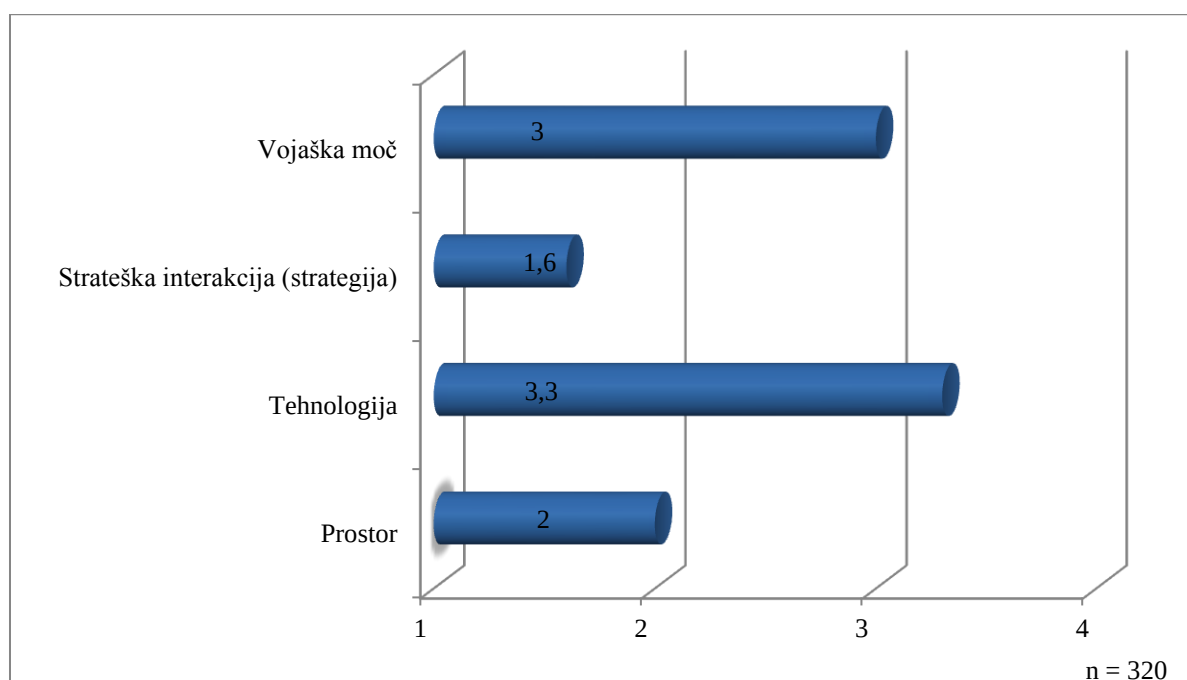
zelo pomembno vlogo igrala izbor primerne strategije in njeno prilagajanje nasprotniku (strateška interakcija) ter poznavanje prostora (naravne danosti (npr. teren, vegetacija, lega), infrastruktura in drugo). Nekoliko manj pomembno oziroma sekundarno vlogo pa sta v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj vojaškega faktorja igrala surova vojaška moč in napredna tehnologija.

Tudi ko pogledamo, kateri indikator znotraj vojaškega faktorja so anketiranci največkrat izbrali kot najpomembnejšega, vidimo, da je v kar 60 odstotkih to strateška interakcija, nato sledi indikator prostor s 30 odstotki, indikator vojaška moč z 8 odstotki in kot zadnji indikator še tehnologija, ki je bila kot najpomembnejša izbrana zgolj v dobrih 2 odstotkih primerov. Kot najmanj pomembnega pa so veterani s kar 52 odstotki večinsko izbrali indikator tehnologija. Vojaška moč je dobila tudi dokaj visokih 37 odstotkov, prostor 7 odstotkov in strateška interakcija zgolj dobre 4 odstotke glasov (glej Tabelo 4.2).

Tabela 4.2: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru vojaškega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 4 pa kot najmanj pomemben)

Indikatorji	Ocena pomembnosti indikatorjev - odgovori (f / %)					Povprečje
	1	2	3	4	Skupaj	
Vojaška moč	26	50	127	117	320	3,0
	8,1 %	15,6 %	39,7 %	36,6 %	100 %	
Strateška interakcija (strategija)	191	81	34	14	320	1,6
	59,7 %	25,3 %	10,6 %	4,4 %	100 %	
Tehnologija	7	50	97	166	320	3,3
	2,2 %	15,6 %	30,3 %	51,9 %	100 %	
Prostor	96	139	62	23	320	2,0
	30 %	43,4 %	19,4 %	7,2 %	100 %	
Skupaj	320	320	320	320		
	100 %	100 %	100 %	100 %		

Graf 4.18: Povprečna ocena indikatorjev

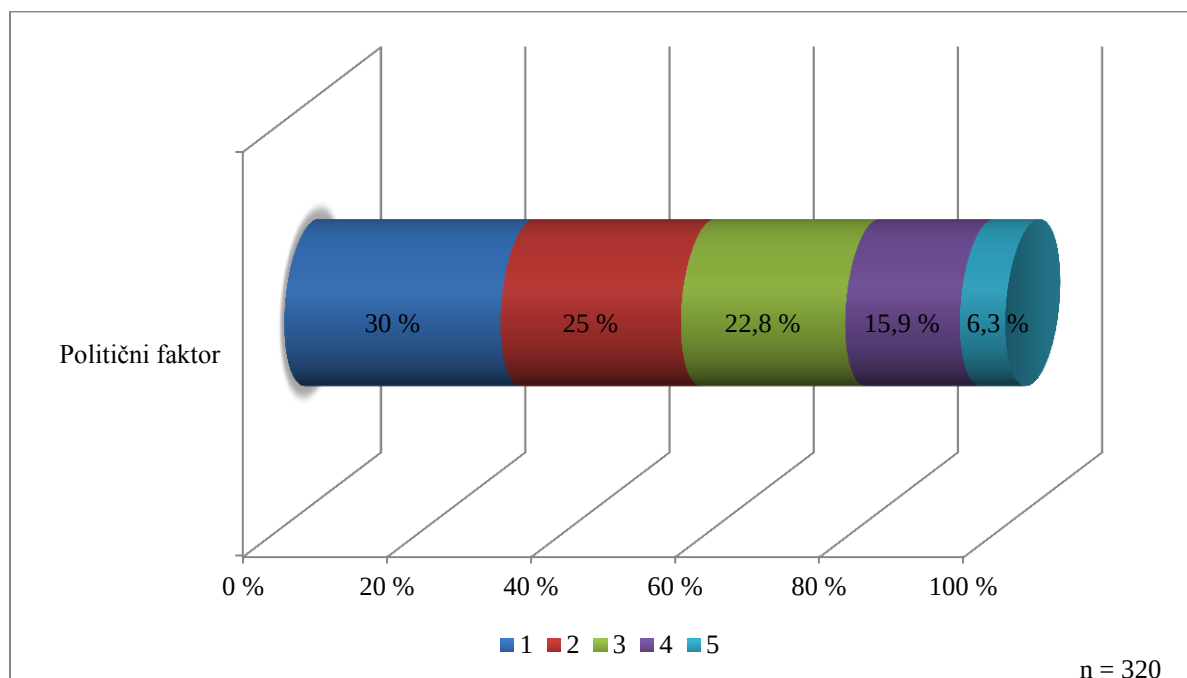

4.3.2 Politični faktor z indikatorji

Po ocenah anketiranih veteranov je bil politični faktor s povprečno oceno 2,4 najpomembnejši faktor za zmago v vojni (glej Tabelo 4.1 in Graf 4.7). Iz Grafa 4.19 je razvidna porazdelitev glasov veteranov, kjer lahko vidimo, da je kar 30 odstotkov veteranov politični faktor ocenilo kot najpomembnejšega, 25 odstotkov ga je postavilo na drugo mesto, 23 odstotkov na tretje mesto, 16 odstotkov na predzadnje mesto in dobrih 6 odstotkov na zadnje mesto, kot najmanj pomembnega med petimi faktorji.

Poudariti je potrebno, da je politični faktor za najpomembnejšega med vsemi označilo kar 40 odstotkov ostalih pripadnikov, 34 odstotkov vseh pripadnikov policije ter 21 odstotkov pripadnikov vojske. Kot najmanj pomembnega pa ga je na drugi strani ocenilo zgolj 6 odstotkov pripadnikov vojske in ostalih pripadnikov ter 7 odstotkov pripadnikov policije. Politični faktor je za najpomembnejšega med vsemi označilo tudi 34 odstotkov vseh vodij in odločevalcev in nekaj manj, to je 25 odstotkov izvrševalcev. Kot najmanj pomembnega pa ga je označilo zgolj 4 odstotke vodij in odločevalcev ter 9 odstotkov izvrševalcev.

Graf 4.19: Ocena pomembnosti političnega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)

Iz Tabele 4.3 in Grafa 4.20 lahko sklepamo, da je bil po ocenah anketirancev v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj političnega faktorja daleč najpomembnejši indikator podpora ljudstva s povprečno oceno 1,2. Na drugem mestu sledi indikator politični cilji in interesi s povprečno oceno 2 ter na tretjem oziroma zadnjem mestu precej oddaljeni indikator vrsta političnega režima s povprečno oceno 2,8. Pokazalo se je, da so razlike v pomembnosti med indikatorji precej velike, saj razlika v povprečju med prvo in zadnje uvrščenim indikatorjem znaša kar 1,6. Razlika je precejšnja tako med prvim in drugim, kot tudi med drugim in tretjim indikatorjem, saj znaša 0,8. Tako lahko sklenemo, da je v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj političnega faktorja daleč najpomembnejšo vlogo igrala podpora ljudstva. Nekoliko manj pomembno vlogo so že imeli politični cilji in interesi, medtem ko je najmanj pomembno vlogo imela vrsta političnega režima.

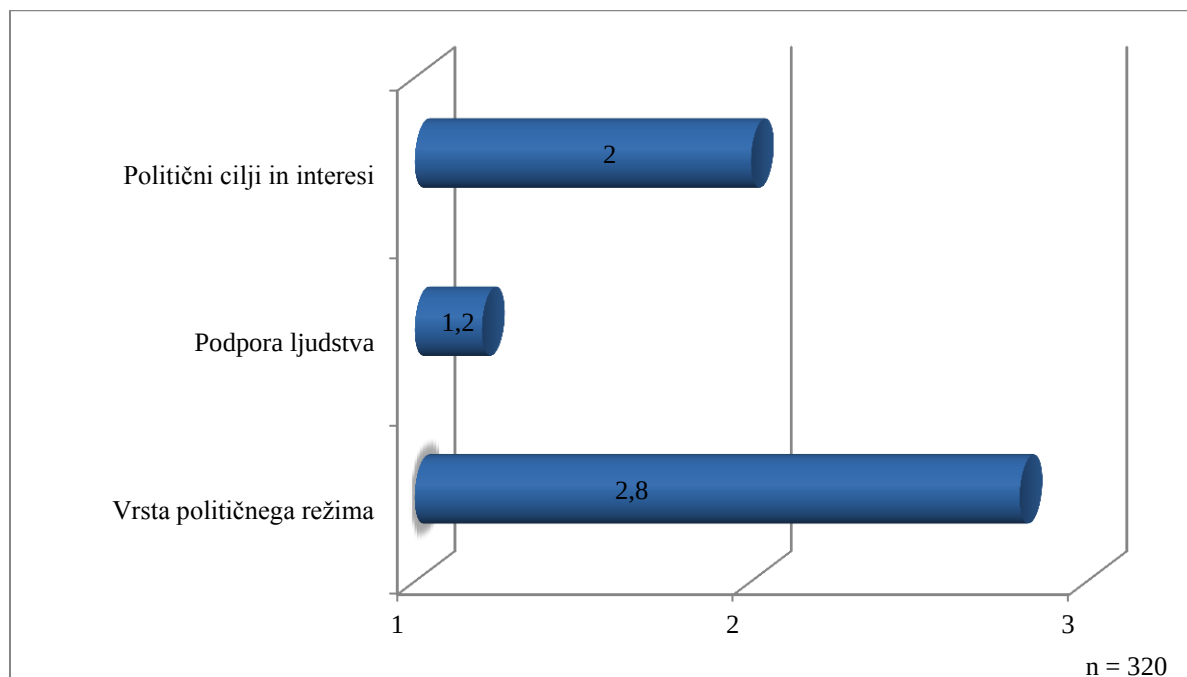
Tudi ko pogledamo, kateri indikator znotraj političnega faktorja so anketiranci največkrat izbrali kot najpomembnejšega, vidimo, da je v kar 81 odstotkih to podpora ljudstva, nato je indikator politični cilji in interesi s 16 odstotki in kot zadnji indikator še vrsta političnega režima, ki je bil kot najpomembnejši izbran zgolj v slabih 3 odstotkih primerov. Kot najmanj pomembnega pa so ravno obratno veterani s kar 81 odstotki večinsko izbrali indikator vrsta

političnega režima, indikator politični cilji in interesi so dobili 16 odstotkov, podpora ljudstva pa zgolj dobre 3 odstotke glasov (glej Tabelo 4.3).

Tabela 4.3: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru političnega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 3 pa kot najmanj pomemben)

Indikatorji	Ocena pomembnosti indikatorjev - odgovori (f / %)				Povprečje
	1	2	3	Skupaj	
Politični cilji in interesi	52	217	51	320	2,0
	16,3 %	67,8 %	15,9 %	100 %	
Podpora ljudstva	260	49	11	320	1,2
	81,3 %	15,3 %	3,4 %	100 %	
Vrsta političnega režima	8	54	258	320	2,8
	2,5 %	16,9 %	80,6 %	100 %	
Skupaj	320	320	320		
	100 %	100 %	100 %		

Graf 4.20: Povprečna ocena indikatorjev

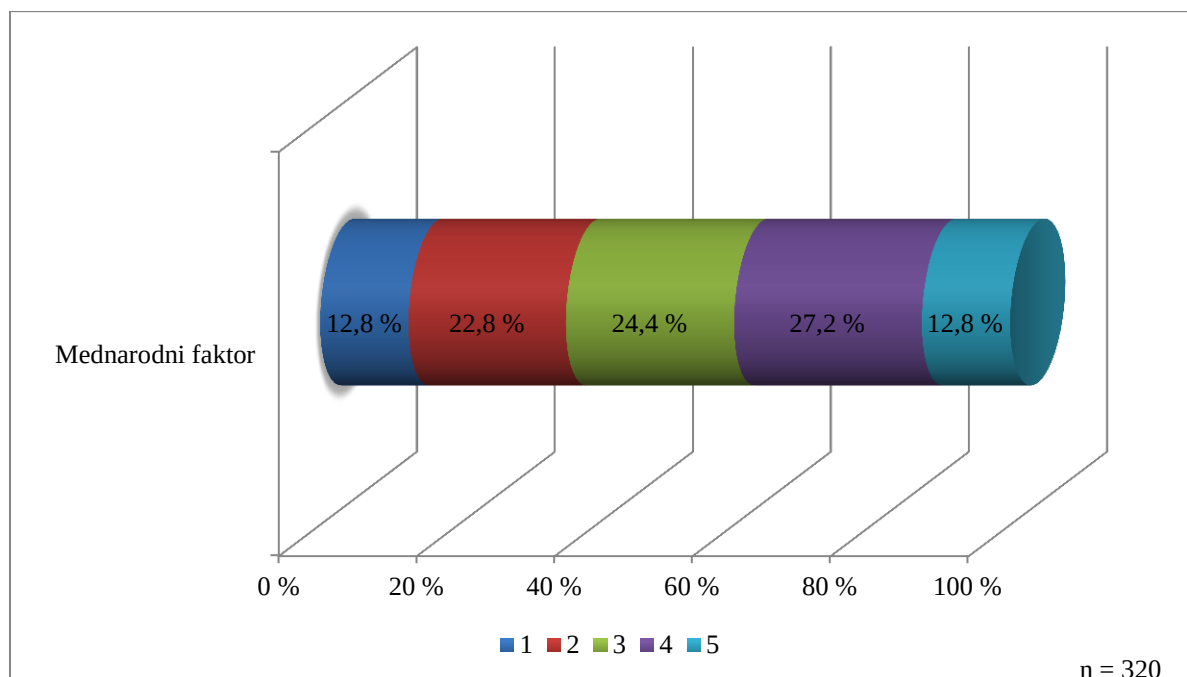

4.3.3 Mednarodni faktor z indikatorji

Mednarodni faktor je bil po ocenah anketiranih veteranov četrti najpomembnejši faktor za zmago v vojni s povprečno oceno 3 (glej Tabelo 4.1 in Graf 4.7). Iz Grafa 4.21 je razvidna porazdelitev glasov veteranov, kjer lahko vidimo, da je 13 odstotkov veteranov mednarodni faktor ocenilo kot najpomembnejšega, 23 odstotkov ga je postavilo na drugo mesto, dobrih 24 odstotkov na tretje mesto, 27 odstotkov na predzadnje mesto in slabih 13 odstotkov na zadnje mesto, kot najmanj pomembnega med petimi faktorji.

Poudariti je potrebno, da je mednarodni faktor za najpomembnejšega med vsemi označilo 15 odstotkov ostalih pripadnikov, 14 odstotkov pripadnikov vojske in 11 odstotkov vseh pripadnikov policije. Ta razmerja so veliko bolj enakomerna, kot v primeru vojaškega in političnega faktorja. Kot najmanj pomembnega pa ga je na drugi strani ocenilo 15 odstotkov ostalih pripadnikov, 13 odstotkov pripadnikov vojske ter 12 odstotkov pripadnikov policije. Mednarodni faktor je za najpomembnejšega med vsemi označilo tudi 12 odstotkov vseh vodij in odločevalcev in nekaj več, to je 14 odstotkov izvrševalcev. Kot najmanj pomembnega pa ga je prav tako označilo 12 odstotkov vseh vodij in odločevalcev ter 14 odstotkov vseh izvrševalcev.

Graf 4.21: Ocena pomembnosti mednarodnega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)

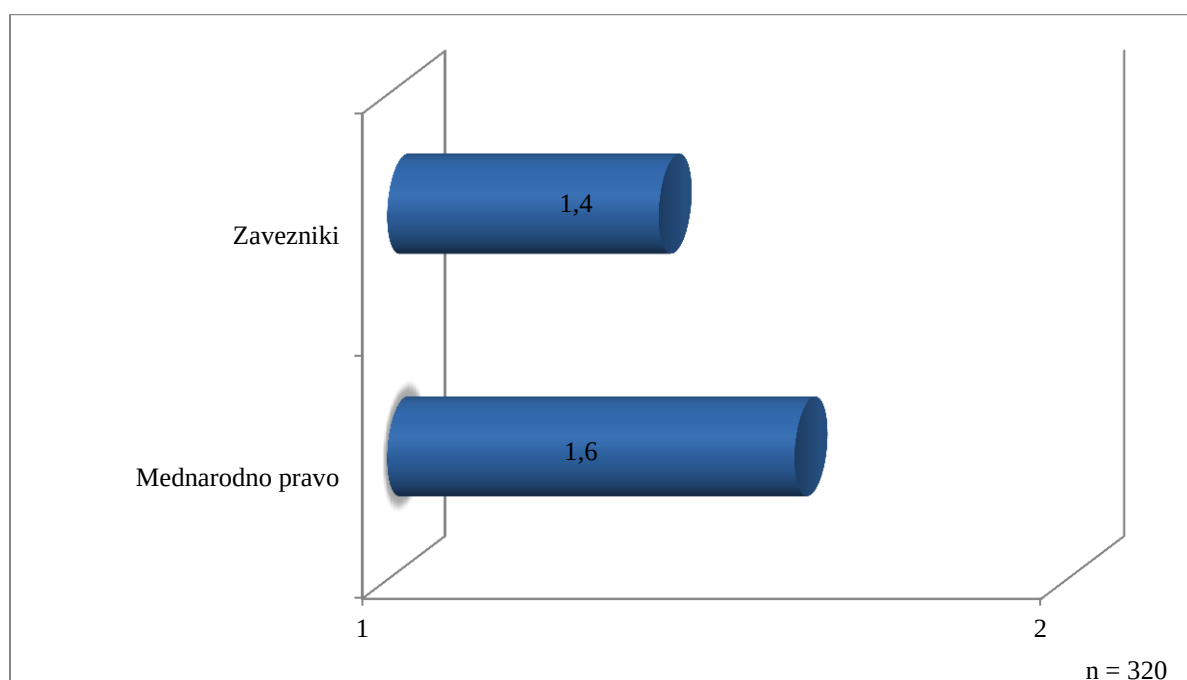
Iz Tabele 4.4 in Grafa 4.22 lahko sklepamo, da je bil po ocenah anketirancev v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj mednarodnega faktorja najpomembnejši indikator zavezniki s povprečno oceno 1,4. Tesno na drugem mestu, kot manj pomemben, pa sledi indikator mednarodno pravo s povprečno oceno 1,6. Pokazalo se je, da je razlika v pomembnosti med indikatorjema precej majhna, saj razlika v povprečju med njima znaša le 0,2. Tako lahko sklenemo, da je v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj mednarodnega faktorja najpomembnejšo vlogo igrala pomoč in podpora zaveznikov, medtem ko je nekoliko manj pomembno vlogo igralo mednarodno pravo.

Tudi ko pogledamo, kateri indikator znotraj mednarodnega faktorja so anketiranci največkrat izbrali kot najpomembnejšega, vidimo, da je v kar 63 odstotkih to indikator zavezniki, v 37 odstotkih pa indikator mednarodno pravo. Ko si pogledamo podatke, kateri indikator so največkrat izbrali za manj pomembnega, pa dobimo ravno nasprotno sliko (glej Tabelo 4.4).

Tabela 4.4: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru mednarodnega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 2 pa kot manj pomemben)

Indikatorji	Ocena pomembnosti indikatorjev - odgovori (f / %)			Povprečje
	1	2	Skupaj	
Zavezniki	203	117	320	1,4
	63,4 %	36,6 %	100 %	
Mednarodno pravo	117	203	320	1,6
	36,6 %	63,4 %	100 %	
Skupaj	320	320		
	100 %	100 %		

Graf 4.22: Povprečna ocena indikatorjev

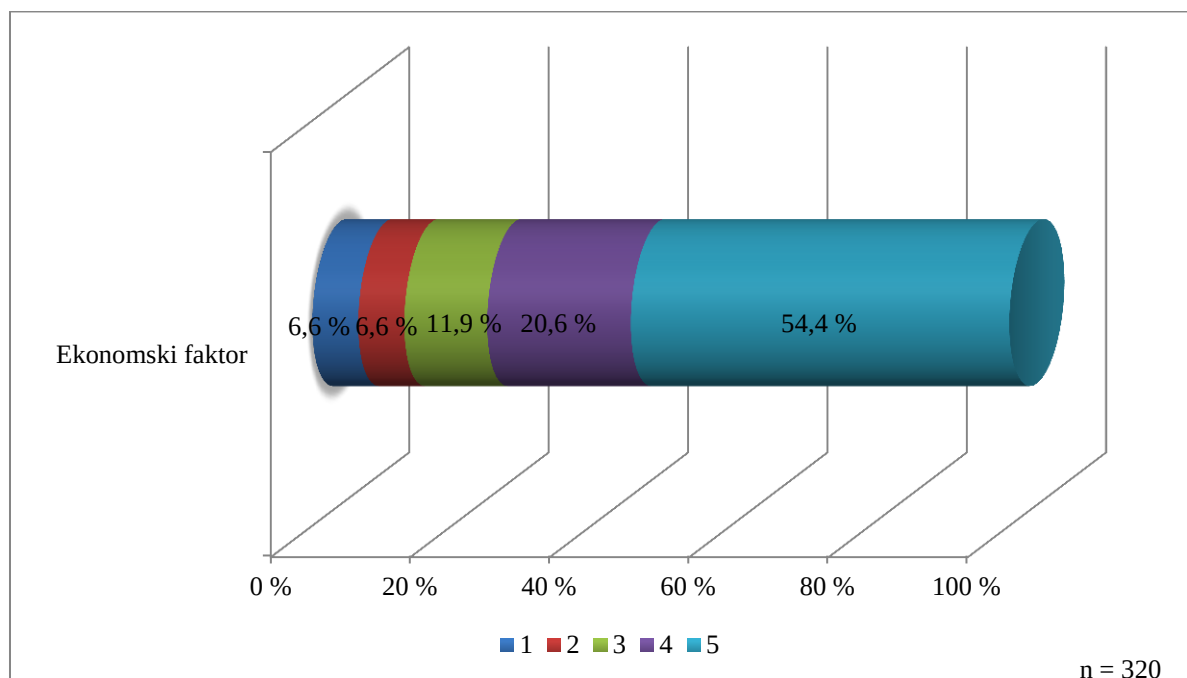

4.3.4 Ekonomski faktor z indikatorji

Po ocenah anketiranih veteranov je bil ekonomski faktor s povprečno oceno 4,1 daleč najmanj pomemben faktor za zmago v vojni (glej Tabelo 4.1 in Graf 4.7). Iz Grafa 4.23 je razvidna porazdelitev glasov veteranov, kjer lahko vidimo, da je zgolj slabih 7 odstotkov veteranov ekonomski faktor ocenilo kot najpomembnejšega, slabih 7 odstotkov ga je postavilo na drugo mesto, 12 odstotkov na tretje mesto, slabih 21 odstotkov na predzadnje mesto in kar dobrih 54 odstotkov na zadnje mesto, kot najmanj pomembnega med petimi faktorji.

Poudariti je potrebno, da je ekonomski faktor za najpomembnejšega med vsemi označilo zgolj 7 odstotkov vseh pripadnikov policije in pripadnikov vojske ter 5 odstotkov ostalih pripadnikov. Kot najmanj pomembnega pa ga je na drugi strani ocenilo kar 69 odstotkov pripadnikov vojske, 52 odstotkov pripadnikov policije in 32 odstotkov ostalih pripadnikov. Ekonomski faktor je za najpomembnejšega med vsemi označilo tudi zgolj 5 odstotkov vseh vodij in odločevalcev in nekaj več, to je 9 odstotkov izvrševalcev. Kot najmanj pomembnega pa ga je označilo kar 59 odstotkov vodij in odločevalcev ter 49 odstotkov izvrševalcev.

Graf 4.23: Ocena pomembnosti ekonomskega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)

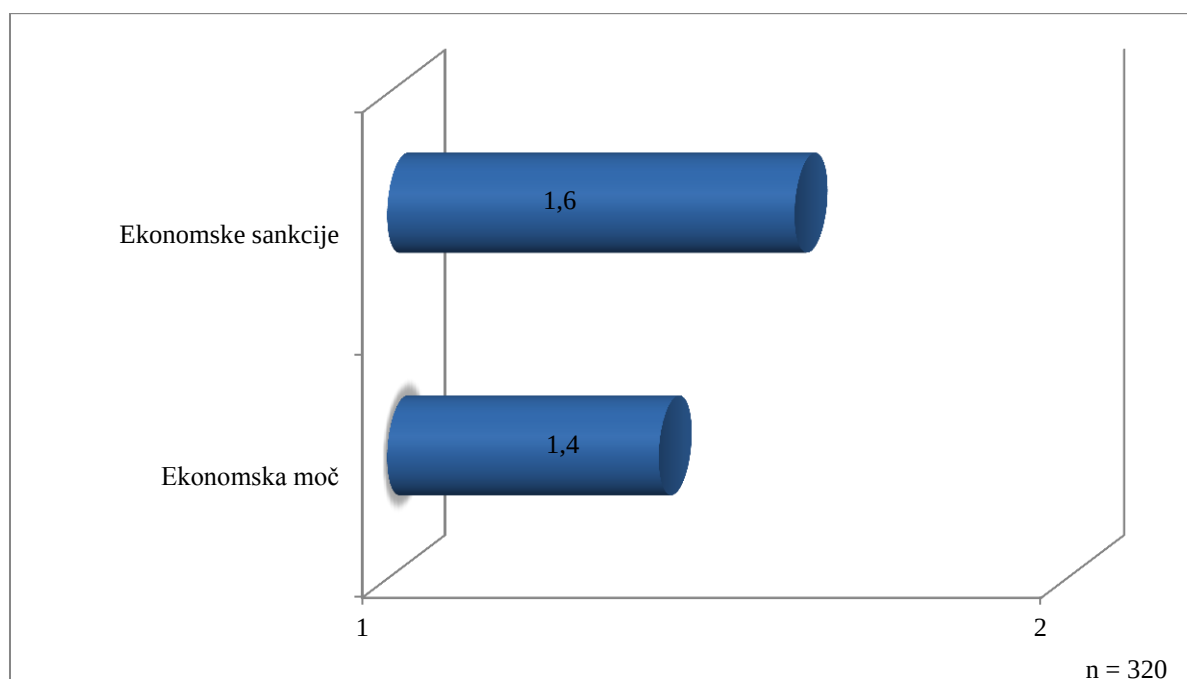
Iz Tabele 4.5 in Grafa 4.24 lahko sklepamo, da je bil po ocenah anketirancev v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj ekonomskega faktorja najpomembnejši indikator ekonomska moč s povprečno oceno 1,4. Tesno na drugem mestu, kot manj pomemben, pa sledi indikator ekonomske sankcije s povprečno oceno 1,6. Pokazalo se je, da je razlika v pomembnosti med indikatorjema precej majhna, saj razlika v povprečju med njima znaša le 0,2. Tako lahko sklenemo, da je v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj ekonomskega faktorja najpomembnejšo vlogo igrala ekonomska moč akterjev, medtem ko so nekoliko manj pomembno vlogo igrale ekonomske sankcije.

Tudi ko pogledamo, kateri indikator znotraj ekonomskega faktorja so anketiranci največkrat izbrali kot najpomembnejšega, vidimo, da je v 60 odstotkih to indikator ekonomska moč, v 40 odstotkih pa indikator ekonomske sankcije. Ko si pogledamo podatke, kateri indikator so največkrat izbrali za manj pomembnega, pa dobimo ravno nasprotno sliko (glej Tabelo 4.5).

Tabela 4.5: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru ekonomskega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 2 pa kot manj pomemben)

Indikatorji	Ocena pomembnosti indikatorjev - odgovori (f / %)			Povprečje
	1	2	Skupaj	
Ekonomске sankcije	128	192	320	1,6
	40 %	60 %	100 %	
Ekonomска moč	192	128	320	1,4
	60 %	40 %	100 %	
Skupaj	320	320		
	100 %	100 %		

Graf 4.24: Povprečna ocena indikatorjev

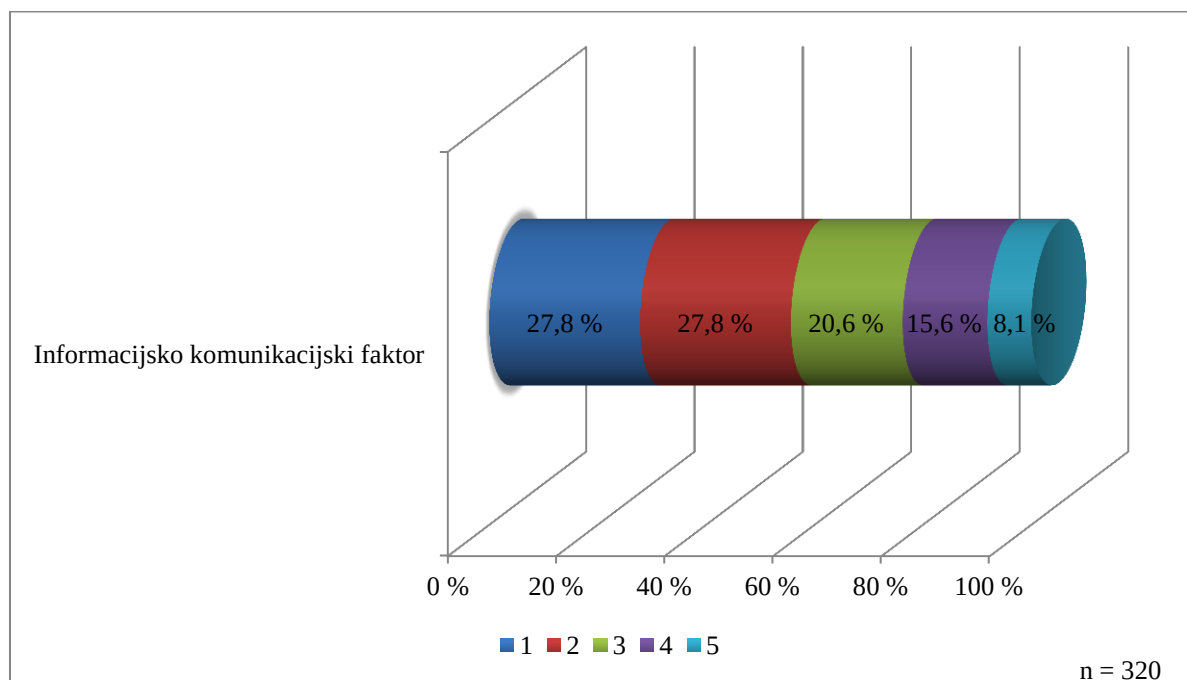
4.3.5 Informacijsko komunikacijski faktor z indikatorji

Za veterane je bil informacijsko komunikacijski faktor s povprečno oceno 2,5 drugi najpomembnejši faktor za zmago v vojni (glej Tabelo 4.1 in Graf 4.7). Iz Grafa 4.25 je razvidna porazdelitev glasov veteranov, kjer lahko vidimo, da je kar 28 odstotkov veteranov informacijsko komunikacijski faktor ocenilo kot najpomembnejšega, 28 odstotkov ga je prav

tako postavilo na drugo mesto, slabih 21 odstotkov na tretje mesto, na predzadnje mesto ga je postavilo slabih 16 odstotkov in na zadnje mesto, kot najmanj pomembnega med petimi faktorji, 8 odstotkov veteranov.

Poudariti je potrebno, da je informacijsko komunikacijski faktor za najpomembnejšega med vsemi označilo kar 36 odstotkov vseh pripadnikov policije, 27 odstotkov ostalih pripadnikov ter 18 odstotkov vseh pripadnikov vojske. Kot najmanj pomembnega pa ga je na drugi strani ocenilo zgolj 6 odstotkov pripadnikov vojske in ostalih pripadnikov ter 11 odstotkov pripadnikov policije. Informacijsko komunikacijski faktor je za najpomembnejšega med vsemi označilo tudi 25 odstotkov vseh vodij in odločevalcev in nekaj več, to je 32 odstotkov izvrševalcev. Kot najmanj pomembnega pa ga je označilo 7 odstotkov vodij in odločevalcev ter 10 odstotkov izvrševalcev.

Graf 4.25: Ocena pomembnosti informacijsko komunikacijskega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je faktor ocenjen kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben)

Iz Tabele 4.6 in Grafa 4.26 lahko sklepamo, da je bil po ocenah anketirancev v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj informacijsko komunikacijskega faktorja najpomembnejši indikator psihološko vojskovanje s povprečno oceno 1,5. Zelo tesno na drugem mestu, kot nekoliko manj pomemben, pa sledi indikator IKT s povprečno oceno 1,6. Pokazalo se je, da je

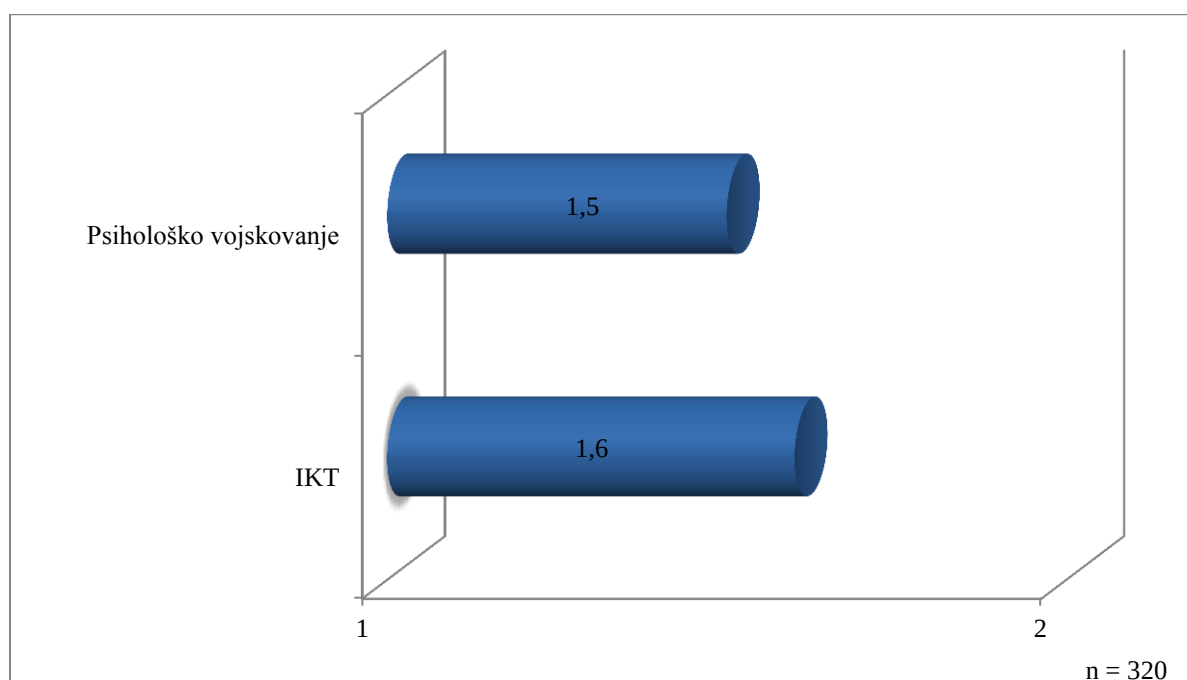
razlika v pomembnosti med indikatorjema izjemno majhna, saj razlika v povprečju med njima znaša le 0,1. Tako lahko sklenemo, da je v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj informacijsko komunikacijskega faktorja najpomembnejšo vlogo igralo psihološko vojskovanje med akterji, medtem ko je zgolj nekoliko manj pomembno vlogo igrala IKT.

Tudi ko pogledamo, kateri indikator znotraj informacijsko komunikacijskega faktorja so anketiranci največkrat izbrali kot najpomembnejšega, vidimo, da sta indikatorja izjemno blizu, saj so v 55 odstotkih izbrali indikator psihološko vojskovanje, v 45 odstotkih pa indikator IKT. Ko si pogledamo podatke, kateri indikator so največkrat izbrali za manj pomembnega, pa dobimo ravno nasprotno sliko (glej Tabelo 4.6).

Tabela 4.6: Ocena pomembnosti posameznih indikatorjev v okviru informacijsko komunikacijskega faktorja v slovenski osamosvojitveni vojni (1 pomeni, da je indikator ocenjen kot najpomembnejši, 2 pa kot manj pomemben)

Indikatorji	Ocena pomembnosti indikatorjev - odgovori (f / %)			Povprečje
	1	2	Skupaj	
Psihološko vojskovanje	176	144	320	1,5
	55 %	45 %	100 %	
IKT	144	176	320	1,6
	45 %	55 %	100 %	
Skupaj	320	320		
	100 %	100 %		

Graf 4.26: Povprečna ocena indikatorjev

5 SKLEP

Magistrsko delo pokaže, da gre pri asimetričnem vojskovanju za idejo, ki je stara kot vojskovanje samo in da takšna oblika vojskovanja še zdaleč ni novost. Kljub temu, da je imelo asimetrično vojskovanje skozi zgodovino različna pojmovanja, je sama ideja asimetričnega vojskovanja v zadnjih tri tisoč letih ostala praktično nespremenjena, to je, da preko uporabe neke razlike pridobiš prednost pred nasprotnikom in to pridobljeno prednost čim bolje izkoristiš. Kljub temu, da ne gre za novo obliko vojskovanja, pa je novost vendarle moč najti v tem, da so se njenega konkretnega opredeljevanja lotili šele v poznih devetdesetih letih dvajsetega stoletja, zagon pa je v uradnih virih dobila šele po letu 2003. Razlog za to lahko iščemo v številni vojnah med šibkejšimi in močnejšimi akterji v tem času (Zalivska vojna, vojne na Balkanu, vojni v Afganistanu in Iraku itd.), ki so pokazale, da asimetrija ni več izjema, pač pa prej pravilo sodobnih (oboroženih) konfliktov, saj se je pokazalo, da lahko samo inovativno razmišljanje proizvede dramatične koristi za šibkejši strani v konfliktu. Asimetrični konflikti so tako danes največji izziv za civiliziran svet, saj je skoraj nemogoče vnaprej napovedati zmagovalca, ne glede na to, da je en akter bistveno močnejši od drugega. Izkušnje nas namreč učijo, da se konflikti, za katere je značilna velika asimetrija v moči med nasprotniki, pogosto odvijajo precej drugače, kot pričakujejo močnejši oziroma dominantni akterji.

Opredelitve asimetrije oziroma asimetričnega vojskovanja so danes številne in jih je ravno toliko, kot je strokovnjakov, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem. Ko govorimo o asimetričnem vojskovanju, je torej potrebno poudariti, da različni avtorji in strokovnjaki, ki se ukvarjajo s to tematiko izpostavljajo različne faktorje prevlade šibkejšega nad močnejšim akterjem v konfliktu. Magistrsko delo je pokazalo, da medtem ko nekateri poudarjajo zlasti vojaški faktor, pa drugi poleg oziroma namesto njega raje dajejo poudarek na nevojaške faktorje, zlasti na politični, informacijsko komunikacijski, mednarodni ali ekonomski faktor ali pa na kombinacijo vseh omenjenih petih faktorjev. Naloga je prav tako pokazala, da je ravno takšen večrazsežnostni sodobni pristop, ki zajema vseh pet omenjenih faktorjev, najboljši in najcelovitejši pristop k asimetričnem vojskovanju, saj zgolj poudarjanje vojaškega faktorja, še zlasti v obdobju po koncu hladne vojne, ne more več prinesiti želenih rezultatov, saj je njegova vloga bistveno bolj marginalizirana kot v preteklosti, ko je igral ključno vlogo v konfliktih. V sodobnih (oboroženih) konfliktih namreč vse bolj v ospredje stopajo nevojaški faktorji.

Ko govorimo o ključnih faktorjih prevlade šibkejšega nad močnejšim skozi prizmo teorije asimetričnega vojskovanja, je magistrsko delo pokazalo, da te faktorje sestavljajo različni kvantitativni in/ali kvalitativni indikatorji. Tako je naloga v okviru vojaškega faktorja izluščila štiri najpomembnejše indikatorje, ki vplivajo na zmago ali poraz akterjev, in sicer vojaško moč, strateško interakcijo, tehnologijo in prostor. V okviru političnega faktorja so bili kot najpomembnejši prepoznani trije indikatorji, in sicer politični cilji in interesi, podpora ljudstva ter vrsta političnega režima. V okviru mednarodnega faktorja pa sta bila prepoznana dva indikatorja, ki vplivata na zmago ali poraz akterjev v asimetričnem vojskovanju, to sta zavezniki ter mednarodno pravo. V okviru ekonomskega faktorja sta bila kot najpomembnejša prepoznana indikatorja ekonomske sankcije ter ekonomska moč. V okviru informacijsko komunikacijskega faktorja pa je naloga kot najpomembnejša indikatorja, ki vplivata na zmago ali poraz akterjev, izluščila psihološko vojskovanje ter IKT.

Asimetrija je zaradi svoje velike učinkovitosti posebno uporabna prav za šibkejše akterje v konfliktu, kajti edina jim omogoča uspeh in je edina praktična metoda, ki jo šibkejša stran lahko uporabi, da oslabi, premaga ali uniči močnejšega nasprotnika. Zaradi tega se je za takšno taktiko/strategijo v osamosvojitveni vojni odločila tudi Slovenija. Študija primera osamosvojitvene vojne v Republiki Sloveniji je pokazala, da je uporaba asimetričnega vojskovanja (delovanje na vojaškem, političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem področju) po mnenju kar 91 odstotkov anketiranih veteranov

pomembno vplivala na izid vojne, pri čemer pa je potrebno opozoriti, da se je pomembnost posameznih faktorjev za zmago v vojni precej razlikovala. Analiza pomembnosti faktorjev za zmago v vojni na podlagi percepcij/zaznav veteranov vojne za Slovenijo je pokazala, da je bil najpomembnejši faktor za zmago v vojni politični faktor. Zelo tesno mu na drugem mestu sledi informacijsko komunikacijski faktor, nato je malo večja razlika do tretjega in četrtega mesta, ko sta zopet precej skupaj vojaški faktor in mednarodni faktor. Na zadnjem, petem mestu pa je ekonomski faktor. Če povemo drugače, je magistrsko delo pokazalo, da v tipičnem asimetričnem vojskovanju, kar je slovenska osamosvojitvena vojna nedvomno bila, nevojaški faktorji igrajo relativno pomembnejšo vlogo kot vojaški faktor. Nevojaški faktorji so zasedli prvi in zadnji dve mesti, medtem ko se je vojaški faktor umestil točno na polovico. Na tem mestu je pomembno opozoriti, da so v realnosti meje med posameznimi faktorji pogosto zabrisane oziroma so faktorji medsebojno povezani in prepleteni. Rečemo lahko celo, da brez uspeha na enem področju, ni možen uspeh na drugem področju in obratno. Omenjeni ključni faktorji namreč skupaj součinkujejo in konec koncev skupaj sooblikujejo izid asimetričnega konflikta.

Magistrsko delo tako potrdi v uvodu zastavljeno hipotezo 1, ki se glasi: zaradi vključitve nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim je Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni, kar zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju ne bi bilo mogoče. Še več, naloga pokaže, da vojni veterani dajejo večji pomen nevojaškim faktorjem kot pa vojaškim, čemur pritrjuje tako analiza pomembnosti faktorjev, kot tudi dejstvo, da je četrтина veteranov prepričana, da bi lahko zmagali v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, medtem ko je na drugi strani le 8 odstotkov veteranov, ki so prepričani, da bi lahko zmagali v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju. Sklenemo lahko, da je delovanje v vseh petih faktorjih po mnenju veteranov pomembno vplivalo na izid vojne (tako meni devet od desetih veteranov) in da odstotek veteranov, ki je prepričanih, da bi lahko zmagali v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem faktorju ali zgolj s poudarkom na nevojaških faktorjih, drastično upade (iz 91 odstotkov za vseh 5 faktorjev na 25 odstotkov za zgolj nevojaške faktorje ter na 8 odstotkov za zgolj vojaški faktor). Magistrsko delo s tem pokaže in tudi potrdi, da je za uspeh šibkejšega akterja v asimetričnem konfliktu potrebno delovanje v vseh petih faktorjih.

Magistrsko delo prav tako potrdi hipotezo 2, ki se glasi: izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim sta politični in mednarodni faktor v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo kot pa ekonomski in informacijsko komunikacijski faktor. Temu pritrjuje

tako analiza pomembnosti faktorjev kot analiza podatkov odgovora na vprašanje, katera faktorja izmed nevojaških faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim sta v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo, kjer rezultati govorijo v prid političnega in mednarodnega faktorja, za katera se je odločilo dobrih 61 odstotkov veteranov, medtem ko se je za ekonomski in informacijsko komunikacijski faktor izreklo slabih 38 odstotkov veteranov.

Magistrskemu delu dodatno razsežnost daje še analiza pomembnosti indikatorjev znotraj posameznih faktorjev. Ta analiza je pomembna zlasti zato, ker lahko površen opazovalec razmer na primeru slovenske osamosvojitvene vojne na primer poda oceno, da je bila JLA vojaško precej močnejša in tehnološko naprednejša in bi kot takšna morala zlahka opraviti s slovensko TO in policijo. Takšen pogled na zadevo pa je zelo parcialen in popolnoma neustrezen, v prvi vrsti že zaradi tega, ker so poleg vojaškega faktorja na izid vojne vplivali še štirje nevojaški faktorji, v drugi vrsti pa zato, ker so znotraj vsakega faktorja različni indikatorji igrali različno pomembne vloge. Magistrsko delo je tako pokazalo, da sta v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj vojaškega faktorja zelo pomembno vlogo igrala izbor primerne strategije in njeno prilagajanje nasprotniku (strateška interakcija) ter poznavanje prostora (naravne danosti (npr. teren, vegetacija, lega), infrastruktura in drugo). Nekoliko manj pomembno oziroma sekundarno vlogo pa sta v slovenski osamosvojitveni vojni znotraj vojaškega faktorja igrala surova vojaška moč in napredna tehnologija. Analiza pomembnosti indikatorjev pa nam lahko delno tudi osvetli, zakaj so bili nekateri faktorji ocenjeni kot pomembnejši, spet drugi pa kot manj pomembni. Omenjeno je najlepše razvidno na primeru političnega faktorja, znotraj katerega je umeščen indikator podpora ljudstva. Naloga je pokazala, da je omenjeni indikator dobil daleč največjo podporo, kar niti ne preseneča, saj je bila slovenska osamosvojitvena vojna šolski primer enotnosti in povezanosti ljudi z enim skupnim ciljem, to je samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo. Tako lahko rečemo, da je indikator podpora ljudstva močno prispeval k uvrstitvi političnega faktorja kot najpomembnejšega med vsemi petimi faktorji.

Za konec je potrebno dodati še, da nedvomno obstaja tudi možnost nadgradnje naloge, pri čemer prostor za nadaljnje raziskovanje vidim v mednarodni primerjalni analizi. V magistrskem delu sem namreč izdelal model za preučitev pomembnosti faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim skozi prizmo teorije asimetričnega vojskovanja. Ta model bi lahko uporabil še na primerih drugih asimetričnih konfliktov, kjer bi prav tako na podlagi percepcij/zaznav relevantnih sodelujočih akterjev ugotavljal, kateri faktorji so bili kako

pomembni. Nato bi študiji primera osamosvojitvene vojne v Republiki Sloveniji dodal novo(-e) študijo(-e) primera asimetričnega(-ih) konflikta(-ov) in naredil še primerjalno analizo. V luči današnjih okoliščin, kjer prevladujejo asimetrični konflikti, bi bilo namreč zanimivo in koristno videti rezultate primerjalne analize, saj lahko že zdaj trdim, da bodo na pridobljene podatke vplivali številni dejavniki, od socialno-kulturnih okoliščin, časovnega razpona konflikta, geografskega okolja, družbeno-politične razvitosti idr.

6 LITERATURA

1. Acemoglu, Daron. 2004. *An Economic Model of Weak and Strong States*. Dostopno prek: <http://www.economie.esg.uqam.ca/PDF/Acemoglu.pdf> (3. marec 2014).
2. Ancker, Clinton J. in Michael D. Burke. 2003. Doctrine for Asymmetric Warfare. *Military Review* 83 (4): 18–25.
3. Armistead, Leigh, ur. 2004. ***Information Operations: Warfare and the Hard Reality of Soft Power***. Washington: Potomac Books. Dostopno prek: Google Books.
4. Arnejčič, Beno. 2006. Psihološko vojskovanje ali kakšna je cena zmage? *Slovenska vojska* 14 (16): 20–21.
5. Aron, Raymond. 2010. *Mir in vojna med nacijami – I. knjiga*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Arreguin-Toft, Ivan. 2001. How the weak win wars: a theory of asymmetric conflict. *International Security* 26 (1): 93–128.
7. --- 2005. *How the weak win wars: a theory of asymmetric conflict*. New York: Cambridge University Press.
8. Asymmetric Warfare Group. 2012. *About the AWG – What is Asymmetric Warfare?* Dostopno prek: <http://www.awg.army.mil/awg/about-us.html> (25. julij 2013).
9. Baylis, John. 1987. Revolutionary warfare. V *Contemporary Strategy I: Theories and Concepts*, ur. John Baylis, Ken Booth, John Garnett in Phil Williams, 209–232. New York: Holmes & Meier Publishers.
10. Barnett, Roger W. 2003. ***Asymmetrical Warfare: Today's Challenge to U.S. Military Power***. Dulles: Brassey's. Dostopno prek: Amazon.com.
11. Barnett, Thomas P. M. 2004. ***The Pentagon's New Map: War and Peace in the Twenty-First Century***. New York: G. P. Putnam's Sons. Dostopno prek: Amazon.com.
12. Bebler, Anton. 2002. O vojaškopoličnih vidikih osamosvojitve Slovenije. V *Nacionalna in mednarodna varnost: iz obramboslovnih raziskav III*, Marjan Malešič, 100–114. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Beniger, Blaž. 2007. *Taktični postopki v slovenski osamosvojitveni vojni leta 1991*. Zaključna naloga. Ljubljana: Šola za častnike.
14. Biddle, Stephen. 2002. Land Warfare: Theory and Practice. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz, Eliot Cohen in Colin S. Gray, 91–112. New York: Oxford University Press.

15. Brazzoli, Mario Silvino. 2007. Future prospects of information warfare and particularly psychological operations. V *South African Army Vision 2020: Security Challenges Shaping the Future South African Army*, ur. Len le Roux, 217–232. Pretoria: Institute for Security Studies.
16. Bregar, Lea, Zdenka Repotočnik in Mojca Bavdaž Kveder. 2004. *Mednarodne in časovne primerjave bruto domačega proizvoda v paritetah kupne moči*. Dostopno prek: <http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/porociloEF.pdf> (3. marec 2014).
17. Buffaloe, David L. 2006. *Defining Asymmetric Warfare*. Arlington: The Institute of Land Warfare, Association of the United States Army.
18. Bukovnik, Anton. 2006. *Slovenija: koraki v samostojnost - pregled dogodkov 1980–1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
19. Caforio, Guiseppe. 2008. The Asymmetric Warfare: In Search of a Symmetry. V ***Armed Forces and Conflict Resolution: Sociological Perspectives***, ur. Giuseppe Caforio, Gerhard Kümmel in Bandana Purkayastha, 7–23. Bingley: Emerald Group Publishing Limited. Dostopno prek: Google Books.
20. Cassidy, Robert M. 2006. *Counterinsurgency and the Global War on Terror: military culture and irregular war*. Westport: Praeger Security International.
21. Che Guevara, Ernesto. 1998. ***Guerrilla Warfare***. Lincoln: University of Nebraska Press. Dostopno prek: Google Books.
22. Clausewitz, Carl von. 1997. *On War*. Ware: Wordsworth Editions Limited.
23. --- 2004. *O Vojni*. Ljubljana: Studia humanitatis.
24. Cohen, Eliot. 2002. Technology and Warfare. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz, Eliot Cohen in Colin S. Gray, 235–253. New York: Oxford University Press.
25. --- 2010. Technology and Warfare. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz in Colin S. Gray, 141–160. New York: Oxford University Press.
26. Cordesman, Anthony H. 2002. ***Terrorism, asymmetric warfare, and weapons of mass destruction: defending the U.S. homeland***. Westport: Praeger. Dostopno prek: Google Books.
27. Davies, Malcolm R. in Colin S. Gray. 2002. Weapons of Mass Destruction. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz, Eliot Cohen in Colin S. Gray, 254–285. New York: Oxford University Press.

28. Delo.si. 2014. Interaktivno: Širjenje Nata in njegov proračun, 29. marec. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/interaktivno-sirjenje-nata-in-njegov-proracun.html> (30. marec 2014).
29. Desch, Michael C. 2002. Democracy and Victory: Why Regime Type Hardly Matters. *International Security* 27 (2): 5–47.
30. Dunlap, Charles J. 1998. Preliminary Observations: Asymmetrical Warfare and the Western Mindset. V ***Challenging America Symmetrically and Asymmetrically: Can America Be Defeated?***, ur. Lloyd J. Matthews, 1–17. Carlisle Barracks: U.S. Army War College, Strategic Studies Institute. Dostopno prek: Google Books.
31. Eaton, J. G. 2002. The Beauty of Asymmetry: An Examination of the Context and Practice of Asymmetric and Unconventional Warfare from a Western/Centrist Perspective. *Defence Studies* 2 (1): 51–82.
32. Eriksson, Anders E. 1999. Viewpoint: Information warfare: Hype or reality? *The Nonproliferation Review* 6 (3): 57–64.
33. Ferris, John. 2010. Conventional Power and Contemporary Warfare. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz in Colin S. Gray, 247–265. New York: Oxford University Press.
34. Finančni slovar. 2014. *Bruto domači proizvod - BDP*. Dostopno prek: <http://www.financnislovar.com/definicije/bruto-domaci-proizvod.html> (3. marec 2014).
35. Findley, Michael G. in Scott Edwards. 2007. Accounting for the Unaccounted: Weak-Actor Social Structure in Asymmetric Wars. *International Studies Quarterly* 51 (3): 583–606.
36. Galula, David. 2006. ***Counterinsurgency warfare: theory and practice***. Westport: Praeger Security International. Dostopno prek: Google Books.
37. Gartner, Scott Sigmund in Randolph M. Siverson. 1996. War Expansion and War Outcome. *The Journal of Conflict Resolution* 40 (1): 4–15.
38. Generalna skupščina ZN. 1970. *Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations* – Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z UL ZN, GA/RES/2625 (XXV), sprejeta 24. oktobra 1970. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/a25r2625.htm> (5. februar 2014).
39. Giap, Vo Nguyen. 1970. *Ljudska vojna, ljudska armada*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

40. Gologranc, Gal. 2011. *Osamosvojitvena vojna v Republiki Sloveniji: faktorji prevlade šibkejšega nad močnejšim – diplomsko delo*. Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_gologranc-gal.pdf (15. februar 2013).
41. Gray, Colin S. 2007. *War, Peace and International Relations: An Introduction to Strategic History*. New York: Routledge.
42. Grdovic, Mark. 2009. *A Leader's Handbook to Unconventional Warfare*. Fort Bragg: U.S. Army, John F. Kennedy Special Warfare Center and School.
43. Guštin, Damijan. 2002. Vojaškopolično dogajanje v jugoslovanski krizi in osamosvojitvi Slovenije. V *Slovenska osamosvojitev 1991: pričevanja in analize*, ur. Janez Pezelj, 191–214. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije in Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
44. Hasim, Ahmed S. 1998. The Revolution in Military Affairs Outside the West. *Journal of International Affairs* 51 (2): 431–446.
45. Hunter, Robert E. 2012. Terrorism and War. V *The Oxford Handbook of War*, ur. Julian Lindley-French in Yves Boyer, 199–214. New York: Oxford University Press.
46. Iklé, Fred Charles. 1991. **Every War Must End**. New York: Columbia University Press. Dostopno prek: Amazon.com.
47. Janša, Janez. 2002. Vojaške priprave na slovensko osamosvojitev. V *Slovenska osamosvojitev 1991: pričevanja in analize*, ur. Janez Pezelj, 145–151. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije in Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
48. Jelušič, Ljubica 2002. Jugoslovanska ljudska armada leta 1991 v Sloveniji – začetek konca ene največjih evropskih vojsk po koncu hladne vojne. V *Slovenska osamosvojitev 1991: pričevanja in analize*, ur. Janez Pezelj, 215–232. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije in Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
49. Kalyvas, Stathis N. 2005. Warfare in civil wars. V *Rethinking the nature of war*, ur. Isabelle Duyvesteyn in Jan Angstrom, 88–108. New York: Frank Cass.
50. Kiras, James D. 2002. Terrorism and Irregular Warfare. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz, Eliot Cohen in Colin S. Gray, 208–232. New York: Oxford University Press.
51. --- 2010. Irregular Warfare: Terrorism and Insurgency. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz in Colin S. Gray, 185–207. New York: Oxford University Press.
52. Kirshner, Jonathan. 2011. Economics and security. V *Security Studies: A reader*, ur. Christopher W. Hughes in Lai Yew Meng, 278–292. New York: Routledge.

53. Knez, Primož. 2013. Država varčuje tudi pri veteranih. *Dnevnik*, 9. februar. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/drzava-varcuje-tudi-pri-veteranah> (12. marec 2013).
54. Kolšek, Konrad. 2001. *Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991*. Maribor: Založba Obzorja.
55. Kopač, Erik, Klemen Grošelj, Vladimir Prebilič in Uroš Svete. 2004. Vojna v Sloveniji. V *Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: izzivi in priložnosti*, ur. Marjan Malešič, 27–105. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
56. Krajnc, Viktor. 2007. *Naše korenine: leto 1991 - čas osamosvajanja, groženj in vojne*. Ljubljana: Založba Defensor.
57. Lake, David A. 1992. Powerful Pacifists: Democratic States and War. *American Political Science Review* 86 (1): 24–37.
58. Laqueur, Walter. 1984. *Guerilla: A Historical and Critical Study*. Boulder: Westview Press.
59. Lawrence, Thomas Edward. 1997. ***Seven Pillars of Wisdom***. Hertfordshire: Wordsworth Editions Limited. Dostopno prek: Amazon.com.
60. Lee, Soon Ho. 2014. Israel's Counter-Asymmetric Warfare and Security on the Korean Peninsula. *The RUSI Journal* 159 (1): 78–85.
61. Leech, John. 2002. *Asymmetries of Conflict: War Without Death*. London: Frank Cass Publishers.
62. Libicki, Martin C. 1995. *What is Information Warfare?* Washington: Center for Advanced Concepts and Technology, Institute for National Strategic Studies, National Defense University.
63. Liang, Qiao in Wang Xiangsui. 1999. ***Unrestricted Warfare***. Peking: PLA Literature and Arts Publishing House. Dostopno prek: Ebookbrowse.
64. Liddell Hart, Basil Henry. 1991. *Strategy*. New York: Meridian.
65. Long, David E. 2008. Countering Asymmetrical Warfare in the 21st Century: A Grand Strategic Vision. *Strategic Insights* 7 (3). Dostopno prek: <http://www.hsdl.org/?view&did=487275> (11. november 2013).
66. Lowther, Adam B. 2007. *Americans and Asymmetric Conflict: Lebanon, Somalija and Afganistan*. Westport: Praeger Security International.
67. Luttwak, Edward N. 2003. ***Strategy: the logic of war and peace***. London: The Belknap Press of Harvard University Press. Dostopno prek: Amazon.com.

68. Mack, Andrew. 1975. Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict. *World Politics* 27 (2): 175–200.
69. Malis, Christian. 2012. Unconventional Forms of War. V *The Oxford Handbook of War*, ur. Julian Lindley-French in Yves Boyer, 185–198. New York: Oxford University Press.
70. Manwaring, Max G. 2012. ***The complexity of modern asymmetric warfare***. Norman: University of Oklahoma Press. Dostopno prek: Amazon.com.
71. Maxwell, David S. 2013. Is the War on Terrorism Over? Long Live Unconventional Warfare. *Small Wars Journal* 9 (5). Dostopno prek: <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/is-the-war-on-terrorism-over-long-live-unconventional-warfare> (25. julij 2013).
72. McKenzie, Kenneth F. JR. 2000. *The Revenge of the Melians: Asymmetric Threats and the Next QDR*. Washington: Institute for National Strategic Studies, National Defense University.
73. McKillop, Andrew. 2014. Strategy, Military Tactics and Weapons: Asymmetric War and the New Geopolitics. *Global Research*, 27. januar. Dostopno prek: <http://www.globalresearch.ca/strategy-and-military-tactics-asymmetric-war-and-the-new-geopolitics/5366329> (6. september 2014).
74. Mearsheimer, John J. 1983. *Conventional Deterrence*. Ithaca: Cornell University Press.
75. Merom, Gil. 2003. *How Democracies Lose Small Wars: State, Society, and Failures of France in Algeria, Israel in Lebanon, and United States in Vietnam*. New York: Cambridge University Press.
76. Metz, Steven in Douglas V. Johnson. 2001. *Asymmetry and U.S. military strategy: definition, background, and strategic concepts*. Carlisle Barracks: U.S. Army War College, Strategic Studies Institute.
77. Metz, Steven. 2004. *Armed Conflict in the 21st Century: The Information Revolution and Post-Modern Warfare*. Honolulu: University Press of the Pacific.
78. Miller, William J. 1998. T. J. Jackson and the Value of »The Right Sort of Man«. V ***The Art of Command in the Civil War***, ur. Steven E. Woodworth, 118–136. Lincoln: University of Nebraska Press. Dostopno prek: Google Books.
79. Ministrstvo za obrambo Združenega kraljestva. 2001. *Joint Warfare Publication 3-45: Media Operations*. Dostopno prek: [http://ids.nic.in/UK%20Doctrine/UK%20\(9\).pdf](http://ids.nic.in/UK%20Doctrine/UK%20(9).pdf) (18. februar 2014).
80. MKSJ. 2015. *Sukobi*. Dostopno prek: <http://www.icty.org/sid/322> (18. april 2015).

81. Moran, Daniel. 2002. Strategic Theory and the History of War. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz, Eliot Cohen in Colin S. Gray, 17–44. New York: Oxford University Press.
82. --- 2010. Geography and Strategy. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz in Colin S. Gray, 124–140. New York: Oxford University Press.
83. Morris, Justin in Hilaire McCoubrey. 2002. Law, Politics, and the Use of Force. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz, Eliot Cohen in Colin S. Gray, 45–65. New York: Oxford University Press.
84. Morris, Justin. 2010. Law, Politics, and the Use of Force. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz in Colin S. Gray, 104–123. New York: Oxford University Press.
85. Mueller, John in Karl Mueller. 1999. Sanctions of Mass Destruction. *Foreign Affairs* 78 (3): 43–53.
86. Murden, Simon. 2007. Staying the Course in 'Fourth-Generation Warfare': Persuasion and Perseverance in the Era of the Asymmetric Bargaining War. *Contemporary Security Policy* 28 (1): 197–211.
87. Nanut, Karlo. 2002. Struktura in notranja dinamika osamosvojitvene vojne. V *Slovenska osamosvojitve 1991: pričevanja in analize*, ur. Janez Pezelj, 233–268. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije in Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
88. Osinga, Frans P. B. 2007. *Science, Strategy and War: The strategic theory of John Boyd*. London in New York: Routledge.
89. Pape, Robert Anthony. 1996. ***Bombing to Win: Air Power and Coercion in War***. Ithaca: Cornell University Press. Dostopno prek: Google Books.
90. Paul, Thazha Varkey. 1994. ***Asymmetric conflicts: war initiation by weaker powers***. New York: Cambridge University Press. Dostopno prek: Google Books.
91. Pesek, Rosvita. 2006. Nastajanje države za štiri milijone pridnih rok. V *Enotni v zmagi: osamosvojitve Slovenije*, ur. Nataša Urbanc, 113–132. Ljubljana: Nova revija.
92. Pučnik, Jože. 2002. Politične priprave na osamosvojitve (Pričevanje). V *Slovenska osamosvojitve 1991: pričevanja in analize*, ur. Janez Pezelj, 77–115. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije in Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

93. Radvanyi, Janos. 1990. Introduction to Psyops. V ***Psychological Operations and Political Warfare in Long-term Strategic Planning***, ur. Janos Radvanyi, 1–7. New York: Praeger Publishers. Dostopno prek: Amazon.com.
94. RAND. 2011. *Asymmetric Warfare*. Dostopno prek: <http://www.rand.org/topics/asymmetric-warfare.html> (25. julij 2013).
95. Reiter, Dan in Allan C. Stam. 1998. Democracy, War Initiation, and Victory. *The American Political Science Review* 92 (2): 377–389.
96. --- 2002. ***Democracies at War***. Princeton: Princeton University Press. Dostopno prek: Google Books.
97. Sancin, Vasilka, Dominika Švarc in Matjaž Ambrož. 2009. *Mednarodno pravo oboroženih spopadov*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
98. Sheehan, Michael. 2010. The Evolution of Modern Warfare. V *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*, ur. John Baylis, James Wirtz in Colin S. Gray, 43–66. New York: Oxford University Press.
99. Skelton, Ike. 2001. America's Frontier Wars: Lessons for Asymmetric Conflicts. *Military Review* 81 (5): 22–27.
100. Staten, Clark L. 1998. *Asymmetric Warfare, the Evolution and Devolution of Terrorism; The Coming Challenge For Emergency and National Security Forces*. Dostopno prek: http://emergencynet-news.com/pdf/assymetric_warfare98.pdf (4. marec 2014).
101. Stam, Allan C. 1999. ***Win, Lose, Or Draw: Domestic Politics and the Crucible of War***. Ann Arbor: University of Michigan Press. Dostopno prek: Google Books.
102. Statistični urad Republike Slovenije. 2014. *Bruto domači proizvod (BDP)*. Dostopno prek: http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=146&PodrocjeID=3 (3. marec 2014).
103. Stepanova, Ekaterina. 2008. *Terrorism in Asymmetrical Conflict: Ideological and Structural Aspects*. New York : Oxford University Press.
104. Stute, Dennis. 2012. NATO and the problem of asymmetric warfare. *Deutsche Welle*, 23. julij. Dostopno prek: <http://www.dw.de/nato-and-the-problem-of-asymmetric-warfare/a-16119713> (6. september 2014).
105. Sun Tzu. 1971. *The art of war*. London: Oxford University Press.
106. Sullivan, Patricia L. 2007. War Aims and War Outcomes: Why Powerful States Lose Limited Wars. *The Journal of Conflict Resolution* 51 (3): 496–524.
107. Svečin, Aleksandr A. 1956. *Strategija*. Beograd: Vojnoizdavački zavod.

108. Svete, Uroš. 2005. *Varnost v informacijski družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
109. Svete, Uroš, Damijan Guštin in Vladimir Prebilič. 2010. Asimetrija in vojaška organiziranost: slovenske izkušnje. V *Mednarodne razsežnosti varnosti Slovenije*, ur. Marjan Malešič, 247–280. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
110. Svete, Uroš, Damijan Guštin in Damir Črnčec. 2011. *Asimetrija in nacionalna varnost: od zgodovinskih izkušenj do sodobnih izzivov*. Ljubljana: Defensor.
111. Thornton, Rod. 2007. ***Asymmetric Warfare: Threat and Response in the Twenty-first Century***. Cambridge: Polity Press. Dostopno prek: Amazon.com.
112. Tričkovič, Igor. 1998. Fragmenti iz analize vojne v Sloveniji: Vpliv mednarodnih dejavnikov na potek vojne v Sloveniji. V *Perspektive sodobne varnosti: iz obramboslovnih raziskav II*, ur. Anton Grizold, 205–207. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
113. Tse-Tung, Mao. 2000. ***On Guerrilla Warfare***. Champaign: University of Illinois Press. Dostopno prek: Google Books.
114. Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
115. United States Department of State – Office of the Historian. 2013. *The Breakup of Yugoslavia, 1990–1992*. Dostopno prek: <https://history.state.gov/milestones/1989-1992/breakup-yugoslavia> (18. april 2015).
116. Urbanc, Nataša, ur. 2006. *Enotni v zmagi: osamosvojitev Slovenije*. Ljubljana: Nova revija.
117. UL ZN – *Charter of the United Nations*, podpisana 26. junija 1945 v San Franciscu, v veljavi od 24. oktobra 1945. Dostopno prek: www.pf.uni-lj.si/media/ustanovna.listina.zn.doc (30. januar 2014).
118. Wang, Kevin in James Lee Ray. 1994. Beginners and Winners: The Fate of Initiators of Interstate Wars Involving Great Powers Since 1495. *International Studies Quarterly* 38 (1): 139–154.
119. Way, Sergyi. 2008. *Asymmetric Warfare*. Dostopno prek: http://www.army-guide.com/eng/article/article_1110.html (12. december 2013).
120. Wilson, Ernest J. 1998. *Globalization, Information Technology, and Conflict in the Second and Third Worlds: A Critical Review of the Literature*. New York: Rockefeller Brothers Fund.
121. Zawodny, J. K. 1962. Unconventional Warfare. *The American Scholar* 31 (3): 384–394.

122. Združenje Sever. 2014. *Predstavitev*. Dostopno prek: <http://www.zdruzenje-sever.si/?lang=&option=content&podrocje=1&id=29¤t=aktualno&zdruzenje-sever=PREDSTAVITEV> (1. september 2014).
123. ZVVS. 2013a. *Vojna za samostojno Slovenijo*. Dostopno prek: <http://www.zvvs.si/?stran=1991&id=25> (10. februar 2013).
124. --- 2013b. *Slovo brez solz v Kopru oktobra 1991*. Dostopno prek: <http://www.zvvs.si/?stran=1991&id=14> (10. februar 2013).
125. --- 2014. *Članstvo*. Dostopno prek: <http://www.zvvs.si/?stran=clanstvo.html> (1. september 2014).
126. Žabkar, Anton. 2003. *Marsova dediščina: temelji vojaških ved – 1. knjiga*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

PRILOGA: Vprašalnik

VPRAŠALNIK: FAKTORJI PREVLADE ŠIBKEJŠEGA NAD MOČNEJŠIM V SLOVENSKI OSAMOSVOJITVENI VOJNI

Sem Gal Gologranc, magistrski študent Obramboslovja na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani in pišem magistrsko nalogo na temo faktorjev prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski osamosvojitveni vojni pod mentorstvom doc. dr. Iztoka Prezlja. V nalogi ugotavljam in analiziram ključne faktorje oziroma dejavnike prevlade šibkejšega nad močnejšim skozi prizmo teorije asimetričnega vojskovanja.

Ideja asimetričnega vojskovanja je v tem, da preko uporabe neke razlike pridobiš prednost pred nasprotnikom in to pridobljeno prednost čim bolje izkoristiš. Asimetrija je zaradi svoje velike učinkovitosti posebno uporabna prav za šibkejše akterje v konfliktu, zaradi česar se ja za takšno taktiko/strategijo v osamosvojitveni vojni odločila tudi Slovenija. V svoji nalogi ugotavljam in analiziram pet dejavnikov, ki jih različni avtorji opredeljujejo kot ključne za prevlado šibkejšega akterja nad močnejšim, to so **vojaški, politični, mednarodni, ekonomski in informacijsko komunikacijski dejavnik**. Tako želim v nalogi na primeru slovenske osamosvojitvene vojne preveriti pomembnost teh dejavnikov (ter posameznih indikatorjev oziroma elementov, ki so pomembni znotraj omenjenih dejavnikov).

Ker še posebno pozornost namenjam empirični oceni in analizi pomembnosti dejavnikov za zmago v vojni na podlagi percepcij/zaznav relevantnih sodelujočih akterjev (veterani vojne za Slovenijo), vas vljudno naprošam, da rešite spodnji vprašalnik, ki vam ne bo vzel več kot deset minut časa. Vaši odgovori bodo anonimni.

1. Spol:

☐ Moški

☐ Ženski

2. Koliko ste bili stari v času slovenske osamosvojitvene vojne?

☐ do 30 let

☐ 31 - 50 let

☐ 51 let ali več

3. Ali ste v slovenski osamosvojitveni vojni delovali kot...

☐ Pripadnik vojske

☐ Pripadnik policije

☐ Ostali pripadniki (civilna zaščita, politika in drugo)

4. Ali ste v slovenski osamosvojitveni vojni zgolj izvrševali ukaze, povelja in drugo ali pa ste tudi vodili in odločali o zadevah?

☐ Vodja in odločevalec

☐ Izvrševalec

5. Ali je uporaba asimetričnega vojskovanja (delovanje na vojaškem, političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem področju), za katerega se je Slovenija v vojni odločila, po vašem mnenju pomembno vplivala na izid vojne?

☐ Da

☐ Ne

☐ Ne vem

6. Prosim ocenite, kako pomemben je bil po vašem mnenju posamezen dejavnik prevlade šibkejšega nad močnejšim v slovenski osamosvojitveni vojni (spodaj naštete dejavnike razvrstite po pomembnosti tako, da jih označite s številkami od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni, da ocenjujete dejavnik kot najpomembnejši, 5 pa kot najmanj pomemben – vsako številko lahko uporabite le enkrat).

Vojaški dejavnik

Politični dejavnik

Mednarodni dejavnik

Ekonomski dejavnik

Informacijsko komunikacijski dejavnik

7. Ali menite, da bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na vojaškem dejavniku?

☐ Da

☐ Ne

☐ Ne vem

8. Ali menite, da bi lahko Slovenija dosegla prevlado in zmagala v vojni zgolj s poudarkom na nevojaških dejavnikih (političnem, mednarodnem, ekonomskem in informacijsko komunikacijskem dejavniku)?

☐ Da

☐ Ne

☐ Ne vem

9. Katera dejavnika izmed spodaj napisanih nevojaških dejavnikov prevlade šibkejšega nad močnejšim sta po vašem mnenju v vojni igrala relativno pomembnejšo vlogo?

☐ Politični in mednarodni dejavnik

☐ Ekonomski in informacijsko komunikacijski dejavnik

☐ Ne vem

10. Prosim ocenite, kako pomembni so bili po vašem mnenju posamezni elementi znotraj vojaškega dejavnika v slovenski osamosvojitveni vojni (spodaj našteje elemente razvrstite po pomembnosti tako, da jih označite s številkami od 1 do 4, pri čemer 1 pomeni, da ocenjujete ta element kot najpomembnejši, 4 pa kot najmanj pomemben – vsako številko lahko uporabite le enkrat).

Vojaška moč

Strateška interakcija (strategija)

Tehnologija

Prostor (naravne danosti (npr. teren, vegetacija, lega), infrastruktura in drugo)

11. Prosim ocenite, kako pomembni so bili po vašem mnenju posamezni elementi znotraj političnega dejavnika v slovenski osamosvojitveni vojni (spodaj našteje elemente razvrstite po pomembnosti tako, da jih označite s številkami od 1 do 3, pri čemer 1 pomeni, da ocenjujete ta element kot najpomembnejši, 3 pa kot najmanj pomemben – vsako številko lahko uporabite le enkrat).

- ☐ Politični cilji in interesi
- ☐ Podpora ljudstva
- ☐ Vrsta političnega režima

12. Prosim ocenite, kako pomembna sta bila po vašem mnenju posamezna elementa znotraj mednarodnega dejavnika v slovenski osamosvojitveni vojni (spodaj našteta elementa razvrstite po pomembnosti tako, da ju označite s številka od 1 do 2, pri čemer 1 pomeni, da ocenjujete ta element kot najpomembnejši, 2 pa kot manj pomemben – vsako številko lahko uporabite le enkrat).

- ☐ Zavezniki
- ☐ Mednarodno pravo

13. Prosim ocenite, kako pomembna sta bili po vašem mnenju posamezna elementa znotraj ekonomskega dejavnika v slovenski osamosvojitveni vojni (spodaj našteta elementa razvrstite po pomembnosti tako, da ju označite s številka od 1 do 2, pri čemer 1 pomeni, da ocenjujete ta element kot najpomembnejši, 2 pa kot manj pomemben – vsako številko lahko uporabite le enkrat).

- ☐ Ekonomske sankcije
- ☐ Ekonomska moč

14. Prosim ocenite, kako pomembna sta bila po vašem mnenju posamezna elementa znotraj informacijsko komunikacijskega dejavnika v slovenski osamosvojitveni vojni (spodaj našteta elementa razvrstite po pomembnosti tako, da ju označite s številka od 1 do 2, pri čemer 1 pomeni, da ocenjujete ta element kot najpomembnejši, 2 pa kot manj pomemben – vsako številko lahko uporabite le enkrat).

- ☐ Psihološko vojskovanje
- ☐ Informacijsko komunikacijska tehnologija

Odgovorili ste na vsa vprašanja. Hvala za sodelovanje.